STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 58 · 24. mars
Sesjonen 2025–2026

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter.
Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte tirsdag den 24. mars 2026 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 58):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeloven (Lovvedtak 33 (2025–2026), jf. Innst. 146 L (2025–2026) og Dokument 8:16 L (2025–2026))
2. Innstilling fra justiskomiteen om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om endringene i kriminalitetsbildet (Innst. 176 S (2025–2026))
3. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en kraftinnsats for forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet (Innst. 175 S (2025–2026), jf. Dokument 8:12 S (2025–2026))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle (Innst. 173 S (2025–2026), jf. Dokument 8:28 S (2025–2026))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Mahmoud Farahmand, Haagen Poppe og Margret Hagerup om å innføre en ordning med rett til informasjon, for å beskytte kvinner mot voldelige partnere (Innst. 172 S (2025–2026), jf. Dokument 8:50 S (2025–2026))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i domstolloven mv. (saksfordeling m.m.) (Innst. 128 L (2025–2026), jf. Prop. 163 L (2024–2025))
7. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Maren Grøthe og Kjersti Toppe om betre rammevilkår for organisasjonseigde kulturbygg (Innst. 168 S (2025–2026), jf. Dokument 8:73 S (2025–2026))
8. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjerstin Lianes Kjøndal og Joel Ystebø om å skrinlegge Bufdirs råd om møter med kjønnsmangfold for offentlig ansatte (Innst. 167 S (2025–2026), jf. Dokument 8:77 S (2025–2026))
9. Referat

Presidenten [10:00:32]: Den innkalte vararepresentanten for Sør-Trøndelag, Kjell-Arve Aspaas, tar nå sete.

Fra Miljøpartiet De Grønnes stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum for representanten Frøya Skjold Sjursæther fra og med 24. mars og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Andreas Breivik Ormevik innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten [10:01:01]: Andreas Breivik Ormevik er til stede og vil ta sete.

Statsråd Astri Aas-Hansen vil overbringe elleve kongelige proposisjoner.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:01:19]: På vegne av regjeringen har jeg æren av å overbringe Stortinget elleve proposisjoner:

- samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025
- samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ukraina av 8. april 2025
- samtykke til ratifikasjon av økonomisk partnerskapsavtale av 23. juni 2025 mellom EFTA-statene og Malaysia
- pensjoner fra statskassen
- endringer i folketrygdloven, delvis avvikling av stønad til enslig mor eller far
- endringer i markedsføringsloven mv., gjennomføring av direktivet om styrket forbrukervern i det grønne skiftet og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv EU 2024/825
- endringer i energiloven, utnyttelse av overskuddsvarme og krav til automatiske styringssystemer
- endringer i energiloven mv., prioritert tilknytning til strømnettet av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser
- endringer i finansforetaksloven mv., gjennomføring av endringer i kapitalkravsdirektivet, taushetsplikt, overtredelsesgebyr mv.
- endringer i bokføringsloven og enkelte andre lover på finansmarkedsområdet, pliktig digital bokføring og e-fakturering mv.
- endringer i utlendingsloven, gjennomføring av Eurodac-forordningen, forordning om asyl- og migrasjonshåndtering og kriseforordningen i norsk rett, og samtykke til godtakelse av deler av forordning EU 2024/1358, Eurodac-forordningen, forord-

ning EU 2024/1351, forordning om asyl- og migrasjonshåndtering, og forordning EU 2024/1359, kriseforordningen, videreutvikling av Dublin-regelverket

Presidenten [10:03:32]: Proposisjonene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Representanten Erlend Wiborg vil framsette et representantforslag.

Erlend Wiborg (FrP) [10:03:52]: På vegne av representantene Bjørn Larsen, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Simen Velle, Silje Hjemdal, Lill Harriet Sandaune og meg selv er det en glede å fremsette representantforslag om å forby barnehijab i barnehage og grunnskole.

Presidenten [10:04:11]: Representanten Geir Inge Lien vil framsette et representantforslag.

Geir Inge Lien (Sp) [10:04:28]: På vegner av stortingsrepresentantane Geir Pollestad, Siv Sætran og meg sjølv har eg gleda av å setje fram eit representforslag om kompensasjonsordning for bedrifter utan høve til omstilling.

Presidenten [10:04:44]: Representanten Seher Aydar vil framsette to representantforslag.

Seher Aydar (R) [10:04:59]: På vegne av representantene Marie Sneve Martinussen, Hanne Beate Stenvaag og meg selv fremmer jeg forslag om arbeidstidsreduksjon for turnusarbeidere.

På vegne av representanten Marie Sneve Martinussen og meg selv fremmer jeg forslag om å sikre pauserom for sykehusansatte.

Presidenten [10:05:21]: Representanten Mirell Høyer-Berntsen vil framsette et representantforslag.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [10:05:37]: På vegne av representantene Marian Hussein, Anne Lise Gjerstad Fredlund, Andreas Sjalg Unneland, Audun Hammer Hovda og meg selv fremmer jeg representantforslag om ti tiltak for å forebygge og bekjempe voldtekt.

Presidenten [10:05:57]: Representanten Remi Sølvberg vil framsette et representantforslag.

Remi Sølvberg (R) [10:06:17]: På vegne av stortingsrepresentanten Hege Bae Nyholt og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om å avvikle anbudssystemet i institusjonsbarnevernet.

Presidenten [10:06:31]: Representanten Siren Julianne Jensen vil framsette et representantforslag.

Siren Julianne Jensen (MDG) [10:06:49]: På vegner av stortingsrepresentanten Marius Langballe Dalin og meg sjølv vil eg fremje eit forslag om å oppnemne ein uavhengig ekstern granskingskommisjon for Finnmarkssykehuset HF.

Presidenten [10:07:04]: Representanten Julie E. Stuestøl vil framsette et representantforslag.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:07:22]: På vegne av stortingsrepresentantene Ingrid Liland, Marius Langballe Dalin, Une Bastholm og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om rettigheter og trygghet for personer som selger sex.

Presidenten [10:07:36]: Representanten Ida Lindtveit Røse vil framsette et representantforslag.

Ida Lindtveit Røse (KrF) [10:07:52]: På vegne av representantene Jorunn Gleditsch Lossius, Joel Ystebø og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om trygghet for mødre i barselomsorgen.

Presidenten [10:08:07]: Representanten Marian Hussein vil framsette et representantforslag.

Marian Hussein (SV) [10:08:24]: På vegne av stortingsrepresentanten Ingrid Fiskaa og meg selv ønsker jeg å framlegge et representantforslag om at arbeidsfolk skal ha god pensjon.

Presidenten [10:08:39]: Representanten Kjersti Toppe vil framsette tre representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:08:55]: På vegner av stortingsrepresentanten Ole Herman Sveian og meg sjølv vil eg fremja eit forslag om rekruttering av bioingeniørar til norsk helseteneste.

På vegner av stortingsrepresentanten Erling Sande og meg sjølv vil eg leggja fram eit forslag om å utdanna og rekruttera legar til den offentlege helsetenesta i heile landet.

På vegner av stortingsrepresentantane Bengt Fasteraune, Bent-Joacim Bentzen og meg sjølv vil eg leggja fram eit forslag om eit gratis og likeverdig kremasjonstilbod.

Presidenten [10:09:36]: Representanten Julia Brännström Nordtug vil framsette et representantforslag.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [10:09:53]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Kristian August Eilertsen, Stig Atle Abrahamsen, Anne Grethe Hauan og meg selv har jeg gleden av å legge fram et re-

presentantforslag om økt bruk av optikere for å styrke øyehelsetjenesten.

Presidenten [10:10:09]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:10:17]

Stortingets vedtak til lov om endringer i straffeloven (Lovvedtak 33 (2025–2026), jf. Innst. 146 L (2025–2026) og Dokument 8:16 L (2025–2026))

Presidenten [10:10:28]: Ingen har bedt om ordet.

Etter ønske fra justiskomiteen vil sakene nr. 2 og 3 bli behandlet under ett.

Sak nr. 2 [10:10:44]

Innstilling fra justiskomiteen om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om endringene i kriminalitetsbildet (Innst. 176 S (2025–2026))

Sak nr. 3 [10:10:55]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en kraftinnsats for forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet (Innst. 175 S (2025–2026), jf. Dokument 8:12 S (2025–2026))

Presidenten [10:11:13]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil ti replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Mari Holm Lønseth (H) [10:11:43] (ordfører for sakene): Stortinget skal behandle en redegjørelse holdt av justisministeren i oktober om kriminalitetsbildet, og et forslag fra Venstre om å bekjempe ungdomskriminalitet. Venstre har fremmet en rekke forslag, og det er ingen av dem som får flertall i innstillingen fra komiteen. Jeg regner med at de respektive partiene også redegjør for sine syn.

Det å sørge for folks trygghet er en av Høyres aller viktigste prioriteringer. Kriminaliteten har økt, den er blitt mer alvorlig, det er mer vold, og volden vi ser, er mer brutal. Trusselen fra kriminelle nettverk har aldri vært større, og unge rekrutteres av kyniske kriminelle. Kriminaliteten når ungene våre på sosiale medier og i skolegården. De kriminelle gjengene er en gift for samfunnet vårt, de skaper utrygghet, bryter ned tilliten og utnytter ungene våre.

Politiet har ikke kapasitet til å håndtere denne kriminaliteten i dag. Det er flere saker som blir henlagt, og det er færre saker som blir oppklart. Forebyggende enheter er blitt lagt ned, og det er færre politifolk i gatene enn for bare få år siden. Elleve av tolv politidistrikter har også sagt at de er dårligere rustet til å håndtere ungdomskriminaliteten nå enn hva de var tidligere. Det er den enkle, men også ganske brutale dommen etter Arbeiderpartiets år i regjering.

Jeg mener at vi kan bedre, men da er vi også nødt til å endre kurs. Folk skal kunne stole på at politiet tar tak i kriminalitet, og at de som begår kriminalitet, stilles til ansvar for det. Da må politiet både ha nok folk og nok utstyr til å forebygge, bekjempe og forfølge kriminalitet. Det krever en styrking av politiet, både på gaten og ikke minst teknologisk.

Kriminaliteten er også mer sammensatt enn før. Det krever et mer moderne politi med rett kompetanse på rett plass. Flere av disse elementene er også Venstre innom i sine forslag, men for Høyres del er det særlig et forslag om mer internasjonalt samarbeid vi ønsker å ta opp i dag. Der har statsråden gjort rede for at det er mye bra arbeid som gjøres for å ha et tett internasjonalt samarbeid mot kriminalitet, men jeg mener at vi også har muligheten til å bli bedre. Jeg vil da også ta opp det forslaget Høyre er med på.

Det å bekjempe ungdomskriminalitet har vært en viktig prioritering for Høyre over tid. Vi har gjentatte ganger fremmet forslag om å styrke politiet, og det skal vi også fortsette med i tiden framover.

Presidenten [10:14:22]: Representanten Mari Holm Lønseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Farukh Qureshi (A) [10:14:39]: Kriminaliteten blant unge har endret seg raskt. Yngre barn rekrutteres, voldsoppdrag bestilles digitalt, og kriminelle nettverk er mer kyniske enn før. Arbeiderpartiet aksepterer ikke at barna våre trekkes inn i alvorlig kriminalitet. Derfor må vi handle i to spor samtidig. Vi må forebygge, og vi må bekjempe.

Forebygging skjer ikke i festtaler eller gjennom hard retorikk. Det skjer rundt barna, i skolen, i nærmiljøet og i hjemmet. Derfor styrker vi laget rundt barna. Voksne må være der tidligere, før bakmennene får tak i dem.

Når lovbrudd skjer, må reaksjonene komme raskt – ikke etter måneder, men mens det fortsatt betyr noe. Derfor har vi fått på plass hurtigspor, skjerpet ungdomsstraff og økt kapasitet i ungdomsenhetene. Konsekvensene må komme tidlig nok til å snu en utvikling.

Vi må også ligge i forkant. Rekruttering skjer på tvers av landegrenser. Derfor har vi styrket samarbeidet med Europol og svensk politi. Rekrutteringen starter også tidlig: Ni av ti tolvåringer er på sosiale medier, og det er nettopp der kriminelle nettverk finner dem, fordi de er unge og sårbare. Arbeiderpartiet vil innføre en aldersgrense på 15 år. Det er bred politisk enighet om behovet, men FrP er imot. Det er selvfølgelig deres rett, men det er et valg som krever en forklaring, for det er vanskelig å forstå det standpunktet.

Barn som begår kriminalitet, skal selvfølgelig ansvarliggjøres, men mange av disse barna utnyttes av kyniske voksne. Derfor vil vi gjøre det straffbart å rekruttere barn til kriminalitet.

Vi skal også ta fra bakmennene det de lever av. Sivil inndragning er et av våre mest effektive virkemidler. Det rammer der det gjør vondest – i økonomien. FrP la det i skuffen da de styrte Justis- og beredskapsdepartementet, men vi har tatt det fram igjen. Vi skal gå etter verdiene som holder miljøene i live: cash, klokker og merkeklær. Målet er klart: å stoppe kriminaliteten før den skjer.

Sårbare barn skal møtes av trygge voksne før gjengene gjør det. Det er slik vi bygger trygghet for barna, nabolagene og Norge.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:17:17] (komiteens leder): Den alvorlige situasjonen vi nå står i, har vart en stund. Dessverre er det fortsatt sånn at kriseforståelsen, spesielt hos regjeringen, er fraværende. Nå har komiteen fått tid til å jobbe en del. Vi er ute både som komité og som enkeltrepresentanter og møter mange, spesielt fra politiet. Jeg har aldri hørt politiet i så sterke ordelag advare mot den situasjonen vi står i, og den manglende handlekraften.

På torsdag i forrige uke møtte komiteen Oslo-politiet, og man må kunne si at det ble brukt ganske uparlamentariske ord om den situasjonen vi står i– at det går så forbannet tregt, som det ble sagt fra Oslo-politiet. Da er det på tide at vi handler.

Vi har tidligere stått i andre typer kriser vi har håndtert på en helt annen måte – med handlekraft. La oss ta pandemien som eksempel: Da man skjønte at man sto i en krise, viste regjeringen og Stortinget den gangen at det var mulig å handle raskt. Den samme tankegangen og den samme kriseforståelsen burde vi nå få på dette feltet.

Land rundt oss strammer kraftig inn. Sverige og Danmark har fått mer kontroll. I Sverige går ungdomskriminaliteten ned, og i Danmark har det vært en flat utvikling fordi de har strammet inn på alle områder. Denne regjeringen, altså i Norge, gjør fint lite hvis de ikke blir presset til det gjennom flertallsvedtak i Stortinget. Når vi er de som handler minst, og som har hatt Europas største økning i ungdomskriminalitet, signaliserer vi til de kriminelle gjengene at Norge nå er minste motstands vei for kriminalitet. Det kommer til å få konsekvenser.

FrP har fremmet en rekke forslag gjennom lang tid for å få fortgang. Jeg vil bare korrigere forrige taler, som sa at FrP hadde lagt det med inndragning i en skuff. Det er feil. Det var FrP som startet det arbeidet. Rapporter fra politiet til oss sier også at det er vanskeligere å drive med inndragning nå enn da dette første gang ble innført, fordi bevisbyrden er så stor.

Jeg vil avslutte med å si at FrP ønsker å støtte forslagene nr. 1, 6, 8 og 10.

Presidenten [10:20:15]: Det er notert.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [10:20:32]: Når vi diskuterer ungdomskriminalitet, er det lett å la frykten styre, men god politikk må styres av kunnskap – ikke av panikk og krise, slik FrP virker å gjøre.

Forslagsstillerne peker selv på noe viktig: Strengere straffer alene virker ikke. Erfaringer fra Danmark viser at hardere straff ikke nødvendigvis gir mindre kriminalitet. Pedagogiske og behandlingsrettede formål er viktige, slik det foreligger i representantforslaget, men det er ikke alltid tilstrekkelige garantier for dette. Utfordringene vi står overfor, er reelle. Ja, barn rekrutteres til kriminalitet, og andre barn utsettes for vold og overgrep, men løsningen er ikke å etablere flere og strengere straffer, slik bl.a. FrP sterkt tar til orde for.

Når barns rettigheter nå svekkes, som noen av partiene er med på å gjøre, må vi tenke og handle klokt. Det er vårt ansvar i dag å sikre at ungdom ikke rekrutteres til kriminalitet via sosiale medier eller lokkes med penger og tilhørighet. Vårt svar må være at vi må være sterkere enn de kriminelle miljøene. Det er vi ikke i form av strengere straff, men i form av et samfunn med trygghet, muligheter og fellesskap. Hvis vi virkelig mener alvor med en kraftinnsats, må vi tørre å prioritere det som virker best, selv om det tar tid. SV støtter målet om å bekjempe ungdomskriminalitet, men vi vil advare mot tiltak som ikke går til roten av problemet. Det er der kampene vinnes, og det er derfor Stortinget nå må prioritere en helhetlig og kunnskapsbasert innsats som setter forebygging først.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:23:08]: Det bekymrer meg at kriminalitetsdebatten har endt opp med å bli et kappløp om å ha de hardeste og mest ytterliggående straffeløsningene mot barn. Det er et samfunnsproblem at barn begår kriminelle handlinger, men svaret på det kan ikke være mer straff, mer stempling og mer stigmatisering. Det vil bare gjøre ting verre. De som strever og havner utenfor – barna våre – trenger hjelp. Vi vet at mange av dem vokser opp i fattigdom. Vi vet at

mange har vært utsatt for omsorgssvikt og for overgrep og vold i nære relasjoner. Deretter sviktes de av samfunnet, som ikke klarer å fange dem opp og gi dem den omsorgen og hjelpen de trenger. Hvis sikkerhetsnettet ikke er der, finner de tilhørighet og mening andre steder, f.eks. hos kriminelle nettverk som jakter etter sårbare barn å rekruttere.

Når vi må prioritere ressursene til politiet, bør de gå til å ta de kriminelle nettverkene som bruker ungdom som brikker i et kynisk spill. Det viktigste vi gjør for å bekjempe det utenforskapet som leder folk inn i kriminalitet, er å sørge for at barna og ungdommene våre får en god start på livet. Vi kan ikke akseptere at nesten 100 000 barn i Norge vokser opp i fattigdom når vi vet at vi med noen få vedtak kan løfte svært mange av dem ut av denne fattigdommen. Vi kan heller ikke følge høyresidens oppskrift om kutt i velferden. Vi må sørge for at barna våre blir møtt av trygge voksenpersoner som har tid til dem, i barnehagene, skolene, barnevern og helsetjenester, og vi må sørge for at de får mulighet til å delta i idrett, kultur og fritidsaktiviteter, og at all ungdom får tilbud om jobberfaring når de er ungdommer.

I dag møtte jeg Norwegian Youth Center, en fantastisk organisasjon i Drammen som jobber med å gi ungdom som faller utenfor, de verktøyene de trenger for å komme seg ut i jobb og lykkes i livet, gjennom å skape muligheter. De er det perfekte eksempelet på hva vi trenger mer av over hele landet. Man skulle tro at alle politikere var interessert i å bejuble dette, men heller enn å lytte til og framsnakke disse ungdommene, har faktisk lederen av justiskomiteen, fra FrP, avvist dette. Heller enn å delta i en konkurranse om hvem som skal være hardest i klypa mot barna våre, vil jeg slå fast det som bør være åpenbart for oss alle: Ingen barn er født kriminelle. De er et produkt av det samfunnet vi har skapt. Om vi skal endre på det, må vi endre på måten vi møter barna på, ikke med straff, stempling og stigmatisering, men ved å legge til rette for at de kan få en god start på livet og få reelle muligheter til å lykkes.

Avslutningsvis vil jeg si takk til justisministeren for redegjørelsen, med en situasjonsforståelse jeg langt på vei deler, og takk til Venstre for et godt forslag om et viktig tema. MDG vil stemme for flere av de forslagene som er i tråd med MDGs syn.

Hans Edvard Askjer (KrF) [10:26:26]: Jeg er takknemlig for Venstres forslag om en kraftinnsats for å forebygge og bekjempe ungdomskriminalitet. Kristelig Folkeparti er klare på at om vi mener alvor med å beskytte barn mot kriminalitet, og samfunnet mot kriminelle nettverk som bruker barn, må vi faktisk handle, ikke bare snakke.

I denne innstillingen ser vi at flere partier leverer gode beskrivelser, men dessverre nøler når det gjelder grepene som virkelig monner. KrF nøler ikke. Politiet må rustes. Vi står overfor kriminelle miljøer som tenker internasjonalt, digitalt og profesjonelt. Da holder det ikke at politiet løper rundt med verktøy fra forrige tiår. Derfor krever KrF et betydelig teknologisk løft i politiet, slik at vi faktisk kan avdekke og stoppe den digitale kriminaliteten i det tempoet den begås i. Når kriminelle nettverk opererer sømløst over grensene, kan ikke Norge stå på sidelinjen. Derfor presser KrF på for styrket samarbeid med Europol og Eurojust innenfor Norges avtaler, men med maksimal politisk vilje.

Å late som vi kan slå ned grenseoverskridende kriminalitet alene, er rett og slett naivt. De unge trenger voksne som stiller opp, ikke et system som svikter. KrF kommer ikke til å akseptere at barn som er utsatt for vold, omsorgssvikt eller rekruttering til kriminalitet, møtes av tilfeldige tilbud. Derfor foreslår vi MST-CAN i alle Bufetats regioner fordi tidlig innsats virker, flere forsterkede barnevernsinstitusjoner for barn med alvorlige og gjentatte lovbrudd og likeverdig finansiering av barnevernet i Oslo, som i dag løfter oppgaver resten av landet får hjelp til. Dette er forskjellen på å håpe at kriminaliteten går ned, og faktisk å gjøre noe som virker. Oslomodellen fungerer, derfor må én-til-én-oppfølging bli nasjonal standard. Det er nok venting – rull det ut nasjonalt. Ungdom i risikosonen i Alta, Drammen eller Kristiansand er like mye verdt som ungdom i Oslo. Når regjeringen vedtar at Norges eneste nasjonale avhopperprogram legges ned, ringer alle alarmklokker hos KrF. Dette er et program som bokstavelig talt redder mennesker ut av gjengmiljøer og sparer samfunnet for millioner av kroner. KrF aksepterer ikke at et av de mest effektive virkemidlene mot gjengkriminalitet legges ned, og vi er takknemlige for alle partiene som bidro til å overstyre regjeringen mot denne galskapen.

Det finnes to måter å møte ungdomskriminalitet på: Man kan snakke om den, eller man kan ta den på alvor. KrF velger det siste, med forebygging som virker, politiverktøy som fungerer, institusjoner som tåler trykket, og et samfunn som ikke gir opp de unge, men heller ikke gir etter for kriminelle miljøer.

KrF fremmer dermed mindretallsforslagene nr. 2–10.

Presidenten [10:29:37]: Representanten Hans Edvard Askjer har tatt opp de forslagene han refererte til.

Grunde Almeland (V) [10:29:53]: Vi må erkjenne at situasjonen vi står i, er alvorlig. Når så mange unge gjør kriminelle handlinger, er det et tegn på at noe har sviktet, og at politikken vi har ført, ikke har vært god nok og ikke har hjulpet dem som trenger hjelp, på et tidlig nok

tidspunkt. Status er at svenske kriminelle nettverk nå opererer i samtlige norske politidistrikt. Unge rekrutteres via Instagram og Snapchat til å begå grov voldskriminalitet. En 13-åring ble lovet 30 000 kr for å kaste en granat mot en skjønnhetssalong på Bislett. Dette skjer her og nå.

Derfor må spørsmålet være hvordan vi skal handle, ikke om vi skal handle, og da må vi starte med å være ærlige. Flere av tiltakene som vedtas i denne salen, har ingen dokumentasjon på at de virker, men de koster penger. Vi har innført visitasjonssoner uten utredning. I forslaget om lavere kriminell lavalder ignorerer vi at Danmark akkurat har prøvd dette, og at de har funnet ut at ungdom som tidlig kommer i kontakt med rettssystemet, oftere begår nye lovbrudd. Vi vet dette, og likevel går vi videre.

Ser vi på de to representantforslagene som debatteres i dag, er det en klar kontrast i synet på hvordan vi best forhindrer kriminalitet. Ja, vi må håndtere kriminalitetsbildet her og nå, men vi må også evne å tenke framover, og det er mulig. Her i salen er det imidlertid mange som konkurrerer om å være tøffest om kriminalitet, men det er få som konkurrerer om å være smartest.

Politiets egne rapporter er tydelige på hva som driver kriminaliteten. Oslo politidistrikt har gjennomgått barn som er registrert med ti eller flere anmeldelser, og funnet er slående. 41 av 55 har selv vært offer for kriminalitet. Gjennomsnittsalderen for første gang de ble registrert som offer, var ti og et halvt år. Vi snakker om barn som har levd med vold og omsorgssvikt fra de var små, og som senere begår kriminalitet selv. Den sammenhengen er veldokumentert, og den forteller oss hvor vi må sette inn innsatsen.

Det vi vet virker, er tett og individuell oppfølging av ungdom i risikogruppen. Oslo har bygget en modell for dette med gode resultater. Den må rulles ut nasjonalt, og den må finansieres skikkelig. Vi trenger tverrfaglige team rundt de mest sårbare barna, bedre kapasitet i psykisk helsevern og avhopperprogrammer for dem som vil ut av kriminelle miljøer – for å snakke om noe. Dette koster, men kostnadene ved å la være er langt høyere for samfunnet og for de barna dette gjelder.

God håndtering av ungdomskriminalitet handler ikke om å være tøffest. Det handler om å peke på de tiltakene som faktisk fungerer.

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:33:11]: I Norge skal alle være trygge. Bekjempelse av kriminelle nettverk og rekruttering av barn og unge til kriminalitet er derfor høyt prioritert for regjeringen.

Politiets trusselvurdering for 2026 viser at trusselen fra kriminelle nettverk i Europa aldri har vært større. Internasjonale aktører utnytter åpne grenser, digitale flater og økonomiske sårbarheter, og de truer både tryggheten til folk flest og tilliten i samfunnet. Det tar regjeringen på største alvor.

I tillegg har det over tid vært en bekymringsfull utvikling i kriminalitet som begås av barn og unge, også utenom det som knyttes til kriminelle nettverk. En liten gruppe unge begår mye kriminalitet og står for en stor del av den samlede kriminaliteten begått av barn og unge under 18 år. Dette er unge med store utfordringer i livet, og med en oppvekst der vold og utrygghet har preget hverdagen.

Regjeringen tar denne utviklingen på alvor, og vi har derfor gjennomført en kraftfull nasjonal satsing mot den framvoksende kriminalitetstrusselen. Vår innsats er kunnskapsbasert og bygger på to hovedpilarer: effektiv straffeforfølgelse og tverretatlig forebygging.

Vi har styrket satsingen mot organisert kriminalitet, kriminelle gjenger og kriminelle nettverk med 600 mill. kr fra og med 2025. Midlene er videreført i årets budsjett. Når det gjelder arbeidet mot barne- og ungdomskriminalitet, er det bevilget midler til konkrete tiltak som etablering av hurtigspor for raskere straffesaksbehandling i sju politidistrikter, etablering og styrking av beredskaps- og skolemiljøteam, én-til-én-oppfølging i flere kommuner og midler til økt kapasitet ved ungdomsenhetene i kriminalomsorgen. Vi vil også fremme en proposisjon med forslag til nytt straffebud om involvering av mindreårige i kriminalitet.

Samtidig tilsier en utvikling med stadig yngre lovbrytere at det er behov for ytterligere tiltak for å forebygge kriminalitet begått av barn og unge. Primært handler dette om å legge til rette for at barn vokser opp med trygge voksne i lokalsamfunn som ivaretar sine innbyggere. Arbeidet for å styrke barns oppvekstvilkår og å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner skal derfor styrkes ytterligere framover.

Presidenten [10:36:08]: Det blir replikkordskifte.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:36:20]: En av de faktorene som nå er mest prekære, er at politiet står uten tilstrekkelig mannskap til å håndtere situasjonen. Sikkerhetsutfordringene har blitt betydelig forverret de siste årene, noe som tar masse ressurser fra politiet til vakt, sikring, etterretning og mye mer, samtidig som ungdoms- og gjengkriminaliteten har økt. Dette treffer politiet veldig hardt fordi de ikke har folk som kan ta oppgavene. Man må omdisponere – fra etterforskning og forebyggende tiltak til å stå vakt i gatene. Dette tærer på politiet, politifolk slutter, og man får en ond spiral som blir selvforsterkende og negativ.

Regjeringen har vært tydelig på at de advarer mot strategier eller målsettinger om et visst antall politifolk, slik FrP hadde da vi styrte. Nå som vi ser at det er fare for at antall politifolk kan gå ned av ren mangel på nye, og

at mange slutter: Hva har regjeringen av hastetiltak for å løse den utfordringen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:37:23]: Jeg er enig i at den samfunnsutviklingen vi har sett – og ser – med en stadig større sikkerhetspolitisk uro og en kriminalitet som blir stadig mer digital, stiller nye krav til og utfordrer politiet. Det er da viktig å satse på politiet. Som representanten er klar over, er å øke opptaket til Politihøgskolen en av tingene vi gjør. Jeg har gitt klar beskjed til politidirektøren om at jeg forventer at en gjør et godt arbeid for å beholde politifolk i tjeneste. Vi har styrket politiet betydelig i budsjettene. Slik situasjonen har vært i Oslo nå, med det ressurspådraget vi har sett, også i lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen med ambassadesaken, følger jeg nøye med på situasjonen. Representanten vet også at hvis det er snakk om bevilgninger, skjer de i de ordinære budsjettene, og eventuelt i revidert nasjonalbudsjett.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:38:30]: Det er bra at man ønsker, eller signaliserer, at man kanskje skal støtte eller styrke budsjettene i ordinære budsjettrunder. Det har vi sett for lite av i det siste, og det er tidligere eksempler på at man har kommet med midler når det trengs.

Det jeg egentlig var på jakt etter, var et svar på hva man gjør av hastetiltak nå, først og fremst for å hindre frafallet av politifolk i etaten, som kanskje er det mest kritiske. Å øke opptaket er vel og bra, men veldig mange som kommer inn i politiet, slutter fordi de blir skuffet over oppgavene de får, og over at det er en så presset situasjon. Da må det vel være noen tiltak regjeringen jobber med, eller planlegger, for å hindre at mange flere nå skal slutte på grunn av arbeidspresset, på grunn av rammene de har, og alle de kritiske faktorene jeg snakket om. Har man noen tiltak man jobber med?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:39:33]: Ja, vi har tiltak vi jobber med. En ting er å utfordre politilederne på hvordan de kan tilrettelegge et arbeid som er godt og meningsfullt, hvor en får brukt seg selv og får jobbet med det en har utdannet seg til å jobbe med, som er et lederansvar. Så er det også å se på hvilke mulige karriereløp en har i politiet. Jeg mener at det helt grunnleggende handler om det representanten peker på: å oppleve at en bruker tid på det som faktisk hjelper, og at en står i en jobb hvor det en bruker tid på, er det som ligger til samfunnsoppdraget. Derfor er det så viktig for meg og for regjeringen at vi ser på den digitale situasjonen i politiet, de digitale verktøyene. Det vil gi mer effektivt politiarbeid og smidigere samhandling. Det vil gjøre at politiet slipper å gjøre mange unødige prosesser, som de heller kan bruke på politioperativt arbeid.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:40:41]: Over til et litt annet tema: Strengere straffer er mye diskutert. Det virker som flertallet i denne sal er kritisk til strengere straff, selv om man ser at det har hjulpet både i Sverige og i Danmark. Regjeringen er litt opp og ned når det gjelder dette. Nå har de sagt at straffen for bæring av våpen på offentlig sted skal dobles, noe som i utgangspunktet er bra, men når det gjelder de yngste, der økningen av våpen har vært størst, får de aller fleste ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, nesten uansett hvilke handlinger de har begått. Hvis man øker – eller dobler – strafferammen for dem under 18 år, vil vel det føre til at de fortsatt får ungdomsoppfølging og ungdomsstraff, så hvilken effekt vil egentlig en doblet strafferamme for dem under 18 år få, hvis man innfører det?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:41:42]: Det er nesten synd at ikke representanten Helgheim var en av de sju justisministrene til FrP. Ungdomsstraffen ble innført etter 2010 – den ble jobbet med i Stoltenberg II-regjeringen, men innført – mener jeg bestemt – da FrP satt i regjeringen, og med justisministeren. Da fikk en tilbakemeldinger, bl.a. fra forsvarsadvokater, som jeg var i deler av den perioden, og fra dommere, som jeg var i siste del av den perioden, på at dette er en straff som virker, forutsatt at man fyller det med et godt innhold. De endringene en gjorde, som gjør at en bl.a. kan kombinere fengsel og andre typer straffer i større grad enn tidligere, var det Emilie Enger Mehl som bidro til å få innført da hun var justisminister. Mitt poeng er: Vi må ha straffer som virker, og vi vet veldig mye om hva som gir et godt innhold, og som forebygger ny kriminalitet.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:42:48]: Da måtte jeg ta en replikk til. Det er riktig at FrP satt i regjering da denne loven ble implementert, og den ble vedtatt før FrP gikk i regjering. Før 2014 gikk ungdomskriminaliteten ganske bratt nedover. Så fikk vi denne loven implementert i 2014, og da begynte ungdomskriminaliteten å stige. Vi vet ikke hvilken sammenheng det har, men det er uheldig at det har steget hvert år etter at vi innførte ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Spørsmålet mitt var: Hvilken effekt vil doblet strafferamme for bæring av våpen på offentlig sted ha for ungdom under 18 år, som er de som er mest utsatt for dette. Økningen har vært størst blant dem. Hvilken effekt vil det ha for dem – all den tid vi har ungdomsoppfølging og ungdomsstraff for den gruppen, uansett hva de blir tatt for – med en sånn strafferamme som man vil ha nå, eller etter endringen?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:43:48]: Jeg mener det er viktig å gi strengere straff på dette området, også fordi det vil ha en forebyggende effekt.

Jeg må også trekke fram andre ting som ble tatt opp av representanten. Representanten viste til inndragning, som åpenbart også har en forebyggende effekt, og hvordan FrP stiller seg til det. Stoltenberg II-regjeringen fikk en utredning fra professor Rui, som nettopp handlet om å senke beviskravet i inndragningssakene, som ble liggende gjennom hele FrPs periode. Nå har vi fremmet den materielle delen av det til Stortinget. Det prosessuelle kommer senere.

Når det gjelder strengere straffer og å gjøre det som virker: 15 års aldersgrense for sosiale medier ble tidligere tatt opp. Jeg var hos politiet i Trondheim i går, og en av de tingene de som jobber med barne- og ungdomskriminalitet i politiet, trekker fram, er at vi må ha en aldersgrense på digitale medier.

Mari Holm Lønseth (H) [10:45:05]: Jeg må først si at jeg deler statsrådens engasjement for forebyggende arbeid i politiet, særlig rettet mot vold i nære relasjoner, for å forebygge ungdomskriminalitet. Da er det fryktelig dumt at flere forebyggende enheter er blitt bygd ned, og at det nå er færre politifolk i politidistriktene enn før som faktisk jobber med forebygging i politiet. Det politifolkene forteller, er at de står i en skvis, hvor det de har lyst til å bruke mest tid på, forebyggende arbeid, blir nedprioritert fordi de er nødt til å drive med f.eks. blålysoppdrag. Også de nasjonale beredskapsressursene våre blir i større grad satt til å patruljere, framfor det arbeidet de egentlig skal gjøre.

Vi står her i Stortinget i dag og diskuterer en redegjørelse som statsråden holdt i oktober. Jeg må si at siden den gang er det få saker som har kommet til Stortinget, slik at vi kunne fått ting raskere på plass. Vi har ønsket oss, og det er vedtatt i Stortinget, at det skal være straffeskjerpelse for å bære kniv. Det er også vedtatt at det skal være kriminalisert å bruke barn som løpegutter. Når vil dette komme til Stortinget?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:46:11]: Først: Jeg deler representantens bekymring her. Jeg ser at god forebygging har stor effekt. Politiet gjør en særdeles god jobb. Jeg var hos representantens hjempoliti i går, og de fortalte om hvordan de går inn og jobber systematisk, også mot unge voksne, de over 18 år, som vi vet trekker til seg yngre barn. Politiet påpeker også at det er så mange andre som må på banen for at vi skal få på plass forebyggingen. Politiet mener selv at her ligger det også et stort ansvar hos mange andre. Det å frigjøre politiressurser, bl.a. gjennom digitalisering, slik at en også kan drive med mer forebyggingsarbeid, er viktig for meg.

Så til de lovproposisjonene representanten etterspør: Jeg kan si at den om bæring av kniv og våpen har vært på høring og ligger nå til oppfølging i departementet. Den om involvering av barn er rett rundt hjørnet.

Mari Holm Lønseth (H) [10:47:16]: Vi kan ikke bare digitalisere oss bort fra at vi også trenger flere politifolk i gatene. Det er klart at det er mye arbeid som kan gjøres digitalt. Det skjer mye kriminalitet digitalt som politifolk også skal håndtere, men til syvende og sist handler en del av det arbeidet politiet gjør, om menneskemøter, møter med de unge som står i fare for å bli rekruttert inn i kriminalitet. Det er klart at hvis man har 200 færre politifolk i politidistriktene nå enn hva man hadde for noen få år siden, blir det vanskeligere for politiet å klare å ha samtaler med disse ungdommene som kanskje er på vei ut i kriminalitet, og følge dem opp. Det er klart at det også er mange andre som skal på banen, men det går heller ikke an å skyve ansvaret politiet har, og bør ha, for det som er deres viktigste strategiske måte å jobbe på, nemlig forebygging, over på kommuner, barnevern, frivillighet og andre. Vi trenger flere politifolk.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden nå sørge for en kraftig oppbemanning av politiet og legge til rette for det gjennom statsbudsjettene som kommer?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:48:18]: Statsbudsjettet for i år er lagt fram. Som kjent øker vi opptaket til Politihøgskolen, noe som vil være viktig. Jeg mener ikke at vi skal skyve fra politiet det som definitivt er deres del av det forebyggende arbeidet, men politiet selv er så tydelig på hvordan alle andre også må bidra. Det handler ikke om å frasi seg ansvar, det handler om å forsterke en innsats.

Så til dette med å få mer politikraft: Jeg går ikke inn i den talldiskusjonen. Det er betydelig flere politifolk i hele Politi-Norge nå enn da regjeringen Støre tiltrådte. Ta f.eks. dronesatsingen, som er en digital satsing. Droner sparer ett liv i uka. Gjennom tale-til-tale kan en spare 150 mill. kr. At en har fått på plass Politiloggen i Oslo, gjør at en sparer tid på å ta imot henvendelser. Alt dette er eksempler på at politiet dermed får brukt mer tid på forebygging og mer tid på politioperativt arbeid. Det er digitalisering.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:49:34]: I redegjørelsen i oktober beskrev statsråden hvordan kriminelle nettverk opererer på tvers av landegrenser, at vold har blitt en handelsvare, og at kommunikasjon via digitale plattformer gjør at de kriminelle kan distansere seg fysisk, både fra hverandre og fra den kriminelle handlingen. Siden dette har jeg lest trusselvurderingene for 2026 nøye, som viser at både politiet, PST og E-tjenesten framhever trusselen fra organiserte kriminelle aktører som handler på vegne av statlige aktører, såkalte proxy-aktører, at statlige aktører, terror og organisert kriminalitet flyter sammen, og at kriminelle nettverk kan benyttes av fremmede stater for å utføre operasjoner. Jeg har også, i likhet med flere, snakket med ledere i

politiet som uttrykker dyp bekymring for hvordan de skal sikre samfunnet mot dette.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Vil statsråden ta grep i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett og framtidige budsjetter for å sikre at politiet har de rammene de trenger for å håndtere en stadig mer krevende sikkerhetspolitisk situasjon?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:50:38]: Jeg deler den beskrivelsen av situasjonen. Vi ser også organiserte miljøer som selger kriminelle tjenester, og som selger verktøy som tidligere bare var tilgjengelig for noen få. Dette er samfunnstruende virksomhet. Da er det viktig at vi styrker politiet, at vi styrker på hjemmelssiden, men også at vi får politiet til å bruke sine ressurser på en god måte. Jeg kan ikke si hva som kommer i budsjettene før de legges fram, men igjen: Det å få på plass en helhetlig digitalisering av politiet mener jeg er avgjørende. Det handler ikke om teknologi for teknologiens skyld, men det handler om å sikre trygghet, sikre kvalitet og få en mye bedre kriminalitetsbekjempelse, og det handler om å møte de store truslene vi ser fra den – kall det – ordinære kriminaliteten, men særlig fra den grenseoverskridende kriminaliteten som går inn i så mange samfunnsområder nå.

Julie E. Stuestøl (MDG) [10:51:45]: Jeg deler statsrådens ønske om at politiet skal jobbe for kapasitet og muligheten til å jobbe mer effektivt, og også ta i bruk nye verktøy, men jeg er samtidig bekymret for at den politiske styringen – f.eks. hvis man hører på debatten her i dag – peker i retning av at politiet skal bruke mye ressurser på det som ikke er så samfunnstruende som det jeg tok opp i mitt første spørsmål. Vil statsråden på noen måte følge opp i styringssignaler til politiet at de ikke bruker ressurser på mindre alvorlig kriminalitet knyttet til f.eks. narkotika og rus, eller til trafikksaker, som kan ta ressursene vekk fra den mest samfunnstruende kriminaliteten?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:52:32]: Den første delen av spørsmålet vil jeg definitivt følge opp i styringsdialogene. Så ser vi, som også representanten var inne på i sitt første spørsmål, at kriminaliteten nå er så mye mer sammenvevd. Tidligere var det barne- og ungdomskriminalitet, f.eks. barn som utsatte andre barn for vold. Det er det fortsatt, men den kriminaliteten har gått ned. Politidistrikter over hele landet melder at den har gått ned bare det siste året. Vi ser også hvordan kyniske kriminelle nettverk utnytter barn til å begå alvorlig kriminalitet, og i tillegg har en eksempler i Norden på at det er statlige aktører som står bak der igjen. Så det at vi må jobbe enda bedre, og at de 600 millionene har styrket den innsatsen – absolutt.

Når det gjelder rus: Narkotikaen er driveren i veldig mye av dette, så jeg mener også det er viktig at vi må håndheve rusforbudet.

Hans Edvard Askjer (KrF) [10:53:55]: Det er en alvorlig situasjon der ute. Jeg opplever at befolkningen er opptatt av hva vi gjør, gitt den situasjonen vi har akkurat nå, og jeg opplever at politiet er det samme. Jeg er ikke opptatt av hva en statsråd fra FrP gjorde for noen år siden.

Spørsmålet mitt er: Er justisministeren uenig med politiet i deres beskrivelse? Kan justisministeren berolige både politiet og befolkningen med noen tiltak som gjøres nå?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:54:51]: Jeg er opptatt av hva vi gjør nå, hva vi gjør framover, og at vi gjør det som virker. Som jeg sa i innlegget mitt, bygger vi fra regjeringens side på at innsatsen skal være kunnskapsbasert. Den skal bygge på to hovedpilarer – vi skal ha en effektiv strafforfølging, og vi skal ha tverrfaglig forebygging. Da må vi selvfølgelig fortsette styrkingen av politiet, som regjeringen Støre har gjort siden den tiltrådte i 2021, med over 6,5 mrd. kr.

Som flere har vært inne på, må vi også se på f.eks. det ressurspådraget en har som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen. Hvordan kan vi bidra til at politiet kan løse den delen av samfunnsoppdraget, men uten at det i stor grad går på bekostning av alt det andre politiet skal gjøre? Det ligger definitivt til min oppgave at vi må gå helhetlig inn og bidra til at politiet kan få gjort jobben sin enda bedre framover.

Hans Edvard Askjer (KrF) [10:56:01]: Politiet beskriver at det nå er en hel gruppe av saker man faktisk legger til side fordi man ikke har kapasitet til å ta disse. Det er på lang sikt en ganske stor utfordring med tanke på vår tillit til politiet. Det pådraget statsråden omtaler, er noe som bare krever vår oppmerksomhet og krever våre tiltak her og nå. Når politiet sier at de nå ikke har mer å gå på, så etterlyser vi: Hva gjør man for å gasse på, sånn at vi faktisk får flere politifolk ut i gatene?

Statsråd Astri Aas-Hansen [10:56:50]: Vi må gjøre mye, mener jeg, for å få flere politifolk ut i gatene. Vi øker opptaket til Politihøgskolen ytterligere etter at det er blitt trukket ned tidligere. Som bl.a. komitélederen var inne på, må vi også bli bedre til å beholde folk i politiet. Det er naturlig avgang – vel, vel, men vi må sørge for at det er attraktivt også å bli værende i politiet.

Så til digitalisering: Når en ser at f.eks. tale-til-tekst, det å bruke digitale verktøy for å få tale til tekst, kan gi oss flere hundre årsverk spart, som kan gå inn i annen politioperativ tjeneste, i tillegg til at vi sparer flere hun-

dre millioner kroner, er det et eksempel på at vi også må se på det helt grunnleggende her. Jeg mener at en helhetlig digitalisering av politiet er noe vi må satse på framover.

Presidenten [10:58:00]: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Bent-Joacim Bentzen (Sp) [10:58:15]: At ungdom kaster håndgranater på gata, er et tydelig bilde på problematikken vi diskuterer. Jeg vil innlede med å takke justisministeren for å ha holdt redegjørelsen for Stortinget. Det er både viktig og riktig at vi debatterer dette viktige temaet. Faktum er at det er færre ungdomskriminelle i dag enn tidligere, men de ungdommene og barna som er kriminelle, utøver både hardere og mer omfattende kriminalitet.

Hvordan møter vi så denne situasjonen? Dette er ikke en utfordring politiet kan løse alene. Hvis vi skal få ned ungdomskriminaliteten, mener Senterpartiet at flere må være med: skolen, familien, barnevernet, idretten og lokalmiljøet rundt ungdommene. Det krever en landsby å oppdra et barn. Det ligger noe i det ordtaket.

Jeg vil også understreke hvor viktig tidlig innsats er, altså at vi må gripe inn før problemene blir store. Jo tidligere man fanger opp at en ungdom sliter, desto større er sjansen for å hjelpe dem inn på riktig spor igjen. Jeg tror ikke noen barn ønsker å bli kriminelle, men det er dører som åpnes for sårbare unge, som vi som samfunn må holde lukket. Derfor må vi fokusere på bakmenn som lokker barn inn i kriminalitet.

Samtidig tenker Senterpartiet at lokalsamfunnene spiller en veldig viktig rolle. Kommunene må ha nok ressurser og muligheter til å følge opp ungdom som er i risikosonen. Det kan f.eks. være gjennom fritidstilbud, oppfølgingstjenester eller tettere samarbeid mellom skole og andre tjenester.

Jeg mener samtidig det må få konsekvenser når alvorlige lovbrudd skjer. Det handler ikke bare om straff, men om å reagere på en måte som faktisk hjelper ungdommen og hindrer at de fortsetter med kriminalitet. Det er en grunn til at det heter kriminalomsorg i Norge. Et annet poeng jeg vil trekke fram, er at løsningene ikke kan være helt like overalt. Det er forskjell på små steder og store byer, og derfor bør kommunene og politiet få frihet til å tilpasse tiltakene etter hva som trengs lokalt.

Senterpartiet mener kort sagt vi må jobbe bredt: Vi må forebygge tidlig, styrke lokalsamfunnene og samarbeide bedre – samtidig som vi følger opp ungdom som begår kriminalitet, på en god måte.

Kristine Løfshus Solli (A) [11:00:39]: Vi ser en utvikling der de som begår alvorlige lovbrudd, blir stadig yngre og handlingene stadig grovere. Lovbrudd må selvfølgelig møtes med raske og tydelige reaksjoner, nettopp for å forhindre at nye lovbrudd skjer, men ungdomskriminalitet handler om mer enn lovbrudd alene. Det handler om hva slags samfunn vi ønsker å være. Når barn og unge trekkes inn i kriminelle miljøer, er det et tegn på at vi som samfunn ikke har vært til stede tidlig nok. Vi har sviktet lenge før de står i møte med politiet. Utenforskap, utrygge rammer hjemme, psykiske helseutfordringer som ikke fanges opp i tide, og mangel på trygge voksne i hverdagen er ofte en del av historien. Derfor satser Arbeiderpartiet helhetlig. For oss handler det både om rask og treffsikker reaksjon og om å forebygge kriminalitet før den oppstår. Skal vi lykkes med å holde ungdom unna kriminelle miljøer, må vi forebygge tidlig, målrettet og i fellesskap.

Enkelte politikere forsøker å skape et inntrykk av at det er en motsetning mellom å være tøff mot kriminalitet og å satse på forebygging. Det er jeg uenig i. Skal vi bekjempe kriminaliteten, må vi også bekjempe årsakene til kriminaliteten. Når Arbeiderpartiet lover rask psykisk helsehjelp, spesielt for barn og unge, og jobber for lavterskeltjenester i alle kommuner, handler det om å gripe inn før problemene vokser. Når vi styrker helsestasjonene og skolehelsetjenesten, handler det om å gi barn trygghet, støtte og håp, sånn at færre lar seg utnytte av kriminelle miljøer. Når vi skal sørge for at tjenestene våre snakker bedre sammen – skole, barnevern, helse og politi – sørger vi for å bekjempe kriminalitet, men også årsakene til kriminalitet.

Bak hvert tall finnes et ungt menneske med håp, usikkerhet og behov for tilhørighet. Spørsmål som berører unge, handler derfor også om utenforskap og trygghet. Vi må gi barn og unge tro på at de har en fremtid, og at veien inn i kriminalitet aldri skal være et alternativ.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [11:03:28]: La meg begynne med å si at det er bra at regjeringen i redegjørelsen anerkjenner at kriminalitetsbildet er i endring, men det holder ikke bare å beskrive utviklingen. Den er nødt til å møtes med kraftfulle og konkrete tiltak. Når vi ser økende ungdomskriminalitet, mer organisert kriminalitet og et mer brutalt voldsnivå, kan ikke svaret være flere utredninger og koordinering alene. Folk forventer handling. Folk forventer trygghet i hverdagen, i sine egne nabolag. Utenforskap og levekårsutfordringer må aldri bli en unnskyldning for kriminalitet. De som begår lovbrudd, må møtes med konsekvenser som er både tydelige og merkbare.

Jeg savner en klar erkjennelse av at politiet mange steder er presset til det ytterste. Dette er også noe vi hører på våre besøk i ulike politidistrikt. Responstiden øker, saker blir henlagt, og synlig politi i gatene er redu-

sert. Dette er ikke bare statistikk, det er en realitet folk merker. Når staten ikke er til stede, overlates rommet til kriminelle miljøer og borgervern.

Det snakkes mye om forebygging, men forebygging uten reaksjoner mister troverdighet. Vi trenger en politikk som både forebygger og straffer. Det betyr flere politifolk, strengere straffer for gjengangere og langt tydeligere bruk av varetekt og utvisning av utenlandske kriminelle.

Nettverk som opererer på tvers av landegrenser, med betydelige ressurser og høy grad av profesjonalitet, kan ikke behandles som småkriminalitet. Dette er en direkte utfordring mot rettsstaten. Det handler om bedre etterretning, sterkere internasjonalt samarbeid og ikke minst tydeligere politisk vilje til å slå hardt ned på kriminelle nettverk. Da kan vi ikke krysse fingrene for at dataverktøy i politiet som er fra OL på Lillehammer, holder noen år til.

Helene Røsholt (H) [11:06:03]: Trygghet er statens viktigste oppgave, og nettopp derfor er det alvorlig når vi ser utviklingstrekk som peker i feil retning. Vi ser mer ungdomskriminalitet, vi ser grovere vold, og vi ser kriminelle nettverk som opererer på tvers av landegrenser, og som utnytter at samfunnet ikke alltid henger med. Dette er ikke enkeltstående hendelser, det er en utvikling vi må ta på det største alvor.

Høyres svar er tydelig: Vi trenger mer politi, mer synlig politi i gatene, flere etterforskere og sterkere fagmiljøer som kan bekjempe både organisert og digital kriminalitet. Det holder ikke å si at politiet er viktig, vi må faktisk prioritere det i budsjettene.

Samtidig må reaksjonene komme raskere og tydeligere. Altfor mange saker blir liggende for lenge og aldri oppklart. Altfor mange lovbrudd får for små konsekvenser, og altfor mange saker blir henlagt. Det svekker tilliten til rettsstaten, og det sender feil signal til dem som er på vei inn i kriminalitet. Høyre mener derfor at vi må styrke hele straffesakskjeden, fra politi til påtalemyndighet til domstoler.

Vi stopper ikke der. Forebygging er avgjørende, men det må være forpliktende forebygging. Det betyr tydelig oppfølging av unge i risikosonen, og det betyr tettere samarbeid mellom skole, politi og foreldre. Det betyr at vi må gripe inn tidlig, før små lovbrudd blir store.

Vi kan ikke møte morgendagens kriminalitet med gårsdagens løsninger. Kriminelle blir mer profesjonelle, og da må også staten bli mer handlekraftig. Høyre vil ha et politi som har ressurser, verktøy og myndighet til å gjøre jobben sin, for til syvende og sist handler dette om noe helt grunnleggende: om folk kan føle seg trygge i sitt eget nærmiljø. Det er et ansvar vi ikke kan kompromisse på.

Ulvar Akselsen (A) [11:08:13]: Barne- og ungdomskriminalitet er eit tema som har fått større merksemd den siste tida. Me får beskjed om at kriminaliteten som blir gjort, er meir alvorleg, og gjerningspersonane blir yngre. I valkampen opplevde eg at debatten om barne- og ungdomskriminalitet vart tett kopla opp til debatten om innvandring.

Eg sat ein kveld med ein ven. Han var usikker på kva han skulle stemme, og lurte på om eg kunne forklare litt om dei politiske forskjellane. Han tenkte det var ein god idé å redusere innvandringa, for han var fortalt at det var ungdom med minoritetsbakgrunn som stod for mesteparten av kriminaliteten. Eg utfordra han på om han trudde det var slik at innvandrarar hadde større sjanse for å bli kriminelle. Svaret hans var ganske enkelt nei, for me hadde jo nokre innvandrarar i klassen vår då me vaks opp, og ingen av dei var kriminelle. Kva trur du det handlar om då, spurde eg? Kanskje dei ikkje har noko anna val, kom det tilbake. Kanskje ein blir lurt inn i eit miljø ein i utgangspunktet ikkje vil vere i, fordi ein ikkje kan språket godt nok, eller fordi det er det einaste sosiale fellesskapet i nabolaget?

Barne- og ungdomskriminalitet er ikkje eit spørsmål om kvar ein kjem frå, eller kva hudfarge ein har. Det er altfor ofte eit spørsmål om sosial tilhøyrsle og kva mogleikar ein ser til å lykkast. Dette handlar om ungdommar som dett utanfor, ungdommar som ikkje har eit fellesskap, og ungdommar som har det vanskeleg heime.

Skal ein løyse dei utfordringane me ser knytte til barne- og ungdomskriminalitet, er det mykje me må gjere, men ein ting er sikkert: Me må alltid skape sterkare fellesskap og like mogleikar for alle, aldri framandfrykt og rasisme.

Erik Hager (A) [11:10:19]: Vi snakker mye om ungdom som begår kriminalitet, men vi snakker for lite om hvor den begynner. Den begynner også på skjermene, i algoritmer som forsterker sinne og fristelser. Den har åpne dører til miljøer som gir falsk tilhørighet i nettverk som aktivt rekrutterer unge inn i kriminalitet. Dette er ikke nøytrale plattformer; dette er påvirkningsmaskiner. Da må vi stille et enkelt spørsmål: Hvem er det vi egentlig beskytter – barna eller plattformene?

Arbeiderpartiet mener vi må tørre å bruke flere virkemidler. Å heve aldersgrensen for sosiale medier er ett av dem – ikke for å begrense ungdom, men for å beskytte dem mot vold, press og kyniske aktører som vet akkurat hvordan de skal nå dem. Jeg vil minne om at Fremskrittspartiet er imot å heve aldersgrensen på sosiale plattformer. Forebygging skjer ikke bare i gatene; den skjer der ungdommen er. Der må også politikken være.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [11:11:38]: Det er sikkert mange gode grunner til å se på aldersgrense på sosiale medier, men dersom man tror at aldersgrense på sosiale medier vil redusere kriminaliteten, er det i beste fall noe naivt. Hvis man er kapabel til å kaste håndgranater i gatene, er man sannsynligvis også kapabel til å laste ned en ulovlig app.

Det er flere i denne debatten som har snakket om FrPs ønske om strengere straffer – kanskje de fleste, bortsett fra FrP. Det har blitt pekt på at noen prøver å skape et kunstig motsetningsforhold mellom det å være tøff og det å drive med forebygging. Det er ikke riktig at vi prøver å skape et motsetningsforhold der. FrP – egentlig en samlet høyreside – har vært tydelig i våre bekymringer for at kapasiteten i politiet går ut over den forebyggende kapasiteten. Det er en bekymring vi har, for vi mener vi skal gjøre begge deler.

Noen tror at strengere straffer vil være som å helle bensin på bålet, og at det blir verre av det. Da må vi se på hva som har skjedd i forskjellige land. Sverige strammer nå kraftig inn på straffene og har et kraftig fall i ungdomskriminaliteten. Danmark har gjort det lenge og har hatt kontroll på utviklingen over tid. I Norge har vi gjort fint lite og har hatt den høyeste økningen i ungdomskriminalitet. At det har vært viktigere for flertallet i denne sal – spesielt for regjeringen – å beskytte ungdom mot straff enn å beskytte samfunnet mot kriminalitet, har hatt negative effekter. Strenge straffer har preventive effekter vi bør se nærmere på.

Jeg er litt bekymret for en utvikling vi har sett lokalt i Drammen. MDG har helt klart lagd en ny strategi for hvordan man skal drive politisk debatt, som tydeligvis har blitt adoptert av Stortinget. Der sprer de usannheter om andre partier for å få oppmerksomhet om seg selv. I salen i sted ble det sagt at jeg, som leder av justiskomiteen, har avvist NYC, Norwegian Youth Center – en organisasjon som er til stede her i dag. Det er helt feil. Undertegnede har hatt flere møter med organisasjonen og enkeltpersoner der og har også vært positiv til det arbeidet de driver med. Jeg sørget også for et flertall for å ansette flere erfaringskonsulenter i Drammen etter et møte med organisasjonen. Det å spre usannheter om andre partier i en politisk debatt er noe man driver med i andre land, og noe vi har vært forskånet for i Norge. Jeg håper at MDG kan legge det fra seg, og at det ikke blir etablert i norsk politikk.

Finn Krokeide (FrP) [11:14:57]: Jeg vil si litt om inndragning av utbytte fra straffbare handlinger. Representanten Qureshi fra Arbeiderpartiet driver med historieforfalskning når han sier at FrP la dette i en skuff. Dette arbeidet ble påbegynt av FrP, ved daværende justisminister Kallmyr, etter klar inspirasjon fra Irland og det irske lovverket for inndragning av straffbart utbytte. Så gikk FrP ut av regjering, og dette arbeidet stoppet helt opp – eller havnet i en skuff, om du vil. Derfor fremmet FrP gjentatte forslag om dette i Stortinget i forrige stortingsperiode, men vi ble nedstemt hver gang – helt til i fjor vår. Da hadde Senterpartiet gått ut av regjering og plutselig funnet litt handlekraft på justisfeltet. Da støttet de FrPs forslag. Det ble dannet flertall for et anmodningsvedtak om dette, et flertall Arbeiderpartiet selv gikk inn i da de så at det dannet seg et flertall mot dem. De grepene som nå foreslås når det gjelder inndragning, er faktisk en leveranse på et anmodningsvedtak fra FrP som fikk flertall i denne salen våren 2025.

Slik Arbeiderpartiet og regjeringen sleper bena etter seg i håndteringen av den urovekkende kriminalitetsutviklingen, er det fullt forståelig at de helst vil snakke om andre – men gjør det da helst sannferdig.

Hans Edvard Askjer (KrF) [11:16:44]: Når justisministeren beskriver kriminalitetsutviklingen, høres det ut som om regjeringen står på trygg avstand og betrakter et uhell på motorveien. Problemet er bare at dette uhellet er en kjedekollisjon av dimensjoner med mange involverte og flere offer – og regjeringen sitter med hendene i fanget. Mens statsråden leverer nok en katalog av bekymringer, peker tallene i én retning: nedover for politiet, oppover for kriminaliteten. Dette vet regjeringen. De vet at oppklaringsprosenten har falt over år. De vet at antallet henleggelser på grunn av mangel på kapasitet øker. Dette er saker der politiet i praksis sier: Vi har ikke tid. De vet også at antallet politifolk ute i distriktene går ned, samtidig som kriminelle nettverk blir mer brutale og mer organiserte enn noen gang. Likevel står regjeringen og opptrer som om situasjonen er under kontroll. Det er den ikke.

Dette er ikke utfordringer, det er en stille sikkerhetskrise. Barn rekrutteres av kyniske nettverk, politiet sakker akterut på grunn av ressursmangel, lokalsamfunn mister trygghet, og regjeringen velger å beskrive utviklingen istedenfor å stoppe den.

KrF har, sammen med Høyre, vært tydelige: Regjeringen har ikke igangsatt de nødvendige tiltakene i møte med den alvorlige kriminaliteten. Jeg sier det rett ut: Denne passiviteten er ikke bare kritikkverdig, den er også uansvarlig. Dette er realiteten: Når oppklaringsprosenten faller, vinner de kriminelle. Når saker henlegges fordi politiet ikke har kapasitet, mister ofrene sin rett. Når politiet svekkes mens gjengene styrkes, har vi en politisk feilprioritering av historiske dimensjoner.

Det minste man kan forvente av en regjering, er at den beskytter sine borgere, men denne regjeringen står og ser på mens kriminalitetsbildet forverres og kaller det endringer. KrF forventer mer, for Norge fortjener

mer. La meg være helt tydelig: Vi kommer til å fortsette å presse regjeringen for hver eneste politimann, hvert eneste tiltak og hver eneste satsing som faktisk utgjør en forskjell, ikke bare fyller talepunkter. Trygghet skapes ikke av fine ord fra denne talerstolen. Trygghet skapes av handling, og det er på høy tid at regjeringen begynner å levere.

Julie E. Stuestøl (MDG) [11:19:44]: Jeg registrerer at FrP har fått som talepunkt å beskylde andre for løgn. Jeg vil veldig gjerne at vi snakker mer om hva som er sant og ikke sant. Vi kan starte med påstanden om at erfaringen fra Danmark er at straff virker. Det er ikke sant. Erfaringen fra Danmark er at det å satse massivt på forebygging har stor betydning. Det er også det vi vet fra norsk forskning og erfaring, at blant barn og unge som begår gjentatte kriminelle handlinger, er det svært mange som har vært ofre for kriminalitet selv, eller som har andre opplevelser eller en oppvekst med sårbarhet, utenforskap og utnytting. De har oftere vært i kontakt med barnevernet i løpet av oppveksten, foreldrene har lavere utdanningsnivå, lavere inntekt og mottar ofte trygdeytelser, og de har ofte vært straffet for kriminelle handlinger før.

Hvis vi skal ta dette på alvor og legge denne kunnskapen, denne forskningsbaserte sannheten, til grunn – og også lytte til dem det gjelder og ta kriminaliteten på alvor – må vi ta ungdom selv på alvor når de beskriver hva de trenger, og hva de ønsker at vi skal forstå. Det å forstå sammenhenger er ikke å unnskylde, men det er en forutsetning for å gjøre det som faktisk funker.

Når jeg spør ungdom i Drammen om hva som funker, svarer de: Arbeidstrening er kritisk for å skape håp blant ungdom. Gode rollemodeller i nærmiljøet som har tydelige verdier, er uvurderlig. Opplæring i temaer som skolen i dag dessverre er dårlig på – konsekvenstenkning, budsjettering, konflikthåndtering – er viktig for å skape trygge rollemodeller og ringvirkninger videre. Ikke legg ned tilbud man ser fungerer over tid, bygg gode arenaer hvor flere grupper kan møtes i trygge rammer sammen med trygge voksne, og etabler prosjekter som handler om utdanning og arbeid. Ikke minst: skap et fundament lokalt for de organisasjonene som jobber med disse tiltakene, ta initiativ til disse tingene og sørg for at arbeidet de gjør, kan skape resultater over tid. Ikke utsett dem for å få stadig mindre og for midlertidige budsjettkutt, verken kommunalt, fylkeskommunalt eller i statsbudsjettet.

Ungdommen ber oss om å ha tålmodighet og tro på at det vi vet funker, faktisk funker. Det er ikke løgn. Det er sannhet.

Farukh Qureshi (A) [11:22:29]: Jeg vil ha meg frabedt at jeg driver med en omskrivning av historien. Faktum i denne saken er at arbeidet med sivil inndragning ble igangsatt av tidligere justisminister Anundsen i 2016. Justisdepartementet hadde da et forslag fra en professor. Dette ble sendt ut på høring, med frist i 2017. Da hadde det vært et bytte av statsråd, og – som representanten påpekte – da var Kallmyr justisminister. Fra da og fram til Arbeiderparti-regjeringen leverte proposisjonen i desember 2025, har dette ligget i en skuff. Jeg vil si at det er forskjell på å prate om handlekraft og faktisk utvise handlekraft.

Når det gjelder merkelapper som naive, for lite og for sent, er dette merkelapper man er godt kjent med. Igjen vil jeg vise til at retorikk i opposisjon er enkelt, men det er faktisk det man leverte i posisjon, som er av betydning. Jeg klarer ikke helt å befri meg fra spørsmålet om aldersgrense på sosiale medier, rett og slett fordi politiet har vært tydelig på at det er der rekrutteringen skjer, og derfor er det viktig at det innføres en aldersgrense på sosiale medier, slik at man får gjort noe med den problematikken. For oss, altså Arbeiderpartiet, er det viktig å lytte til politifaglige råd.

Faktum er at vi fikk på plass Gjengpakke 1 og 2, som også siden har blitt videreført i det ordinære budsjettet. I dette ligger det mye forebygging og kriminalitetsbekjempende tiltak. Politiet selv har flere ganger sagt at dette har vært en «game changer», senest for et par uker siden, da vi besøkte dem. Derfor blir det litt rart når man i denne salen hører at tiltakene ikke kommer eller ikke virker, når politiet er tydelig på at med denne prioriteringen og satsingen har de blitt satt i en posisjon som gjør at de er bedre i stand til å kunne håndtere kriminelle nettverk.

Mari Holm Lønseth (H) [11:25:20]: Det blir gjort mye for å sørge for at man kan inndra mer, og noe av det viktigste for faktisk å få inndratt mer kriminelt utbytte, er å sørge for at det er nok påtalejurister på jobb, noe som nettopp bidrar til at man kan prioritere å bruke tiden sin på å inndra. Disse inndragningssakene tar ofte ganske lang tid. TV 2 hadde i går en sak om at 25 pst. av påtalejuristene nå vurderer å slutte i politiet på grunn av oppdragsmengde. Man kan slå hverandre i hodet med lovforslag, men hvis man ikke har jurister til å sørge for inndragning, har man et ganske stort problem. Der har Høyre foreslått en satsing. Hvis man synes at forslagene har ligget lenge i skuffen, brukte Arbeiderpartiet selv nesten fem år på få dette på bordet, etter å ha slept bena etter seg og fått beskjed fra Stortinget om å fremme disse lovforslagene.

Det jeg imidlertid egentlig tok ordet for, var å si at Høyre ønsker å støtte forslag nr. 10 i innstillingen.

Presidenten [11:26:19]: Då har representanten gjeve ei stemmeforklaring.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [11:26:41]: Politiet i Norge har nå tre store utfordringer: Politiet skal ivareta den voksende, utfordrende samfunnssituasjonen, som er tiden fram til krig erklæres og Forsvaret overtar. Fram til da er det politiet som står for vakthold og sikring av samfunnskritiske objekt. Politiet har ansvar i fred og krisetid. En annen voksende utfordring er at politiet stadig må håndtere grenseoverskridende gjengkriminalitet. FrP advarte i lang tid mot svenske tilstander. Nå har Sverige tatt grep, og vi kan heller snakke om norske tilstander, med negativt fortegn. En tredje utfordring politiet har, er like viktig og kan også få store konsekvenser: Det er hverdagskriminaliteten. Det er den kriminaliteten som kanskje er det eneste møtet en innbygger har med politiet, annet enn å få seg et pass. Selv om det kanskje for regjeringen og Arbeiderpartiet «bare» er en stjålet sykkel, kan det bety svært mye for den som blir offer for kriminaliteten, og innebære et tillitsbrudd når saken blir henlagt før man har trykket på send-knappen for å anmelde forholdet.

Trygghet er statens kjerneoppgave. Når folk opplever at utryggheten øker, holder det ikke bare med gode intensjoner, da må det leveres på resultater. Fremskrittspartiet kommer derfor til å fortsette å presse på for å få en strengere, tydeligere og mer handlekraftig kriminalpolitikk, en politikk som setter lovlydige borgere først.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:28:50]: Det er interessant å følge denne debatten. Når vi diskuterer kriminaliteten i stort, kan det av og til være greit å zoome litt ut og se på de større utviklingene.

Jeg ble født i 1994. Siden da har Norges befolkning vokst med over 1,3 millioner mennesker, en økning på rundt 30 pst., og samtidig har mye av kriminaliteten gått ned.

La oss begynne med det mest alvorlige: drap. På 1990-tallet var det i snitt 37,5 drap i året. De siste ti årene er snittet på 28. Færre liv går tapt, samtidig som vi blir langt flere mennesker. Hvert eneste drap er ett for mye, men utviklingen går heldigvis riktig vei.

Ungdomskriminaliteten peker i samme retning. Tall NRK har hentet inn fra SSB, viser at andelen unge som begår lovbrudd, er halvert siden tidlig 2000-tall, fra 5,1 pst. til 2,5 pst. Andelen gjengangere er mer enn halvert, færre unge begår kriminalitet, og færre blir værende i det.

Dette er ikke et samfunn i forfall, dette er et samfunn som i det store bildet lykkes.

Vi i SV er ikke fornøyd, for hvert eneste tilfelle av knivstikking, voldshendelse, skyting, drap, vold i nære relasjoner og overgrep er ett for mye – men da er vi nødt til å gjøre det som funker. Det er partier som står på denne talerstolen og bare roper etter strengere straffer, og at det skal være løsningen, men det er flere grunner til at det er et dårlig svar på de problemene vi står i. Strengere straffer er dyrt, det er lite hensiktsmessig, og vi er nødt til å bruke ressursene på en bedre måte.

Derfor har SV prioritert hurtigspor for ungdomskriminelle, sånn at reaksjonene kommer raskt. Straff er ferskvare, og det er viktig å komme i gang med reaksjonene sånn at rehabiliteringen kan starte. Inndragning er viktig, og det har heldigvis skjedd mye på dette området, men det må skje mye mer. Der er jeg faktisk helt hjertens enig med Høyre om at dette også handler mye om at juristene i politiet må ha kapasitet. Derfor har det vært viktig for SV i forhandlinger med regjeringen nettopp å prioritere penger til påtale, så vi får gjort noe med saksbehandlingstiden. Det skal ikke være sånn at den bunken av saker vokser seg større og større – nei, raske reaksjoner er viktig.

Vi kan og skal gjøre mer, men vi skal også huske på det vi gjør riktig. Natteravnene har et fint slagord, som er at «vi var der da det ikke skjedde». Mediene skriver ikke om kriminaliteten som ikke skjedde. Derfor må vi huske på hva det er som har gjort at vi lykkes i så stor grad som vi faktisk gjør, sånn at vi fortsetter å føre den politikken som gjør Norge tryggere.

Finn Krokeide (FrP) [11:31:59]: Jeg må komme med en kort merknad til representanten Qureshis innlegg. Om hans versjon av de faktiske forholdene legges til grunn, lå dette i en skuff hos FrP i et års tid, men det lå i skuffen i tre års tid under Arbeiderpartiets regjeringstid. Det er verdt å ha med seg.

Jeg vil avslutte med å oppfordre Arbeiderpartiet til å snakke mer om løsninger i denne debatten, og mindre om FrP – men igjen: Gjør det i hvert fall sannferdig hvis man først skal gjøre det.

Liv Gustavsen (FrP) [11:32:53]: Jeg måtte ta ordet fordi jeg har vært med på å behandle meldingen om barn i et digitalt samfunn, og siden det ble en kjernesak for representanten fra Arbeiderpartiet å nevne, vil jeg gjerne kommentere det. Arbeiderpartiet sier at de lytter til politiet når de vil ha aldersgrense på sosiale medier, men hvorfor lytter de da ikke til politiet når de samtidig advarer mot konsekvensene? Et forbud stopper ikke ungdom, det flytter bare aktiviteten. Resultatet er bruk av utenlandske plattformer, skjulte IP-adresser og langt dårligere etterforskningsmuligheter for politiet. Politiet får mindre innsikt, ikke mer kontroll, som det hevdes her.

Å gjøre staten til digitale foreldre er ikke løsningen. Det svekker politiets arbeid og gir dem falsk trygghet. Det handler ikke om symbolpolitikk, det handler om hva som faktisk virker.

Presidenten [11:34:01]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

Sak nr. 4 [11:34:08]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle (Innst. 173 S (2025–2026), jf. Dokument 8:28 S (2025–2026))

Presidenten [11:34:37]: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til replikkordskifte på inntil ti replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Erik Hager (A) [11:35:11] (ordfører for saken): La meg først takke justiskomiteen for et godt og konstruktivt samarbeid i behandlingen av denne saken.

Saken vi behandler i dag, springer ut av en felles bekymring: utviklingen i ungdomskriminalitet, særlig blant en mindre gruppe unge som begår gjentatt og alvorlig kriminalitet. I representantforslaget tar Fremskrittspartiet til orde for nye og strengere reaksjonsformer og virkemidler, bl.a. en ungdomskriminalitetsnemnd, flere institusjonsplasser, økt adgang til bruk av lukkede institusjoner og tydeligere vektlegging av samfunnsvern og hensynet til ofre. Hele komiteen ser alvoret i situasjonen.

Vi hadde en skriftlig høringsrunde. Vi mottok nyttige innspill fra FO, Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, og fra regjeringen. For Arbeiderpartiet er det viktig ikke å miste av syne fem grunnleggende realiteter:

– De aller fleste ungdommer begår ikke kriminalitet.
– Mange av dem som gjør det, har selv vært utsatt for omsorgssvikt eller vold.
– Forebygging er det viktigste vi gjør.
– Reaksjonene må være raske og treffsikre når lovbrudd skjer.
– Tiltakene må både beskytte samfunnet og hjelpe den enkelte ungdom ut av en kriminell løpebane.

Balansen mellom forebygging, reaksjon og rehabilitering er helt avgjørende.

Arbeiderpartiet mener at innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet først og fremst må starte tidlig. Gode skoler, trygg oppvekst og meningsfulle fritidstilbud er våre viktigste kriminalitetsforebyggende tiltak. Samtidig skal vi være tydelige. Når unge begår alvorlig kriminalitet, skal samfunnet reagere raskt og riktig.

Regjeringen har allerede satt i gang gode tiltak: hurtigspor i straffesaker for unge, tettere individuell oppfølging, styrking av ungdomsenheter og pilotering av forsterkede institusjonstilbud. I tillegg arbeides det med nye grep, bl.a. strengere reaksjoner mot kyniske kriminelle som utnytter barn til kriminalitet, og bedre verktøy for politi og barnevern.

Når det gjelder forslagene i saken, mener Arbeiderpartiet at flere av dem enten allerede er under arbeid eller må vurderes grundig før de eventuelt innføres. Arbeiderparti-regjeringen er allerede i gang med å se på elementer fra den danske modellen med ungdomskriminalitetsnemnd, men dette må utredes i sammenheng med de ordningene vi allerede har, slik at vi ikke risikerer å skape unødvendig byråkrati.

Vi mener også at utviklingen av institusjonstilbudet må bygges på kunnskap og erfaringer fra de tiltakene som allerede nå prøves ut, ikke forhastes gjennom enkeltvedtak. Vi er tydelige på at nye tiltak vi setter inn for å bekjempe barne- og ungdomskriminalitet, må ivareta balansen mellom barnas behov for omsorg og hjelp til å komme ut av kriminalitet og hensynet til samfunnet og ofrene for kriminalitet på en god måte.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [11:38:40] (komiteens leder): I dette forslaget tar vi opp noen av de største utfordringene politiet og samfunnet står overfor, nemlig at vi i Norge skiller oss ut som det eneste landet i hele Europa som ikke i praksis har virkemidler som fungerer mot unge kriminelle gjengangere. Politiet har i en årrekke advart om at man står fullstendig handlingslammet overfor de yngste kriminelle gjengangerne som raskt er ute på gaten igjen og begår ny kriminalitet etter at de er blitt tatt av politiet. Igjen har det vært en voldsom handlingslammelse og sendrektighet.

Fremskrittspartiet er enig i at vi skal ha tiltak som fungerer, og vi er enig i at det skal utredes og gjøres i riktig rekkefølge, men når vi har vært klar over disse problemene i så lang tid, er det helt uforståelig at det er først etter at FrP fremmer et sånt forslag, at regjeringen kommer på banen og sier at de skal vurdere å se til Danmark og suksesshistorien de har der. Dette burde vi jo hatt på plass for lenge siden.

Fremskrittspartiet foreslår i praksis en ungdomskriminalitetsnemnd etter modell fra Danmark. Det fikk mye motbør da det ble foreslått og innført der, men det har snudd fullstendig fordi alle ser at det har fungert. Høyre og Kristelig Folkeparti har forslag nr. 3, som går nesten på det samme, bare at de ønsker å begrense det til dem som er under den kriminelle lavalder. Det er der

skoen trykker mest, og FrP ønsker subsidiært å støtte det, for det er også et godt forslag.

Det er bra at noen av Fremskrittspartiets forslag, i hvert fall her, får flertall i komiteen, og så får vi se hva voteringen i Stortinget vil føre til. Jeg er redd at det ikke går like godt der. At vi nå trenger mulighet for å holde de verste kriminelle gjengangerne borte fra gaten, borte fra å begå ny kriminalitet og sørge for at vi beskytter samfunnet, burde være en selvfølge.

Vi har også et forslag i denne saken om å innføre lovhjemler som gir myndighetene, barnevernet, mulighet til å ta hensyn og beskytte samfunnet mot de kriminelle. Vi skal behandle barn på en ordentlig måte, vi skal ta hensyn, men vi må se to ting: at vi må beskytte ikke bare samfunnet, men også barna selv mot kriminalitet. Jeg tar med dette opp våre forslag til saken.

Presidenten [11:41:41]: Representanten Jon Engen-Helgheim har teke opp dei forslaga han refererte til.

Mari Holm Lønseth (H) [11:41:55]: I møte med den alvorlige ungdomskriminaliteten har regjeringen vært bakpå og for naiv for lenge. Det er mange år siden Høyre tok til orde for å få på plass lukkede institusjoner for barn som har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Vi er nødt til å sørge for at disse ungdommene kommer seg bort fra gaten og over i et liv uten kriminalitet. Det handler rett og slett om å ta disse ungdommene mer på alvor.

Det er ikke til barns beste å være i et kriminelt miljø. Det er derimot til barns beste å få oppfølging av et tverrfaglig team og bedre oppfølging på skolen, for å nevne noe. Da må vi også ha en større mulighet til å låse dørene så lenge det er nødvendig.

De fleste trenger nok ikke oppfølging i slike institusjoner. For mange er det vel så virkningsfullt å få oppfølging der man er, f.eks. gjennom én-til-én-oppfølging, bedre tilpasset undervisning i skolen eller muligheten til å ta seg lønnet jobb, for å nevne noe. At vi ønsker tilgang på lukkede institusjoner, handler også om et samfunnsvern, for vi er nødt til å ta større hensyn til dem som er ofre for kriminalitet. Vi er nødt til å ta større ansvar for at folk blir redde og føler seg utrygge i eget lokalsamfunn som følge av at noen få ungdommer begår mye og voldelig kriminalitet. For Høyre er det viktig at vi gjennom dette forslaget ønsker å vedta at hensynet til samfunnet også skal ha betydning.

Høyre fremmer også i dag et forslag om at det skal settes i gang et arbeid for å ta inn relevante reguleringer fra Danmark for barn som er under den kriminelle lavalderen. I Danmark har oppfølgingen hatt god effekt. Evalueringen viser at bare 23 pst. av barna mellom 10 og 14 år som har vært gjennom nemnden, begår ny kriminalitet, mens det blant dem som ikke har vært i nemnden, er om lag 35 pst. som begår ny kriminalitet. Jeg ser at Arbeiderpartiet og regjeringen peker på at det er et arbeid de allerede er i gang med, men jeg mener det hadde vært klokt av Stortinget også å være tydelig i bestillingen på at dette er noe vi ønsker prioritert, og at man kommer fort i gang. Erfaringen hittil i de årene Arbeiderpartiet har styrt, er at det er helt nødvendig at Stortinget fatter tydelige styringssignaler for at det ikke skal koke bort i kålen.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [11:44:41]: Barn som begår lovbrudd, er først og fremst barn, ikke kriminelle som skal møtes med straff. Staten har etter FNs barnekonvensjon og den europeiske menneskerettskonvensjonen en klar plikt: Vi skal beskytte barn, forebygge kriminalitet og sikre at barnets beste alltid er et grunnleggende hensyn.

Representantforslaget om en ungdomskriminalitetsnemnd reiser derfor prinsipielle spørsmål. Når det åpnes for elementer av straff og plassering i lukkede institusjoner så lenge det er behov, beveger vi oss farlig nær å innføre straff i praksis for barn under kriminell lavalder. Det er ikke det vi kaller tiltaket, som er avgjørende, men hvordan det oppleves, og hvordan det virker. Frihetsberøvelse med avskrekkende formål vil etter menneskerettighetene kunne regnes som straff.

Sosialistisk Venstreparti vil advare mot en slik utvikling. Frihetsberøvelse av barn skal være siste utvei, for kortest mulig tid og med et klart pedagogisk og behandlingsrettet formål. Forslaget, slik det foreligger, gir ikke tilstrekkelige garantier for dette.

Utfordringen vi står overfor, er reell. Barn rekrutteres til kriminalitet, og andre barn utsettes for vold og overgrep, men løsningen er ikke å etablere et nytt straffelignende spor. Løsningen er å styrke det vi vet virker – et barnevern med kapasitet, kompetanse og tidlig innsats. Rapporter viser at institusjonstilbudet i dag ikke er godt nok. Da må vi bygge det opp, ikke omgå det. Et styrket barnevern, bedre samarbeid mellom politiet og hjelpeapparatet og målrettet oppfølging av barn i risikosonen vil både forebygge kriminalitet og ivareta barns rettigheter.

Å møte barn med mer kontroll og inngripen uten tilstrekkelig rettssikkerhet er ikke bare feil vei, det kan også være et brudd på våre menneskerettslige forpliktelser. SV mener derfor at Stortinget bør avvise forslaget i sin nåværende form og heller satse på en helhetlig, kunnskapsbasert styrking av barnevernssporet. FrP roper høyt om strengere straffer og lukkede institusjoner, men de glemmer en vesentlig detalj: Barn har også krav på rettssikkerhet i vårt land.

Bent-Joacim Bentzen (Sp) [11:47:41]: Senterpartiet i regjering foreslo en rekke lovendringer som et samlet

storting sluttet seg til, og som gir domstolen flere handlingsalternativer i møte med unge lovbrytere, bl.a. hurtigspor i domstolen og adgang til å kombinere ungdomsstraff med særvilkår og ubetinget fengsel.

Det denne saken egentlig handler om, er hvordan vi skal møte ungdom som begår kriminalitet. Jeg viser til Forsvarergruppen og Barneombudet, som har advart sterkt mot lukkede institusjoner. Det fører ifølge dem til mer kriminalitet. Senterpartiet, i likhet med de nevnte aktørene, mener vi skal være litt forsiktig med å tro at strengere tiltak alene løser problemet. Blant annet er vi derfor også kritisk til å senke den kriminelle lavalderen i Norge. Samtidig mener jeg vi må ha et system som faktisk fungerer når ungdom først begår lovbrudd. Da er det viktig med rask og tydelig oppfølging, ikke nødvendigvis bare straff, men tiltak som faktisk hjelper ungdommene ut av den situasjonen de er i. Det er viktig for meg å påpeke at når det skjer alvorlige hendelser, må man gripe inn og finne tiltak som kan stoppe utviklingen, men det må alltid balanseres mot hva som faktisk er best for ungdommen og samfunnet på sikt.

Det beste er om vi i utgangspunktet forhindrer at ungdom blir kriminelle. Da skjermer vi de sårbare barna, men også samfunnet ellers. Det vil nok samtidig være tilfeller der lukkede institusjoner vil være nødvendig for enkelte ungdommer for å skjerme samfunnet. Vår linje i denne saken er at institusjonen må være så lukket som nødvendig, men så åpen som mulig. På den ene siden må vi ha tydelige reaksjoner og gode systemer. På den andre siden må vi aldri glemme at dette først og fremst er barn og unge som trenger hjelp.

Hva angår forslaget fra Høyre og KrF som omhandler den danske modellen, vil jeg ikke avvise at elementer fra denne modellen kan være nyttig i vår norske modell, og vi imøteser det allerede pågående arbeidet fra regjeringens side som vurderer dette.

Julie E. Stuestøl (MDG) [11:49:49]: Innen beredskapsfamilien snakker vi mye om viktigheten av felles situasjonsforståelse, for er vi ikke enige om hva som skjer, og hva som er problemet vi skal gjøre noe med, vil vi heller ikke lykkes. Jeg må si at det er mye å ta tak i i FrPs beskrivelse av virkeligheten i dette forslaget. FrP viser til Riksrevisjonens rapport på en temmelig selektiv måte, vil jeg si. Det viktigste vi skal ha med oss fra Riksrevisjonens undersøkelse, er nemlig noe vi vet så altfor godt allerede fra mye forskning, og det er at barns kriminelle handlinger ofte er resultatet av et system som har sviktet barna mange ganger allerede.

At det blant barn som begår kriminelle handlinger, er svært mange som er sårbare for utenforskap og utnytting, må være utgangspunktet hvis vi skal forebygge barne- og ungdomskriminalitet. Erfaringen fra Danmark er ikke at økt straff gir mindre kriminalitet. Tvert imot er erfaringen fra Danmark at forebygging virker.

Riksrevisjonens viktigste poeng er at kommunene må sikres tilstrekkelige rammer for å hindre at kutt i barnehage, skole, barnevern og tilskudd til frivillig sektor forsterker ungt utenforskap og sårbarhet hos ungdom. Riksrevisjonen karakteriserer det også som kritikkverdig at Barne- og familiedepartementet ikke har sørget for et tilstrekkelig tilbud i barnevernet, som er stedet hvor barn skal vernes og tas vare på. Riksrevisjonen peker på det som sterkt kritikkverdig at mindreårige blir plassert i fengsel for voksne i strid med FNs barnekonvensjon, noe det åpenbart er. Den gode nyheten da er at vi faktisk ikke behøver å finne på noe nytt, slik FrP prøver seg på her. Det vi burde gjøre, er å styrke det vi allerede har, som vi vet virker – det verdifulle arbeidet i kommunene med innsats mot fattigdom og utenforskap, som må styrkes, og ikke svekkes til fordel for skattekutt til de aller rikeste.

Når krigene raser rundt oss, spør jeg meg hvordan vi kan ruste framtidige generasjoner bedre til å løse konflikter framfor å eskalere dem. Det er også spørsmål vi må stille oss når barn begår alvorlig kriminalitet. Historiene fra ungdommen selv, politi, konfliktråd og kriminalomsorg forteller oss at volden ofte er et resultat av en konflikt eller utrygghet som fra et voksent perspektiv kunne og burde vært løst lenge før, hvis ferdighetene og veiledningen fra trygge voksne hadde vært mer til stede. Derfor må svaret også handle om hvordan rettssystemet møter barn som begår kriminalitet.

Til slutt tilbake til Riksrevisjonen, som anbefaler at det legges til rette for at flere barn og unge får tilbud om mekling i konfliktråd. MDG tror ikke på at unge mennesker blir bedre til å håndtere livet av å låses inne, så la oss heller gi unge eierskapet til konfliktene sine og styrke deres evne til å løse dem,

Hans Edvard Askjer (KrF) [11:53:11]: I svaret fra justisministeren kommer det tydelig fram at en svært høy andel av unge som begår alvorlige og gjentatte lovbrudd, selv har vært utsatt for omsorgssvikt og vold i nære relasjoner. Det er ikke bare en fotnote i statistikken, det er en grunnleggende forklaring på hvorfor noen barn utvikler destruktiv og voldelig atferd.

Det er også et område KrF er veldig opptatt av. Når barn vokser opp i utrygge hjem gjennomsyret av vold, kaos og mangel på trygg tilknytning, lærer de et språk – et språk som handler om makt, frykt og den sterkestes rett. Når dette er språket de har lært, er det også det språket de tar med seg ut i møte med andre barn, med voksne og etter hvert med politi og rettsapparat. Når samfunnet møter disse barna, enten i institusjon eller – i de mest alvorlige tilfellene – i fengsel, møter vi dem på et

tidspunkt der de for første gang faktisk er i det offentliges varetekt over tid. Da har vi ikke råd til å mislykkes. Da må vi ha et opplegg som fungerer, ikke bare for å stanse volden i øyeblikket, men for å avlære vold som handlingsmønster og erstatte det med et nytt språk – et språk med trygghet, grenser, relasjoner og mestring. Det er derfor KrF støtter flertallsforslaget om å etablere en ungdomskriminalitetsnemnd og styrke institusjonstilbudene, både åpne og lukkede, med bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering. Dette er nødvendig for å møte unge lovbrytere med tiltak som faktisk kan virke.

Som innstillingen viser, er bakgrunnen for forslaget nettopp den alvorlige utviklingen i ungdomskriminaliteten og behovet for virkemidler som både forebygger nye lovbrudd og beskytter samfunnet. For KrF er det avgjørende at disse virkemidlene ikke bare handler om kontroll, men også om omsorg, behandling og endring. Å bryte en voldsspiral krever faglighet, tid og relasjoner. Det krever voksne med kompetanse til å håndtere barn som aldri har fått lære følelsesregulering, konfliktløsning eller tillit, og det krever at vi tar barns historie på alvor, ikke for å unnskylde kriminalitet, men for å forstå den godt nok til å stanse den. Dette er Kristelig Folkepartis utgangspunkt. Vi skal beskytte samfunnet, men vi skal også bryte onde sirkler før de blir neste generasjons tragedier.

Jeg tar opp forslagene KrF fremmer alene.

Presidenten [11:56:11]: Representanten Hans Edvard Askjer har teke opp dei forslaga han viste til.

Statsråd Astri Aas-Hansen [11:56:36]: Forrige høst opplevde vi flere hendelser som rokket ved trygghetsfølelsen vår. Det er særlig bekymringsverdig at flere av hendelsene involverte barn under den kriminelle lavalderen. Jeg mener at vi må møte denne utfordringen med å ta grep som virker. Tiltakene vi iverksetter, må være kunnskapsbaserte og sikre at vi oppnår det vi ønsker: et tryggere samfunn. Vi må forebygge at barn og unge rekrutteres inn i kriminalitet. Det gjør vi med det brede arbeidet for at alle barn skal oppleve at de hører til, men vi skal også sikre at de som bryter loven, eller står i fare for å gjøre det, møtes med raske og treffsikre reaksjoner, og vi skal straffe bakmenn som kynisk utnytter barn til kriminalitet, strengt.

Regjeringen har allerede gjort mye. Vi har sikret raskere reaksjoner og vil rulle ut hurtigspor for raskere behandling av straffesaker med gjerningsperson under 18 år i hele landet i løpet av denne stortingsperioden. Én-til-én-oppfølging av unge i randsonen av kriminalitet er i gang, og vi tester ut et nytt, forsterket institusjonstilbud for barn som begår alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Vi øker også kapasiteten ved kriminalomsorgens ungdomsenheter, og vi har en kraftfull satsing på bekjempelse av kriminelle nettverk, omtalt av politiet selv som en «game changer».

Vi har også varslet nye grep. Vi foreslår bl.a. strengere straffer for ulovlig befatning med kniver, skytevåpen og eksplosiver, ny straffebestemmelse som rammer involvering av mindreårige i kriminalitet, og flere tiltak som øker politiets og barnevernets handlingsrom i møte med barn som begår kriminalitet eller er i faresonen for det.

Det danske Ungdomskriminalitetsnævnet har som oppgave å beslutte målrettede og individuelle forebyggende tiltak overfor barn i alderen 10–17 år som begår lovbrudd. Våre ordninger ivaretar allerede mye av det samme. Vi har vurdert om det er elementer av den danske ordningen som kan utfylle våre eksisterende ordninger.

Jeg mener at det er en særlig utfordring at justissektoren har få virkemidler i saker der lovbrudd er begått av barn under 15 år. Regjeringen vil derfor se nærmere på hvordan justissektoren, og særlig konfliktrådet, kan få en bedre måte å følge opp denne gruppen barn på. Vi skal snu de steinene vi kan, for å forhindre og bekjempe alvorlig kriminalitet.

Presidenten [11:59:33]: Det vert replikkordskifte.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [11:59:48]: I innlegget snakker statsråden om en del ting regjeringen gjør. Mye av dette støttes av Fremskrittspartiet, men vi mener at ting går sakte. Statsråden nevner at de har vurdert om det er elementer fra det danske Ungdomskriminalitetsnævnet som kan utfylle de norske modellene. Jeg vil forstå det som at man har vurdert og også er klar til å konkludere, så da er spørsmålet: Hva endte vurderingen med? Hva er anbefalingen, og hva kan brukes?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:00:38]: Det som er viktig for regjeringen, som for alle partier i denne sal, er at vi blir enda bedre i stand til å bekjempe barne- og ungdomskriminaliteten, både i forebyggingen av det og også i å kunne reagere klokt, raskt og riktig når barn og ungdommer begår kriminalitet. For meg har det vært viktig at også barn under 15 år møtes med en reaksjon, selv om de ikke kan straffes i straffelovens forstand. Når vi da i god norsk tradisjon også ser ut over landegrensene på hva vi kan lære av det andre gjør, ser vi særlig til Sverige og Danmark. Derfor har vi vurdert, som representanten sier, den danske modellen for å se på om dette er noe vi burde «copy and paste», eller om det iallfall er elementer her som kan utfylle våre eksisterende ordninger. Det mener vi at det er.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [12:01:43]: Takk for svaret. Det var først på slutten her statsråden kom inn på det

jeg lurte på, nemlig at man har vurdert og funnet ut at det er elementer her man kan implementere, men spørsmålet var hvilke elementer, hva anbefalingene er, når det kommer, og hva som blir innført. Da kan statsråden kanskje få litt av min taletid til å svare mer utfyllende på det?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:02:14]: Jeg har jo erfart at representanten Engen-Helgheim gjerne har flere replikker etter hverandre, sånn at vi kan fortsette dialogen, for å kalle det det.

Det jeg mener er særlig interessant å se på, er nettopp hvordan man møter barn under den kriminelle lavalder, under 15 år. Vi ser at vi har norske institusjoner – som påpekt av flere her, særlig konfliktrådet – som allerede har en del muligheter rettet mot barn under 15 år, og vi mener at vi skal kunne forsterke det. Jeg har også tatt inn over meg de betenkelighetene som er knyttet til rettssikkerheten, og den debatten som også går i Danmark, om hvordan en møter barn i dette kriminalitetsnævnet, noe jeg mener gjør at vi skal se på hvordan vi heller kan forsterke og også utfylle de eksisterende ordningene.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [12:03:20]: Jeg ser fram til at statsråden kan komme tilbake med konkret hva man ønsker å legge fram, for dette er veldig interessant. Den nye modellen de innførte i Danmark for en god del år siden, har vært en stor suksess. I Norge har vi ikke virkemidler overfor de yngste kriminelle, og det har politiet advart mot en rekke ganger. De er ute på gaten igjen og begår ny kriminalitet veldig raskt. Vi er det eneste landet i Europa som ikke har lukkede institusjonsplasser for de yngste, og vi er også det landet som har hatt størst økning i ungdomskriminalitet. Vi er blant de landene som har de mildeste straffene for ungdom, noe også Sverige fikk innført litt før oss, med de resultatene vi vet derifra.

Tror statsråden at det kan være en sammenheng mellom disse manglende og milde tiltakene og den skyhøye økningen i ungdomskriminalitet vi har hatt?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:04:27]: Den økningen bekymrer meg, men vi må huske at de aller, aller fleste barn og unge ikke begår kriminalitet, og de færreste av dem som begår kriminalitet, begår mer enn ett–to lovbrudd. Det er ikke for å forsvare at kriminalitet begås, men for å minne oss selv på hvordan omfanget er her.

Jeg er enig i at fra justissektorens side er det ikke sånn at det ikke er noen virkemidler, men det er få virkemidler knyttet til dem under 15 år. Jeg har pekt på konfliktrådet som en arena hvor vi kan forsterke oppfølgingen av barn under 15 år. Jeg har vært tydelig på at hurtigspor, hvor også domstolene er inne, ikke bare skal gjelde ungdommer over 15 år, men også dem under 15 år.

I tillegg er det barnevernstjenesten og de endringene som nå foretas i barnevernstjenesten for at en kan få en forsterket innsats overfor barn som begår eller utsettes for kriminalitet.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [12:05:39]: Takk for svaret. Vi har også et forslag i denne saken om å styrke samfunnsvernet. Det er vel og bra at barnets beste skal legges til grunn i vurderinger rundt barn, og det er nok et prinsipp også FrP støtter, men vi mangler en hjemmel eller et hensyn til også å beskytte samfunnet mot f.eks. kriminalitet. Noen av de yngste gjengangerne kan begå alvorlig kriminalitet, og vi har sett eksempler på at det også har skjedd drap. Da må vi kunne gjøre flere vurderinger enn bare barnets beste. Det er grunn til å tro at flere barn i disse miljøene hadde hatt mer godt av å være lukket inne et sted enn å være ute i det kriminelle miljøet. Har statsråden noen tanker rundt hva vi trenger for å styrke samfunnsvernet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:06:44]: Det jeg nå vil svare på, ligger hos en annen statsråd – det er barne- og familieministeren som har det konstitusjonelle ansvaret. Regjeringen har vært tydelig på og også varslet at vi må gjøre noe med hjemlene i barnevernlovgivningen. Det ligger også i kvalitetsløftet barne- og familieministeren har initiert, som Stortinget har sluttet seg til. Barnets beste og samfunnsvernet blir i debatter nærmest satt opp mot hverandre som to atskilte enheter. Jeg mener det er mye godt samfunnsvern i å ivareta barnets beste.

At vi nå har tydeliggjort f.eks. at en skal kunne kontrollere barns mobiltelefoni, barns elektroniske kommunikasjon, og at en skal lukke dørene når det trengs, som det også er hjemmel for, mener jeg er noen viktige eksempler på hvordan vi skal følge opp barn under 15 år i barnevernet.

Mari Holm Lønseth (H) [12:08:05]: Høyre fremmer i dag et forslag om å utrede om erfaringer fra ungdomskriminalitetsnemnden i Danmark, særlig for dem mellom 10 år og 14 år, kan overføres til Norge. Det var egentlig i dette replikkordskiftet det kom at regjeringen er i gang med å vurdere dette. Engen-Helgheim spurte flere ganger, så jeg skal ikke spørre om hva det er som eventuelt skal forsterkes.

Mitt spørsmål er: Kan statsråden nå si at det vil bli endringer som følge av gjennomgangen regjeringen har satt i gang, hvilken prioritet har det, og når kan Stortinget forvente at det kommer til behandling?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:08:49]: Som sagt er dette noe vi har sett på fordi vi hele tiden ser på hvordan vi kan bli enda bedre i å forebygge og bekjempe barne- og ungdomskriminalitet. De største ulikhetene

mellom ordningen i Danmark og hvordan vi har det i Norge, gjelder særlig organisering, kommunens lovfestede oppgaver og informasjonsdeling. Nå har vi et arbeid gående på informasjonsdeling og samarbeid, som vil bli levert i løpet av juni. Hvordan vi kan klare å få til en enda tettere og enda bedre oppfølging rundt barna, hvor vi vet at flere instanser og fagpersoner da må inn i det, er noe av det vi ser på. Jeg ser fram til oppfølgingen av utvalgsarbeidet som kommer til sommeren.

Mari Holm Lønseth (H) [12:09:57]: Jeg takker for svaret. Det er helt sikkert mye som skal vurderes, men dette er ikke første gang henvisningen til Danmark kommer opp. Det har egentlig vært en del av diskusjonen over ganske lang tid. Jeg synes ikke det kommer et veldig klart svar på om det kommer til å føre til endringer vi etterlyser, eller om man bare skal fortsette å vurdere og eventuelt sette ned nye utvalg. Noe vi ikke trenger nå, er flere utvalg. Vi trenger at det faktisk konkluderes med noe, at det kommer noe framdrift i disse sakene. Jeg spør igjen om dette kommer til å føre til endring.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:10:35]: Da svarer jeg igjen at ja, det kommer det til å gjøre. Vi ser hele tiden etter hvordan vi kan forbedre dette. Jeg vil slå et slag for at vi ikke bare vedtar ting, men at vi også utreder og vurderer og ser på hvordan det passer best til de norske forholdene, de norske måtene vi organiserer dette på. I stedet for å starte med noe helt nytt kan vi heller bygge på det vi har på hurtigspor, på konfliktråd. Da vil vi mye raskere få de resultatene vi ønsker oss. Det kommer.

Det er ikke lenger tilbake enn forrige gang vi hadde en lovdebatt her, hvor vi så at det å fatte vedtak uten at en utreder, kan føre til at Stortinget vedtar noe annet enn det de tror de gjør. Saken jeg viser til, var knyttet til en bestemmelse i straffeloven.

Vi skal være utålmodige, og vi skal få resultater, men vi skal sikre at det vi gjør, er klokt og riktig, og også lar seg gjennomføre i praksis og gir resultater i praksis.

Mari Holm Lønseth (H) [12:11:42]: For ordens skyld kan jeg referere det som er forslaget fra Høyre her i dag. Det er nettopp at det skal settes i gang en utredning av om det skal være en egen nemnd eller om vi f.eks. skal iverksette endringer i konfliktrådene. Forslaget tar opp i seg at det ikke trenger å være noe «copy and paste» fra Danmark, det trenger ikke være lurt å gjøre det i Norge i det hele tatt, men det må sørges for at det faktisk gjøres en endring, og at man får litt fortgang i arbeidet. Det hadde vært en fordel.

Da er mitt spørsmål: Vet statsråden nå når disse endringene vil komme? Det pekes på juni for noe knyttet til informasjonsdeling, men kan vi også forvente juni knyttet til dette forslaget, om vurdering av den typen læringspunkter fra en nemnd?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:12:30]: Som sagt: I juni leverer arbeidsgruppen som ser på hvordan vi kan få til enda bedre samarbeid og informasjonsutveksling, og om taushetsplikten står til hinder for samarbeid. Det er noe som kommer i juni, og som vi vil følge opp. Det er jeg helt sikker på at hele Stortinget virkelig venter på og ønsker å få til behandling så fort det lar seg gjøre, for vi vet, og vi får alle tilbakemeldinger på, at det er noe som oppleves som et hinder for å få gode resultater. Det er ett eksempel.

Presidenten [12:13:13]: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Liv Gustavsen (FrP) [12:13:43]: Jeg tar ordet i denne saken fordi det ikke bare handler om kriminalitet, det handler om barn og om barnas oppvekstvilkår.

Jeg var med på å fremme dette forslaget fra FrP fordi vi ser en alvorlig utvikling med grovere kriminalitet, yngre gjerningspersoner og flere barn som rekrutteres inn i kriminelle miljøer. Dette truer tryggheten i samfunnet, men det rammer også andre barn.

Det som bekymrer meg, er at vi i dag i praksis plasserer ungdom med alvorlig kriminell atferd i de samme barnevernsinstitusjonene som barn som er hentet ut av hjemmet på grunn av omsorgssvikt, vold eller rus – barn som trenger trygghet, stabilitet og forutsigbarhet. Barnevernsinstitusjonene skal være et hjem for disse barna, ikke en arena der de må leve side om side med ungdom som begår alvorlig og gjentatt kriminalitet. Dette vil denne regjeringen fortsette med, og det er etter mitt syn feil.

Vi må tørre å si at dette ikke er til barnets beste, verken for de sårbare barna eller for de ungdommene som begår kriminalitet. Det må da være mulig å tenke to ting samtidig: at barn som begår kriminalitet, også trenger hjelp, og at samfunnet må sette tydelige grenser og beskytte andre barn.

Derfor er det viktig å få på plass egne, lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle – institusjoner med klare rammer, nødvendig sikkerhet og kompetanse til å håndtere denne gruppen. I dag ser vi ofte at reaksjonene ikke virker, og at ungdommene raskt er tilbake i kriminalitet. Samtidig risikerer vi at barnevernsinstitusjonene blir utrygge for barna som egentlig skulle ha fått hjelp der. Det er et dobbelt svik.

For meg handler dette om å beskytte de mest sårbare barna. De som allerede har opplevd utrygghet, skal ikke måtte møte ny utrygghet i barnevernets omsorg. Derfor trenger vi et tydelig skille:

– Barnevernet skal være for barn som trenger omsorg og beskyttelse.
– Ungdom som begår alvorlig kriminalitet, må møtes med egne tiltak og egne institusjoner.

Det handler om ansvar, det handler om trygghet, og det handler om å gi barn en reell sjanse. Derfor står jeg ved det opprinnelige forslaget. Det haster med å beskytte barna i dagens institusjoner, og derfor må vi få på plass lukkede institusjoner for de kriminelle barna.

Amalie Gunnufsen (H) [12:16:51]: De siste årene har vi sett en alvorlig utvikling i ungdomskriminaliteten. Ungdomskriminaliteten er blitt mer organisert, mer brutal og mer alvorlig, samtidig som kriminelle nettverk bruker sosiale medier for å rekruttere unge til å begå kriminalitet på bestilling.

All denne tiden har Støre-regjeringen sørget for at det er færre politifolk i politidistriktene, og flere forebyggende enheter er lagt ned. Regjeringen har vært kronisk bakpå i møtet med en utvikling som har vært varslet lenge. Vi har visst at vi trenger raskere reaksjoner, og likevel har arbeidet med hurtigspor tatt altfor lang tid. Vi har visst at tett individuell oppfølging virker, men én-til-én-tiltakene blir rullet ut altfor sakte, og barnevernet har manglet verktøy.

I disse debattene er det fort gjort å ramse opp statistikk, men dette handler om mye mer enn tall. Jeg bor i Kristiansand, og der har vi over lang tid hatt utfordringer med ungdomskriminalitet. Det gjør hverdagen mer utrygg for mange, men særlig gjør det hverdagen utrygg for andre ungdommer. Det gjør sterkt inntrykk å høre unge mennesker si at de synes det er utrygt å bevege seg rundt i sin egen by. Derfor er vi også nå nødt til å snakke om samfunnsvern.

Jeg må si at jeg synes det har vært frustrerende å se at utviklingen har fortsatt, samtidig som regjeringen ikke har bidratt med de virkemidlene man har trengt. Politiet selv har sagt at de har hatt for lite ressurser. Lokalt har man tatt ansvar, frivilligheten og kommunen har jobbet systematisk for å snu utviklingen, og politiet lokalt har måttet omprioritere ressurser. Det går på bekostning av andre oppgaver, men har likevel gitt resultater. Samtidig synes jeg ikke det skal være sånn at det er det lokale nivået som må bære denne belastningen alene. Jeg skulle også ønske at regjeringen hadde bidratt.

Kriminalitetsbildet har endret seg. Da må også politikken endre seg sånn at vi faktisk har de verktøyene som trengs. Vi må ha raskere og tydeligere reaksjoner når kriminaliteten begås, og politiet må få flere verktøy. De må få muligheten til å flytte unge bort fra miljøer som trekker dem i feil retning. Vi må ha mer politi ute i distriktene, vi må ha bedre informasjonsdeling, og vi må ha institusjoner med låste dører for dem som begår mest alvorlig kriminalitet.

Hvis vi ikke klarer å gjøre noe med dette, er dette en stor utfordring for særlig samfunnskontrakten. Det gjør noe med tillitsforholdet mellom stat og innbygger når man ikke klarer å slå ned på alvorlig kriminalitet.

Mari Holm Lønseth (H) [12:19:53]: Jeg skal bare komme med en kort stemmeforklaring til KrFs løse forslag. Høyre ønsker å støtte forslag nr. 4. Når det gjelder forslag nr. 6, om omvendt voldsalarm i tilknytning til oppholdsforbud for unge mellom 15 og 18 år, ønsker ikke Høyre en sånn aldersbegrensning, og derfor ønsker vi ikke å støtte det forslaget. Når det gjelder forslag nr. 8, opplever jeg at det er mindre forpliktende enn det forslaget Høyre allerede er med på i innstillingen, så vi ønsker bare å støtte forslag nr. 4.

Farukh Qureshi (A) [12:20:41]: Både forrige sak og denne saken berører noe av det mest alvorlige vi står overfor: barn og unge som begår kriminalitet, og hvordan vi som samfunn velger å møte dem. Det framheves ofte at det er en motsetning mellom barnets beste og samfunnsvern. For å si det på denne måten: Det som ikke virker for barnet, virker heller ikke for samfunnet.

For noen måneder siden besøkte Arbeiderpartiets justisfraksjon et fengsel hvor vi snakket med en innsatt fra Sverige som hadde erfaring fra såkalte SiS-hjem, Statens institutionsstyrelse. Han beskrev det ikke som et sted for å komme seg ut av kriminalitet, men tvert imot som et sted hvor de ble involvert i stadig mer alvorlig kriminalitet. Han fortalte også at i flere kjente saker med skyting og drap i Sverige var det personer som hadde vært igjennom slike institusjoner, og som senere ble en del av alvorlige kriminelle miljøer i Sverige. Det sier noe om hvor galt det kan gå når tiltakene ikke virker.

For Arbeiderpartiet er det viktig å se mot andre, sammenliknbare land, som Sverige og Danmark – vi har selv vært på besøk i København – for å innhente kunnskap og få innsikt i hvordan de jobber opp mot barne- og ungdomskriminalitet. Det som er viktig, er at vi samtidig tør å ta oss tid til å se og vurdere hvordan vi skal tilpasse tiltakene til forhold her hjemme.

Ja, samfunnet skal reagere når unge begår kriminalitet, ja, det skal få konsekvenser, men reaksjonene må ha to formål: å ansvarliggjøre og å få ungdommene ut av kriminaliteten. Vi kan sikkert innføre tiltak som høres handlekraftige ut, men det som er viktigere, er at vi har tiltak som faktisk virker. Med henvisning til den innsatte vi møtte, pekte han på at brutte relasjoner og det å samle ungdom med høy risiko kan forsterke problemene.

Arbeiderpartiet mener vi må bygge videre på det vi vet gir resultater: tidlig innsats, tett oppfølging og forpliktende samarbeid mellom politi, barnevern, skole og helsevesen – ikke helt nye systemer, men bedre bruk av dem vi har.

Dette handler i bunn og grunn om hva slags samfunn vi ønsker å være – et samfunn som reagerer, ja, men også et samfunn som tar ansvar for at unge mennesker får en reell mulighet til å lykkes videre i livet. Det er nettopp det som gir trygghet, ikke bare i dag, men også i morgen.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [12:23:33]: Jeg ønsker å komme med en stemmeforklaring til de løse forslagene fra KrF. FrP ønsker å støtte forslag nr. 7, om evaluering av ungdomsstraff. De øvrige forslagene mener vi enten er på et lavere ambisjonsnivå enn det vi selv har lagt oss på, eller er tiltak som enten er gjennomført eller som det er muligheter for å gjennomføre i dag, så vi vil bare støtte forslag nr. 7.

Presidenten [12:24:05]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:24:05]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Mahmoud Farahmand, Haagen Poppe og Margret Hagerup om å innføre en ordning med rett til informasjon, for å beskytte kvinner mot voldelige partnere (Innst. 172 S (2025–2026), jf. Dokument 8:50 S (2025–2026))

Presidenten [12:24:33]: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil ti replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kristine Løfshus Solli (A) [12:25:11] (ordfører for saken): Justiskomiteen har behandlet et representantforslag fra Høyre om å innføre en ordning med rett til informasjon for å forebygge vold i nære relasjoner.

Forslagsstillerne tar til orde for at Norge bør se til Storbritannia og innføre en ordning etter modell av Clare's Law. En slik ordning innebærer at enkeltpersoner, eller deres nærmeste, kan be politiet om informasjon om en nåværende eller potensiell partners tidligere straffedommer for vold i nære relasjoner eller seksuelle overgrep.

Det ble åpnet for skriftlig høring i saken, og komiteen mottok tre innspill. Det er også fremmet et alternativt forslag fra Fremskrittspartiet.

Et flertall i komiteen støtter ikke representantforslaget.

Jeg vil avslutningsvis takke komiteen for et godt samarbeid i behandlingen av saken, og går så over til Arbeiderpartiets syn på saken.

Arbeiderpartiet støtter intensjonen i forslaget, men mener det reiser viktige prinsipielle og praktiske utfordringer. For det første er straffedommer sensitive personopplysninger, og deling av slik informasjon kan stride mot retten til privatliv. For det andre er det utfordrende å vurdere konkret gjentakelsesfare utelukkende basert på tidligere straffedommer. Bekreftet informasjon om partnerens tidligere voldshistorikk er ikke nødvendigvis styrende for at den som informeres, avslutter forholdet, og ordningen kan derfor føre til at den voldsutsatte kan oppleve å tillegges et ansvar for volden.

Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem med høy politisk prioritet for Arbeiderpartiet. Vi mener at innsatsen bør rettes mot tiltakene som allerede ligger i regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep i nære relasjoner, som er en viktig del av vårt helhetlige arbeid på dette området. I tillegg har regjeringen etablert en partnerdrapskommisjon som skal bidra til økt kunnskap.

Arbeiderpartiet mener derfor at regjeringen bør avvente ekspertgruppens utredning og tilrådingen fra partnerdrapskommisjonen før det eventuelt vurderes nye forebyggende tiltak. På denne bakgrunn støtter ikke Arbeiderpartiet forslaget.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [12:27:53]: Negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner er vår tids største frihetskamp. Det rammer flere tusen personer på tvers av kjønn, alder og etnisk bakgrunn. Det koster samfunnet mange milliarder kroner, og det ødelegger liv.

Da FrP satt i regjering i 2017, tok politidistriktene i bruk risikovurderingsverktøyet PATRIARK, som fortsatt i dag brukes av norsk politi for å forebygge og håndtere æresrelatert vold og tvangsekteskap. Verktøyet hjelper politiet med å identifisere risiko for gjentatt alvorlig vold i nære relasjoner, men politiets verktøy dekker ikke alt, f.eks. stalking-saker. Dette kan føre til at alvorlige saker ikke fanges opp. Derfor er det viktig at også denne regjeringen må gjøre mer for å forebygge. For eksempel kan det ikke å tilføre god nok kapasitet og kompetanse til politiet føre til ulik praksis og ulik kvalitet på risikovurderingene.

Debatten om en norsk variant av Clare's Law, som er innført i Storbritannia, har allerede pågått i flere år, og

det er på tide å utrede om det er mulig å implementere dette helt eller delvis i norsk lovverk. Derfor fremmer jeg FrPs forslag om dette.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [12:29:30]: Representanten Anette Carnarius Elseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Mari Holm Lønseth (H) [12:29:45]: Altfor mange blir utsatt for vold av den som skal være deres nærmeste. Vi vet at vold i nære relasjoner skader liv. Mange av ungdommene som begår kriminalitet, har f.eks. vært utsatt for vold eller vært vitne til vold hjemme. Vi vet at vold i nære relasjoner også tar liv. Det er for mange som blir drept av den som skal være deres nærmeste.

Nettopp et partnerdrap er bakgrunnen for at Clare's Law ble innført i Storbritannia. Dette er ikke det viktigste tiltaket i møte med vold i nære relasjoner, men det er ett av flere. Forslaget innebærer at hvem som helst skal ha muligheten til å spørre politiet om voldsrisiko, men det er kun den som står i fare for å bli utsatt for skade, som blir gjort kjent med den risikoen. Det vil også gjøre det enklere for politiet å varsle i saker der de har en slik bekymring. Ordningen innebærer altså ikke at det skal være mulig å slå opp i noe strafferegister, eller at hvem som helst skal kunne få opplysninger om straffehistorikken til en person. Dette er ett av flere forslag som er viktig i kampen mot vold i nære relasjoner, og det ville gjort flere potensielle ofre i stand til å ta hensyn til en helt konkret risiko.

Dessverre får ikke Høyres forslag flertall i dag, og jeg må innrømme at jeg sliter lite grann med å forstå hvorfor. På den ene siden argumenterer Arbeiderpartiet med at politiregisterloven allerede gir mulighet for å utlevere informasjon, og at de skal se på om disse bestemmelsene i politiregisterforskriften skal endres. Det vil langt på vei være nettopp det Høyre tar til orde for. På den andre siden argumenteres det for at dette utfordrer sentrale rettsprinsipper, men jeg har litt problemer med å se at begge disse to resonnementene er mulig.

Jeg må innrømme at det argumentet jeg nok reagerer mest på, er at både Arbeiderpartiet og MDG i innstillingen mener at dette ikke skal innføres fordi det tilsynelatende ikke har noen verdi – av den grunn at et potensielt offer ikke nødvendigvis vil rette seg etter den risikoen som kommer. Selv om det finnes helt andre barrierer for at en person velger ikke å bryte et forhold med en potensielt voldelig partner, er ikke det et argument for å skape enda en barriere. Jeg mener det er å legge ansvaret over på offeret som står i en krevende situasjon, framfor å gi et verktøy som kan hjelpe.

Det aller viktigste vi kan gjøre framover for å hindre vold i nære relasjoner, er å styrke politiet – at vi får flere politifolk i politidistriktene, bedre etterforskning og sterkere påtale i kampen mot vold i nære relasjoner. Der har vi dessverre en regjering som har gått stikk motsatt vei. Det er også slik at antallet henleggelser går opp, og oppklaringsprosenten går ned.

Dessverre er det ikke grunn til å tro at dette får flertall i dag, men jeg ønsker å ta opp forslag nr. 2, fra Høyre og KrF.

Presidenten [12:32:47]: Representanten Mari Holm Lønseth har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Bent-Joacim Bentzen (Sp) [12:32:59]: Vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner er ingen privatsak, men brudd på grunnleggende menneskerettigheter og alvorlig kriminalitet. Dessverre er det altfor mange mennesker i Norge som til enhver tid lever i frykt for å bli utsatt for vold, trusler og annen uønsket kontakt fra en nærstående.

Senterpartiet deler intensjonen fra forslagsstillerne når det gjelder behovet for å trygge og beskytte personer som blir utsatt for partnervold. Som Riksrevisjonen uttalte i 2022, har myndighetene forsømt seg grovt i oppgaven med å verne ofrene for vold i nære relasjoner. Det tar Senterpartiet på alvor. Dette er også årsaken til at Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering la fram en helhetlig opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Opptrappingsplanen fikk bred støtte i Stortinget. Oppfølgingen av de 122 tiltakene er nå godt i gang.

Som det framgår av innstillingen, er Senterpartiet en del av flertallet i komiteen som avviser Høyres forslag. Det er flere grunner til det. En innsynsrett etter modell av Clare's Law kan kanskje virke som rettmessig informasjon og en god idé, men bare tilsynelatende. For det første rokker en slik modell ved grunnleggende rettsprinsipper, hvilket i seg selv er problematisk. I innstillingen peker vi også på noen åpenbart vanskelige grenseoppganger. Et annet viktig ankepunkt som bekymrer Senterpartiet, er at en slik modell vil kunne gi en falsk trygghet spesielt når det er snakk om partnervold, der vi vet at mørketallene er store. Det er jo ikke slik at et rent rulleblad er en garanti for at en potensiell partner ikke har en voldshistorikk eller kan være tilbøyelig til å utøve vold mot partneren i framtiden. Slik vi oppfatter det, er erfaringene fra Storbritannia heller ikke udelt positive.

En innføring av innsynsrett etter modell av Clare's Law vil legge beslag på politiets ressurser. Når vi vet at politiets kapasitet allerede er presset, mener Senterpartiet det er bedre å sørge for at politiets kapasitet først og fremst settes inn på å etterforske saker om vold og over-

grep, og dessuten sette inn mer ressurser til de beskyttelsestiltakene vi vet har effekt.

Som samfunn må vi bli bedre til å forebygge vold, bl.a. ved å sette inn tiltak og behandling rettet mot personer som har begått eller står i fare for å begå voldtekt eller annen seksuell vold. Senterpartiet vil framheve en videre utrulling av RISK-modellen i samtlige politidistrikt som et nødvendig tiltak.

Som det framgår av innstillingen, avviser ikke Senterpartiet at politiet bør kunne være mer proaktivt med å dele informasjon for å avverge partnervold. Det er allerede en viss åpning i politiregisterloven. Vi vil henstille til regjeringen å vurdere behovet for å revidere denne bestemmelsen og utarbeide retningslinjer, slik at politiet tar muligheten i bruk.

Hans Edvard Askjer (KrF) [12:35:47]: Vold i nære relasjoner er et av de mest alvorlige samfunnsproblemene vi står overfor. Bak hver statistikk finnes et menneske som har opplevd frykt, kontroll, krenkelser og i mange tilfeller seksuelle overgrep. Mange av disse kunne kanskje vært beskyttet dersom de hadde hatt mulighet til å få vite om en partners tidligere historikk med vold.

Det er nettopp det forslaget om en norsk variant av Clare's Law handler om: å gi potensielle ofre muligheten til å ta informerte valg før de går inn i et forhold som kan være farlig. Ordningen i Storbritannia gir mennesker mulighet til å be politiet om informasjon om en partners tidligere dommer for vold i nære relasjoner, etter en grundig vurdering av risiko, alvorlighet og personvern. Den norske varianten som foreslås, bygger på de samme prinsippene.

Vi vet at vold i nære relasjoner ofte gjentar seg. Tidligere overgrep er en av de sterkeste indikatorene på framtidig risiko. Når vi sitter på kunnskap som kan forhindre nye overgrep, har vi også et ansvar for å bruke den. Det handler ikke om å dømme mennesker på forhånd, men om å gi andre en reell mulighet til å beskytte seg.

Komiteens behandling viser at saken er grundig vurdert, med innspill fra både statsråden og flere høringsinstanser. Det understrekes at politiet skal gjøre konkrete, forsiktige vurderinger før eventuell informasjon deles. Ordningen er altså ikke et frislipp av sensitive opplysninger, men et målrettet verktøy for å forhindre vold.

For meg er dette et tydelig prinsipp: Når vi må velge mellom risikoen for å utsette et uskyldig menneske for vold og risikoen for å dele begrenset informasjon om en historikk som allerede finnes i rettssystemet, skal vi alltid velge å beskytte den som kan bli et offer.

Vi kan ikke akseptere at mennesker skal gå inn i et forhold i god tro og i ettertid sitte igjen med livet i ruiner bare fordi vi unnlater å gi dem tilgang til informasjon som kunne ha reddet dem. Derfor mener jeg det er riktig at Norge innfører en ordning tilsvarende Clare's Law. Det er et ansvarlig valg. Det er et forebyggende valg. Aller viktigst: Det er et valg som setter ofrene først.

Som jeg har gjentatt fra denne talerstol før: Vold i nære relasjoner er et fellestrekk ved mange av våre unge lovbryteres historie.

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:38:56]: Vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem. Regjeringen jobber for å forebygge og håndtere partnervold.

I representantforslaget bes regjeringen innen 1. juli 2026 innføre en ordning om utlevering av vandelsopplysninger etter modell av Clare's Law i Storbritannia. Intensjonen bak forslaget er god. Regjeringen mener imidlertid at dette tiltaket ikke bør prioriteres nå. Forslaget reiser prinsipielle spørsmål og vil kreve vanskelige grensedragninger. Samtidig er den forebyggende effekten av tiltaket usikker.

Som det er påpekt av flere: Politiet har allerede hjemmel til å dele taushetsbelagte opplysninger med privatpersoner når det er strengt nødvendig for å forebygge kriminalitet. Utleveringen må være forholdsmessig. Fordi utlevering av opplysninger om vandelshistorikk utgjør inngrep i retten til privatliv, vil krav om nødvendighet og forholdsmessighet også gjelde ved gjennomføring av regler i Norge som svarer til Clare's Law. Dette vil politiet måtte vurdere konkret i hver sak. Innspillet fra Norges institusjon for menneskerettigheter belyser de vanskelige prinsipielle spørsmålene ordningen reiser.

Det er usikkert om informasjon om voldshistorikk bidrar til at den som står i fare for å bli utsatt, faktisk velger å forlate sin partner. Kritikere framhever at det kan være viktigere å fokusere på håndtering av de nåtidige risikomomentene for partnervold. Forskning som har sett på årsaker til at kvinner forlater en voldelig partner, framhever sosiale, økonomiske og familiære hensyn som de mest sentrale. En ordning med rett til informasjon kan også føre til at den voldsutsatte kan oppleve å bli tillagt et slags ansvar for volden dersom vedkommende ikke forlater partneren.

Bekjempelse av vold i nære relasjoner har høy politisk prioritet. Regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner for perioden 2024–2028 framhever tiltak som regjeringen prioriterer i dette arbeidet.

Vold i nære relasjoner springer ofte ut av et samspill mellom mange faktorer, noe som gjør forebygging av denne kriminalitetsformen særlig kompleks. Derfor er det viktig å lytte til faglige anbefalinger. Regjeringen har nedsatt en permanent partnerdrapskommisjon som har til oppgave å gi tilrådinger om forebyggende tiltak.

Regjeringen har også nedsatt en ekspertgruppe som skal utrede en tverrfaglig og tverretatlig modell for risikovurdering og risikohåndtering i saker om vold og overgrep i nære relasjoner. Regjeringen ønsker å vente på tilbakemeldinger og råd fra disse før nye tiltak besluttes.

Presidenten [12:42:05]: Det blir replikkordskifte.

Mari Holm Lønseth (H) [12:42:19]: Først et lite hjertesukk som jeg ikke skal tillegge statsråden, men det er veldig mange som har vært her oppe og snakket om menneskerettighetene til dem som har utført vold. Jeg vil gjerne at vi stiller oss spørsmålet: Hvem er det vi egentlig prøver å beskytte? Det er ofrene for vold i nære relasjoner jeg og Høyre har størst omsorg for når vi fremmer dette forslaget her i dag. Jeg kan også si at hvis det er datoen som er utfordrende for statsråden, kunne vi ha justert det.

Sånn jeg leser innstillingen, sier regjeringen egentlig at man kan være åpen for å se på politiregisterforskriften for å se om dette kan gjøres bedre i dag, og at politiet i større grad enn i dag har varslingsadgang. Samtidig argumenterer man på den andre siden for at dette kan være problematisk.

Spørsmålet mitt er egentlig: Vil regjeringen nå gjøre noen endringer i politiregisterforskriften for å sørge for at dette kan bli en virkelighet, eller mener man at det er for problematisk?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:43:16]: Jeg er glad for representantens påminnelse om hvor de virkelig store menneskerettslige utfordringene ligger. Det er knyttet til dem som utsettes for vold i nære relasjoner. Barn som er vitne til vold, er selv voldsutsatt. Det er slått fast i straffeloven og i høyesterettspraksis.

Så til spørsmålet, som jeg da ikke har besvart tydelig nok i mitt innlegg: Vi ønsker ikke å gjøre noe med dette nå. Nå har vi partnerdrapskommisjonen, som i løpet av dette året vil komme med sin første rapport, og jeg forventer at det der vil komme tilrådinger som virkelig er kunnskapsbaserte og faglig funderte. I tillegg har vi ekspertgruppen som utreder denne tverrfaglige og tverretatlige modellen. De skal bl.a. se på MARAC-modellen i Storbritannia, og jeg ønsker å avvente de tilbakemeldingene før vi beslutter noe nytt.

Mari Holm Lønseth (H) [12:44:22]: Jeg synes det er synd at man ikke velger å gå videre med dette nå. Jeg har forståelse for at det er veldig mange tiltak som er nødvendige, men jeg mener at dette hadde vært et veldig godt verktøy.

Noe annet Arbeiderpartiet peker på i innstillingen, er RISK-modellen, som altså skal innføres i alle politidistrikt. Kan statsråden si noe om når RISK-modellen kommer til å være implementert i alle politidistrikt?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:44:50]: Jeg må rett og slett først gå litt mer inn på det forrige spørsmålet og det siste representanten sa, om at det er et veldig godt verktøy. Jeg har virkelig vurdert dette og mener at det er både fordeler og ulemper ved det. Jeg tar virkelig til meg, som representanten har påpekt, at dette ikke er det ene forebyggende verktøyet. Det skjønner jeg, det anerkjenner jeg, og der er vi enige, men jeg synes det er krevende. Jeg merker meg også de innspillene som er kommet, hvor dette ikke er noe som har fått veldig stor oppslutning. Med de erfaringene jeg selv har fra praksisfeltet, mener jeg at det er forhold ved forslaget som gjør at jeg rett og slett ikke ønsker å komme med dette nå.

Når det gjelder RISK-modellen: Ja, det skal vi rulle ut. Jeg kan ikke si når vi har det på plass i alle politidistrikter.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [12:45:59]: I saker vi har behandlet tidligere i dag, har det vært gjentatt at flere unge kriminelle ofte har hatt en voldshistorikk. Det betyr at det er en negativ spiral, at man har en voldshistorikk og erfaringer hjemmefra som man da tar med seg. Hvilke muligheter tenker regjeringen at vi har for å få stoppet dette, og hvilke muligheter har regjeringen overfor foreldre som utøver negativ sosial kontroll overfor sine barn?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:46:42]: Her mener jeg vi må inn med en bredde av tiltak, og det speiles i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Dette er komplekst, og det er komplekse årsaker som ligger til grunn for det.

Som også representanten var inne på: Akkurat som at vi ser at profitt er veldig drivende for det meste av kriminaliteten, ser vi at vold i nære relasjoner bringer med seg veldig mye umiddelbar smerte, redsel og utrygghet, men vi ser også at dette skaper kriminalitet, som det blir påpekt.

Det å gå inn her og forsterke innsatsen – ikke bare fra politiets side, og ikke bare ved å avdekke, oppdage, oppklare og iretteføre, men også gjennom f.eks. RISK-modellen, som forrige representant var inne på – tenker jeg er viktige virkemidler her.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [12:47:46]: Én ting er å komme inn på riktig måte, men hvordan har regjeringen tenkt med hensyn til de lukkede miljøene, altså det å forebygge vold i nære relasjoner i strengt religiøse samfunn, hvor politiet egentlig ikke har tilgang, og hvor heller ikke andre deler av hjelpeapparatet har innsyn? Hvilke tiltak tenker regjeringen da å sette i gang med?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:48:23]: Det er et godt spørsmål. Det er klart at lukkede miljøer, enten det er religiøse eller andre grunner til at man lever i lukkede små og store samfunn, er ekstra utfordrende. Jeg tror det aller viktigste er at vi som enkeltpersoner, som samfunn, og særlig alle som jobber med, for eller mot barn, er bevisst at dette skjer. Noen sier at man ikke tror det før man ser det, men her er det motsatt: Man ser det ikke før man tror det. Dette handler om informasjon og kunnskap, slik at personer som jobber i helsetjenesten, skoler, barnehager – vi alle – blir klar over dette og tør å stille spørsmål, og at en også tør å utfordre foreldre og andre når en har en mistanke.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [12:49:29]: En ting til som gjør at det kan bli vanskelig å forebygge, er at dette også gjelder innvandrere. Det er vanskelig å forebygge på forhånd det som kommer til Norge, og som kanskje etter kun kort tid medfører ungdomskriminelle eller yngre kriminelle. Er det også en del av dette med tiltak som tenkes på?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:50:04]: En ting til det forrige: Det knytter seg jo også til avvergingsplikten, som gjelder oss alle. Om vi ikke konfronterer den mistanken, den frykten eller den uroen vi måtte ha, overfor foreldrene, må vi i alle fall kontakte politiet eller barnevernet når vi er bekymret for barn.

Når det gjelder personer med minoritetsbakgrunn: Når vi mottar personer til Norge og en gjennomgår disse kursene – jeg beklager, men nå husker jeg ikke hva de heter – er det sentralt at vi er tydelige på at dette er forbudt, og at det ikke hjelper å begrunne det med kultur eller tradisjon. Dette er straffbart. Jeg ser jo også, gjennom tilbakemeldingene fra politiet, hvor mange av de barne- og ungdomskriminelle som har minoritetsbakgrunn, og som har erfaringer med vold i nære relasjoner. Det gjør at vi må målrette dette også inn mot disse gruppene.

Presidenten [12:51:09]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ulvar Akselsen (A) [12:51:31]: Medan eg står her på talarstolen, er det tusenvis av barn i norske klasserom som sit med ein klump i magen når skuledagen nærmar seg slutt. Det er barn som er redde for kva som ventar på dei heime. Dei veit ikkje om det blir ein god eller ein dårleg dag. Dei håpar så inderleg at det blir ein kveld med latter og familiekos, ikkje skriking og slag.

I norske heimar er det tusenvis av menn og kvinner som håpar at det i kveld berre blir éin øl eller eitt glas vin. Det blir så ubehageleg viss ikkje. I verste fall kan det bli farleg. Dei orkar snart ikkje meir. Likevel blir dei verande.

Når kvardagen består av redsel, blåmerke og tomme ølflasker, er det kanskje enkelt for oss som står utanfor, å seie at ein bør gå, men det er ikkje alltid så lett. Dei som er i denne situasjonen, sit kanskje og tenkjer på kva som skjer viss dei går, om dei har pengar til å ta vare på barna sine, eventuelt kor dei skal bu. Mange fryktar for si eiga sikkerheit. Det kan dukka opp spørsmål som: Vert eg drepen? Kva med barna mine, blir dei skadde? Det er desse utfordringane me må ta tak i fyrst.

Når barn er redde for å gå heim, må me gje dei tryggleik. Me som samfunn må stille opp. Me må sørgje for at dei som ikkje veit kor dei skal gå, har ein plass å kome til, ein plass der dei blir møtte av varme og rause menneske som endeleg gjev dei moglegheita til å slappe av. Det skal ikkje vere slik at redselen for ikkje å ha moglegheita til å betale for at barna dine kan gå på fotballtrening eller i barnebursdag skal stoppe deg frå å rømme frå ein kvardag full av vald. Når ein fyrst vel å forlate ein heim med vald, skal ein sleppe å frykte at valden skal følgje etter. Difor må ein fortsetje å auke bruken av omvendt valdsalarm.

For meg og resten av Arbeidarpartiet handlar debatten om førebygging av vald i nære relasjonar ikkje berre om kven som veit kva, men korleis me best mogleg kan hjelpe dei som treng det. Ein må synleggjere moglegheiter, tryggje dei som tryggjast skal, og møte dei valdsutsette på ein måte som er verdig og skånsam.

Helene Røsholt (H) [12:53:48]: Vold i nære relasjoner er et av de mest alvorlige frihetsproblemene vi har i samfunnet vårt. For den som lever i frykt, finnes det ingen reell frihet. Derfor er det også et kjempeansvar for oss som lovgivere å sørge for at mennesker har mulighet til å beskytte seg selv før volden skjer. Dette representantforslaget tar opp nettopp det – behovet for mer forebygging. I dag setter vi inn mange tiltak etter at volden har skjedd, og det er viktig, men det er ikke tilstrekkelig.

Forslagsstillerne peker på en modell der personer kan få tilgang til relevant informasjon om en potensiell partner basert på politiets vurderinger. Erfaringer fra bl.a. Storbritannia viser at slike ordninger kan bidra til å avdekke risiko og forhindre alvorlige hendelser. Det er viktig å presisere at dette ikke er en kvikkfiks, som vil hjelpe alle. Vi vet det er mørketall, men dersom dette kan hjelpe noen, er det bedre enn ingen.

Høyre mener at forebyggingen må styrkes. Det er bedre å hindre vold enn å reparere liv etterpå. Samtidig er dette et forslag som reiser krevende spørsmål. Det handler om personvern, det handler om rettssikkerhet, og det handler om hvordan staten skal forvalte svært

sensitive opplysninger. Vi kan ikke innføre ordninger som svekker grunnleggende rettigheter, selv i beste hensikt.

Dette er ikke et enkelt spørsmål, men det er et viktig spørsmål. Høyre er åpent for å utrede hvordan vi kan gi bedre beskyttelse til potensielle ofre for vold uten å gå på bekostning av rettsstaten. I møte med vold i nære relasjoner må vi klare begge deler. Vi må både beskytte den som er utsatt, og bevare de rettssikkerhetsprinsippene som beskytter oss alle.

Anette Carnarius Elseth (FrP) [12:55:47]: Clare's Law ble innført som lov i Storbritannia i 2014 og har vist seg å være forebyggende, å styrke individers rett til informasjon og å vise at gjentakende vold kan avdekkes. Likevel finnes det også flere ulemper med denne modellen, bl.a. når det gjelder personvern og rettssikkerhet – ved at sensitiv informasjon deles uten dom, ved at mange får informasjon som ikke nødvendigvis endrer situasjonen, f.eks. å forlate partneren, og ved at manglende opplysninger ikke nødvendigvis betyr at den personen er trygg. Ordningen krever også betydelige politiressurser til behandling av forespørsler, risikovurdering og oppfølging. Det er også en risiko for utilsiktede konsekvenser, som f.eks. at situasjonen kan eskalere dersom partneren får vite om forespørselen.

Det er stor forskjell på «want to know» og «need to know». Modellen man fokuserer på i denne saken, er Clare's Law, som kan være et nyttig forebyggende verktøy også i Norge, men sannsynligvis ikke nok til å forhindre vold. Likevel er det viktig å utrede om modellen kan implementeres innenfor rammene av grunnleggende rettsprinsipper og bidra til å forebygge negativ sosial kontroll og vold i nære relasjoner. Uansett er det mange tiltak som sammen kan beskytte, slik at en unngår uønskede handlinger.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [12:57:49]: Bak hver eneste statistikk om vold i nære relasjoner skjuler det seg en dyp menneskelig tragedie. Tallene er rystende. Hver tiende kvinne i Norge har opplevd grov vold fra en partner. I 2024 økte meldingene om slik vold med nesten 13 pst. på landsbasis. I mitt eget politidistrikt, Øst politidistrikt, er situasjonen enda mer alvorlig. Der har vold i nære relasjoner økt med nesten 32 pst. de siste fire årene. Enda mer skremmende er det at brudd på besøksforbud har økt med over 73 pst.

Dette forteller oss to ting: Volden øker, og verktøyene vi har i dag, virker ikke godt nok. Et besøksforbud er f.eks. bare et papir dersom det ikke håndheves, eller dersom vi ikke klarer å forebygge før det skjer. Vi kan ikke fortsette å gripe inn først etter at volden har skjedd.

Jeg er oppriktig lei av at vi ikke våger å tenke nytt i kampen mot partner- og relasjonsvold, for mens regjeringen vil vente, fortsetter vold i nære relasjoner. Selvfølgelig er det sammensatte årsaker til at man eventuelt ikke kommer seg ut av et voldelig forhold, men jeg må si at jeg reagerer på det som står i svarbrevet fra statsråden:

> «Bekreftet informasjon om partnerens tidligere voldshistorikk er ikke nødvendigvis styrende for at den som informeres avslutter forholdet.»

Nei, selvfølgelig er det ikke det, men Høyre er opptatt av potensielle ofres rett til å vite.

Bakgrunnen for denne saken er tragisk. Clare Wood, som ble drept av sin ekskjæreste i 2009, traff en mann med lang voldshistorikk, uten at hun visste det, og hennes far kjempet frem denne ordningen, som gir andre det hun aldri fikk: muligheten til å beskytte seg selv.

Det er mange som går inn i forhold uten å vite at partneren de forelsker seg i, har en historikk med grov vold. Med Clare's Law flytter vi den makten. Vi gir mennesker retten til å vite hvem de faktisk innleder et liv med, før det er for sent. Vi prioriterer offerets liv og helse over overgriperens rett til å skjule sin voldshistorikk.

Dette forslaget har to spor: en rett til å spørre, hvor man kan be politiet om informasjon ved bekymring, og en rett til å bli varslet, hvor politiet selv kan varsle personer i fare. Dette er ikke et frislipp av rulleblad. Politiet skal gjøre grundige risikovurderinger.

Dette forslaget står ikke alene. Det er en del av Høyres offensive politikk for å ta tryggheten tilbake og for å gjøre mer i den alvorlige kampen vi står i når det gjelder vold i nære relasjoner.

Presidenten [13:00:52]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:00:56]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i domstolloven mv. (saksfordeling m.m.) (Innst. 128 L (2025–2026), jf. Prop. 163 L (2024–2025))

Presidenten [13:01:08]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Finn Krokeide (FrP) [13:01:41] (ordfører for saken): Jeg vil innledningsvis takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken.

Innstillingen inneholder flere forslag til endringer av lovverk som er viktig og betydningsfullt for den tredje

statsmakt, domstolene. De fleste av endringene en samlet komité har sluttet seg til, vil styrke og tydeliggjøre domstolens uavhengighet i det norske systemet for maktfordeling og samfunnsstyring.

Det vises herunder til at lovfestingen av det nåværende antallet dommere i Høyesterett i domstolloven § 3, slik at endringer i antallet må vedtas i Stortinget, er en naturlig oppfølging av grunnlovsvedtaket fra mai 2024, hvor det øvre antallet på 21 høyesterettsdommere ble grunnlovfestet i Grunnloven § 88, andre ledd. Det er da naturlig at fastsettelsen av det til enhver tid gjeldende dommerantallet i Høyesterett løftes fra statsrådsbehandling til stortingsbehandling, av hensyn til den demokratiske legitimiteten.

Det er gledelig og viser en klar styrke ved det norske samfunnet at det i en sak av så prinsipiell karakter, og om et så viktig tema som domstolene, er bred konsensus og et fravær av politisering av de store linjene. Sagt på en annen måte: Det er gledelig at det er bred enighet i denne sal om å hegne om den norske samfunnsmodellen gjennom å styrke og tydeliggjøre domstolenes uavhengighet.

Komiteen har delt seg i synet på hvordan den konkrete innretningen av reglene for avspilling av lyd- og bildeopptak fra tingretten i ankeforhandlinger bør utformes. Det legger jeg til grunn at representantene for de enkelte partier vil komme inn på under sine innlegg i debatten.

Med det er jeg ferdig med saksordførerens innlegg og går over til Fremskrittspartiets syn på saken.

La meg innledningsvis understreke at lyd- og bildeopptak av domstolsbehandling og adgangen til senere å spille av slike opptak, er en viktig rettssikkerhetsgaranti som kan bidra til mer presis og etterprøvbar bevisbedømmelse i ankesaker. Dette er også en av grunnene til at Fremskrittspartiet over tid har prioritert økt digitalisering av domstolene. Vi prioriterte dette da vi satt i regjering, og vi har prioritert dette høyt i våre alternative statsbudsjetter etter at vi gikk ut av regjering. For oss har digitalisering av domstolene vært langt viktigere enn eksempelvis reversering av en vellykket domstolsreform som ble godt mottatt i hele justissektoren, noe som har vært en viktig prioritering for den sittende regjeringen.

Over til det konkrete forslaget om hvordan reglene for adgangen til avspilling av opptak under ankeforhandlinger bør utformes: Her har Fremskrittspartiet konkludert med at reglene bør utformes som en kan-regel, og ikke som en skal-regel, slik regjeringen har fremmet forslag om i proposisjonen. Til tross for at det er lagt inn noen kriterier for å kunne avvike ... (Presidenten klubber.)

Presidenten [13:04:46]: Ønsker representanten å ta opp sine forslag?

Finn Krokeide (FrP) [13:04:49]: Ja.

Presidenten [13:04:49]: Representanten Finn Krokeide har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kristine Løfshus Solli (A) [13:05:05]: For Arbeiderpartiet er det avgjørende at Norge skal kjennetegnes av små forskjeller, høy tillit og sterke fellesskap, og da er rettsstaten helt sentral. Norge ligger høyt på World Justice Projects «Rule of Law lndex», men også vi har utfordringer. Det er fortsatt for dyrt og for vanskelig å ta en rettssak til domstolene, tidsbruken i straffesaker og i forvaltningen er for lang, og risikoen for diskriminering er fortsatt for høy.

Denne proposisjonen løser ikke disse utfordringene, men den er likevel et lite skritt på veien mot et mer rettssikkert samfunn.

Etter vår vurdering er det viktig at gjenbruk av lyd- og bildeopptak fra tingretten ikke bare kan skje når «hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det», men at det skal skje. For Arbeiderpartiet handler dette om å sikre likebehandling, bedre prosesser og god effekt av de millionene som er investert i slikt utstyr, men kanskje viktigst: Det handler om vitnene – om respekt for deres tid og om å redusere belastningen i saker som allerede er traumatiserende.

Jeg opplever at diskusjonen om dette har vært preget av enkelte misforståelser. La meg derfor være tydelig: «Skal» betyr ikke at avspilling alltid skal brukes. Det vi i dag vedtar, er å gi regjeringen forskriftskompetanse til å fastsette når slike opptak skal brukes. Også for Arbeiderpartiet er det viktig at domstolene har et betydelig handlingsrom, og det skal de fortsatt ha. Loven slår uansett fast at gjenbruk bare kan skje når det er forenlig med forsvarlig saksbehandling.

Samtidig må vi være klare på utgangspunktet: Er det ingen god grunn til å kalle inn vitner på nytt, skal man heller ikke gjøre det. Gjenbruk av opptak frigjør tid og ressurser, og det kan virke skjerpende på prosessen i tingretten, for alle aktører vet at forklaringen de gir der, i stor grad blir stående.

Dette handler i bunn og grunn om å bruke ressursene riktig, om å gi vitnene en mer skånsom prosess, og om å sikre at domstolene får mer tidsnære og pålitelige bevis. Det handler om likebehandling og forutsigbarhet i hele rettssystemet. Derfor mener Arbeiderpartiet at videreføringen av vilkåret «skal» er det mest ansvarlige, moderne og rettssikre valget.

Mari Holm Lønseth (H) [13:07:56]: Dette er en sak det i all hovedsak er stor enighet om, så jeg tenker at jeg bare vil kommentere spørsmålet knyttet til lyd- og bildeopptak i ankeforhandlinger, som er det spørsmålet det er størst uenighet om.

Høyre støtter regjeringens forslag om å innføre lovbestemmelser som sikrer at lyd- og bildeopptak fra ting-

retten skal benyttes, med mindre forsvarlig saksbehandling taler imot det. Det er flere grunner til det.

For det første: Det vil føre til at vi får en lik praksis på tvers av lagmannsrettene. Hvis det ikke legges en sånn regel til grunn, risikerer man at lyd- og bildeopptak ikke spilles av overhodet, eventuelt veldig lite, i noen lagmannsretter eller for noen dommere, mens det i andre saker eller for andre dommere er en helt annen praksis. Med denne regelen får vi også en likebehandling, noe som gir mer forutberegnelighet for partene.

For det andre: Det vil skjerpe partene til å få saken godt belyst i den første rettsrunden. Det er en utfordring at det er noen som ofte bruker tingrettens behandling nærmest som et sted for å teste saken, argumenter og påstander, og at saken kan endre en del karakter til lagmannsrettens behandling. Lagmannsretten er ment å skulle ha en overprøving av en sak, ikke en ny prøving av en ny sak. Dette regelverket vil også føre til at man i større grad får nettopp en overprøving, framfor en ny sak for lagmannsretten.

For det tredje: Dette er også av hensyn til vitnene. Det betyr ofte at man kun trenger å forklare seg én gang, og den gangen vil være nærmest den hendelsen man forklarer seg om, i tid, noe som ofte også vil være viktig i straffesaker.

Dette betyr samtidig ikke at det ikke skal være klare rammer for når lyd og bilde skal spilles av. Regjeringen skal komme tilbake med en forskriftsregulering. I det arbeidet mener Høyre det også må sikres tydelige rammer som sikrer at en i ankerunden ikke må høre og se unødvendig mye lyd- og bildeopptak, men at man kan begrense det til de relevante delene for ankebehandlingen.

Jeg har også merket meg et oppslag i Advokatbladet fra 19. februar 2026, hvor det er et intervju med hovrättspresident Heidenborg i Svea hovrätt. Der redegjøres det for at de har gode erfaringer med denne reguleringen i Sverige, og at de mener det fører til bedre rettssikkerhet, men det pekes på at de i Sverige per dags dato må høre hele vitneavhør, selv om det bare er deler av avhøret som er relevante for saken. Det vises der til at det pågår en diskusjon i Sverige om hvordan avhørene kan bli mer konsentrerte. Jeg mener at regjeringen må lære av dette arbeidet og sørge for at det blir effektivt i Norge.

Det er også viktig i forskriftsarbeidet at regjeringen vektlegger at dette ikke skal føre til vesentlig mer tidkrevende ankeforhandlinger, som igjen får betydning for sakskostnadene i den enkelte sak. Dessuten er det viktig at det fortsatt vil være mulig å føre vitner for retten om det er nødvendig, for å stille nye spørsmål eller lignende.

Bent-Joacim Bentzen (Sp) [13:11:06]: Som det framgår av innstillingen, er komiteen samlet om de fleste lovforslagene i proposisjonen.

Når det gjelder saksfordeling og forslaget om lovfesting av prinsippet om at saker som hovedregel skal fordeles tilfeldig mellom dommerne, med mindre saklige grunner tilsier noe annet, er Senterpartiet enig i en lovfesting av tilfeldighetsprinsippet. Dette vil sikre en uavhengig og upartisk saksbehandling, samtidig som loven ivaretar behovet for en rimelig arbeidsfordeling mellom dommerne samt behovet for særskilt kompetanse eller erfaring i den enkelte sak.

Når det gjelder rettskretser med flere rettssteder, vil Senterpartiet særlig understreke viktigheten av å opprettholde rettstilstanden ved å lovfeste at tilfeldighetsprinsippet skal praktiseres på det enkelte rettsstedet og ikke i rettskretsen som helhet.

Så til det forslaget der komiteen deler seg i innstillingen: Når det gjelder avspilling av opptak i ankeinstans, ser Senterpartiet gode argumenter for begge løsninger. Dette reflekteres også av høringssvarene og de innspillene som er kommet i forbindelse med komitéhøringen.

Jeg vil påpeke at det fortsatt er et krav om at sakene skal opplyses skikkelig og underlegges en grundig og forsvarlig behandling i ankeinstansen. En lovfesting av «skal» som hovedregel innebærer at lagmannsretten fortsatt må foreta en konkret vurdering av om avspilling av opptak er forsvarlig og hensiktsmessig, eller om det foreligger omstendigheter i den enkelte saken som tilsier at det ikke skal avspilles opptak fra tingrettsbehandlingen.

I mange tilfeller vil det derfor være mulig å unnlate gjenbruk av forklaringene i opptakene, både etter loven direkte og gjennom nærmere regler gitt i forskrift. Senterpartiet mener dette gir ankeinstansen et tilstrekkelig skjønnsrom til å beslutte om opptak skal spilles av eller ikke.

Det er derfor viktig å understreke at en skal-regel ikke vil avskjære rettens mulighet til å høre de samme vitnene på nytt eller tilføye nye bevis. Det er derfor ikke slik at bruk av opptak reduserer lagmannsrettens behandling til en ren reprise av bevisførselen i tingretten. Som flertallet poengterer i innstillingen, skal det legges betydelig vekt på en eventuell omforent uenighet hos partene i vurderingen av om gjenbruk av opptak er forsvarlig.

Jeg merker meg at flere høringsinstanser i høringen trakk fram at en kan-bestemmelse, slik det var foreslått i høringsnotatet, ville kunne gi andre, uheldige utslag. Det pekes her på faren for ubegrunnede praksisforskjeller i de ulike lagmannsrettene og mellom de enkelte dommerne. Det er derfor interessant at Hålogaland lagmannsrett, som i perioden 2018–2022 deltok i prøveprosjektet «Opptak i retten», argumenterer sterkt for å videreføre «skal» som hovedregel.

Etter Senterpartiets vurdering gir lovforslaget om gjenbruk av opptak fra tingretten de nødvendige rettssikkerhetsgarantiene, og hensynet til likebehandling tilsier at hovedregelen fortsatt bør være en skal-bestemmelse.

Når det gjelder de øvrige lovforslagene, viser jeg til proposisjonen og til Senterpartiets merknader i innstillingen.

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Julie E. Stuestøl (MDG) [13:14:01]: I denne saken står vi overfor spørsmål som i kjernen handler om rettssikkerhet, kvaliteten på bevisvurderingen og borgernes reelle tilgang til domstolene. Domstolenes uavhengighet og effektivitet er grunnleggende verdier i et moderne demokrati, og det er avgjørende at lovverket vårt legger til rette for begge deler.

MDG støtter intensjonen bak regjeringens forslag om å modernisere lovverket og mener at lyd- og bildeopptak kan være en viktig rettssikkerhetsgaranti som gjør det mulig for lagmannsretten å etterprøve om vitneforklaringer i tingretten har vært klare, konsistente og presist gjengitt senere i prosessen. Dette kan være avgjørende i saker der sentrale forklaringer endrer karakter over tid.

Samtidig mener vi i MDG at det ikke er nødvendig eller klokt å innføre en absolutt skal-regel for avspilling av opptak. En slik regel kan i enkelte tilfeller binde retten til en bevisførsel som ikke er tilpasset sakens behov. Det avgjørende må være at retten har adgang til å bruke opptakene der det er nødvendig for en forsvarlig bevisbedømmelse, ikke at den pålegges å gjøre det i alle saker.

Vi vet at store saker, særlig straffesaker, ofte utvikler seg mellom første og annen instans. Det kan derfor finnes opptak som ved ankebehandlingen ikke lenger er relevante. Det kan også være forklaringer som, selv om de ble tatt opp, ikke er tilstrekkelig utfyllende fordi sentrale oppfølgingsspørsmål ikke ble stilt.

MDG er også opptatt av retten til tilgang til domstolene, og vi er bekymret for det stadig økende kostnadsnivået i sivile saker. Dersom domstolsbehandling blir for dyrt, oppstår en situasjon der ordinære borgere i praksis mister muligheten til å få prøvd saken sin. Dette er et alvorlig rettssikkerhetsproblem. Derfor må prosessreglene utformes slik at de legger til rette for effektiv og konsentrert behandling, ikke unødvendig ressursbruk.

MDG mener at lagmannsretten bør ha fleksibilitet til å vurdere når avspilling av opptak er et riktig virkemiddel, og når det er mer hensiktsmessig med nye, konsentrerte forklaringer. En slik vurdering må bygge på hensynet til forsvarlig saksbehandling, ikke automatikk. Derfor mener vi at forskriftshjemlene skal utformes som kan-bestemmelser, ikke som skal-bestemmelser.

Domstolene er en bærebjelke i rettsstaten. De må ha både verktøyene og fleksibiliteten til å behandle sakene riktig og rettferdig. MDG mener de foreslåtte endringene bør bidra til nettopp dette – økt rettssikkerhet, effektiv ressursbruk og styrket tillit til domstolene – men da må vi velge løsninger som gir rom for faglig skjønn, og som ikke skaper unødvendige byrder, verken for domstolene eller for borgerne som trenger dem.

Hans Edvard Askjer (KrF) [13:17:14]: I denne saken står vi bl.a. overfor et valg mellom to ulike tilnærminger til bevisførsel i lagmannsretten: en rigid skal-regel eller en fleksibel kan-regel. For Kristelig Folkeparti er svaret at det er kan-regelen som best ivaretar både rettssikkerheten, domstolenes arbeidsflyt og samfunnets behov for effektiv ressursbruk.

Mindretallet, der KrF står sammen med FrP og MDG, peker i innstillingen på at avspilling av lydopptak i enkelte saker kan være mer tidkrevende enn å gjennomføre nye, konsentrerte forklaringer. I tillegg framgår det at eksistensen av opptak kan medføre økt arbeid i saksforberedelsen, uten at dette nødvendigvis gir en mer presis eller relevant bevisvurdering.

Det er dommerne som kjenner den konkrete saken. Det er de som best kan vurdere om en full avspilling av flere timers opptak faktisk vil tilføre saken substansiell informasjon, eller om det bare vil stjele tid og ressurser. En skal-regel fratar domstolen denne vurderingsfriheten. En kan-regel gir den tilbake.

Mindretallet understreker videre at ankeforhandlingen bør konsentreres om de omtvistede spørsmålene, og at tids- og ressursbruken må stå i rimelig forhold til sakens karakter og betydning. Det er et helt grunnleggende prinsipp i rettsstaten – en anke skal ikke utvikle seg til en gjentakelse av tingretten bare fordi regelverket tvinger lagmannsretten til å spille av alt som finnes av opptak, også når dette ikke bringer saken nærmere opplysning.

Høye omkostninger i domstolene er i seg selv et rettssikkerhetsproblem. Mindretallet peker uttrykkelig på at kostnadsnivået i sivile saker er økende, og at prosessreglene derfor må utformes slik at de bidrar til en effektiv saksavvikling og til å holde kostnadene nede. En skal-regel vil gjøre mange saker dyrere, mer tidkrevende og mer belastende, uten at dette nødvendigvis styrker kvaliteten på bevisene.

La oss også huske at i større og mer komplekse saker fungerer tingrettens behandling ofte som en sondering av hva som faktisk er tvistetema. Tingrettens opptak vil i slike tilfeller ikke alltid være fullt relevante i anken, og viktige oppfølgingsspørsmål kan ha kommet opp først i lagmannsretten. Dette er også eksplisitt påpekt i innstillingen.

Det handler om god dommerstyring, det handler om tillit til domstolenes skjønn, og det handler om effektiv ressursbruk og om en reell prioritering av de bevisene som faktisk bringer saken nærmere sannheten.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:20:38]: Jeg er glad for at en samlet justiskomité har gitt støtte til regjeringens forslag om endringer i domstolloven, som gjelder fordeling av saker i domstolene, lovfesting av antall høyesterettsdommere og at regjeringens kompetanse til å dele Høyesterett inn i avdelinger overføres til høyesterettsjustitiarius. Dette er viktige endringer for å styrke domstolenes uavhengighet og bidra til økt åpenhet og tillit til domstolene.

Jeg har merket meg komiteens uttalelser om lovendringene i tvisteloven og straffeprosessloven knyttet til forskriftshjemlene om avspilling av opptak fra tingretten i lagmannsretten, som også har vært tema her fra talerstolen. Særlig har jeg merket meg uttalelsene fra komiteens mindretall om at prosessreglene må utformes på en måte som legger til rette for en effektiv saksavvikling, for å holde omkostningsnivået for domstolsbehandling nede.

Jeg er enig i at sakskostnadsnivået i domstolene er bekymringsfullt, og at det er viktig å sørge for at regelverksendringer ikke fører til dyrere rettsprosesser. Jeg mener imidlertid at fleksibiliteten til å ivareta disse hensynene ligger innenfor bestemmelsen slik den er foreslått i proposisjonen.

Det sentrale med det lovforslaget vi har til behandling i dag, er å fjerne frasen «i utpekte domstoler» og ta den ut av den aktuelle forskriftshjemmelen, slik at alle domstoler skal få en adgang til å spille av opptak fra tingrettene når slike opptak foreligger. Reservasjonen i disse bestemmelsene om at avspilling kun skal skje dersom «hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det», vil fortsatt åpne for helt eller delvis å unnlate avspilling av opptak av forklaring i mange tilfeller. Dagens ordlyd gir dermed tilstrekkelig handlingsrom for lagmannsretten til å beslutte om opptak skal avspilles eller ikke, ut fra relevante omstendigheter i det enkelte tilfellet.

Jeg mener at klare føringer i lovteksten om at utgangspunktet skal være avspilling, vil sikre mer likebehandling enn en regel som åpner for en fullstendig skjønnsmessig vurdering av hvorvidt opptak skal spilles av. I tillegg vil disse føringene bidra til nødvendig mengdetrening og erfaring i en ny måte å jobbe på, både for dommerne og for aktørene. Spørsmålet om hvorvidt forskriftskompetansen skulle være en skal- eller en kanregel, ble nøye vurdert under arbeidet med proposisjonen, basert på en grundig vurdering av høringsinnspillene, som samlet tilsa at ordlyden bør være «skal».

Presidenten [13:23:46]: Det blir replikkordskifte.

Finn Krokeide (FrP) [13:23:59]: Har statsråden noen bekymringer knyttet til om en absolutt utformet regel med skal-ordlyd for avspilling av opptak ved ankebehandling vil kunne føre til en unødig vidløftiggjøring av ankeforhandlingene – med den konsekvens at saksbehandlingstiden blir unødvendig lang og sakskostnadene unødvendig høye?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:24:25]: Jeg håper representanten tar en replikk til, så jeg får tid til å svare på dette.

Til det første: Når det gjelder konsentrert overprøving, er jeg helt enig. Tvisteloven, som ble vedtatt av Stortinget i 2005, er tydelig på at det skal være en overprøving, ikke en ny runde. Dette ser vi ikke er situasjonen. Nå har vi satt ned et utvalg – det skjedde på fredag – som skal vurdere og foreslå tiltak som kan bidra til at lagmannsretten i større grad foretar en konsentrert overprøving av førsteinstansens avgjørelser, og at lagmannsrettens ressurser og kompetanse benyttes i saker hvor behovet er størst.

Så til «kan» eller «skal»: Det Stortinget skal stemme over i dag, er en endring av forskriftshjemmel i tvisteloven og straffeprosessloven, ikke en regel om når og på hvilke vilkår opptak skal gjenbrukes i lagmannsretten.

Finn Krokeide (FrP) [13:25:28]: Takk for svaret. Jeg merker meg at det skal være en overprøving og ikke en full, ny runde. Det ligger jo også visse begrensninger her ved dette med «helt eller delvis» og «hensynet til forsvarlig saksbehandling».

Statsråden er tidligere dommer, og denne representanten er tidligere skrankeadvokat, så jeg skal av gammel vane trå litt varsomt akkurat her, men det er vel trygt å si at ingen dommer blir begeistret for å få avgjørelsen sin overprøvd av ankeinstansen. Er statsråden enig i at man da, med en ordlyd utformet med «skal», sender et signal om en så klar hovedregel at man i praksis går veldig langt i å redusere den aktive dommerstyringen av ankesaken på dette punktet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:26:08]: Jeg tror de fleste dommerne ikke har noe imot at saker blir anket, og at en får en høyere instans' vurdering av arbeidet. Jeg har iallfall ikke sett det på det viset representanten nevner.

Så til denne saken: Som jeg sa i innlegget mitt, handler dette om at alle lagmannsrettene nå skal kunne benytte seg av gjenbruk. I hvilken grad opptak skal gjenbrukes, og på hvilke vilkår opptak skal gjenbrukes, er neste skritt i arbeidet, og da vil en se på bl.a. hvor mye, i hvilken grad, en skal gjøre dette. Nå handler det om å

åpne for at ikke bare utvalgte domstoler – f.eks. ikke bare Hålogaland – skal kunne gjenbruke opptak.

Mari Holm Lønseth (H) [13:27:25]: For Høyre er det viktig at vi får en effektiv og rettssikker behandling av saker i lagmannsretten. Vi har jo jobbet i årevis for å få på plass lyd- og bildeopptak for å sikre bedre rettssikkerhet og etterprøvbarhet, og de investeringene vi har gjort, kan vi nå bruke til å få mer effektive ankeforhandlinger, sånn som Domstolkommisjonens andre delrapport også har redegjort for.

Nå ser det ut til at det er et flertall her i salen for å innføre en skal-regel, sånn som regjeringen har tatt til orde for. Det er viktig i det arbeidet regjeringen nå skal i gang med, med denne forskriftsreguleringen, at man også tar inn over seg de bekymringene som kanskje har kommet knyttet til f.eks. vidløftiggjøring av saken.

Kan statsråden si noe mer om hvordan hun vil jobbe framover med denne forskriftsreguleringen, og om det er ønskelig å se til andre land, f.eks. Sverige, som hittil har gjort seg gode erfaringer med bruk av dette systemet?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:28:18]: I neste skritt, når vi skal se på i hvilken grad opptak skal gjenbrukes, og på hvilke vilkår, vil vi trekke aktørene inn i arbeidet. Vi vil også påse at reglene vil bli utformet i lys av prinsipielle vurderinger av hva lagmannsrettens rolle skal være, som også representanten var inne på i sitt innlegg fra talerstolen. Som nevnt har vi nå har satt ned et utvalg. Domstolkommisjonen har jo pekt på dette og anbefalt at det utredes nærmere. Fredag som var, ble det i statsråd nedsatt et utvalg som skal gå grundig inn i dette.

Jeg vet også at man i flere domstoler jobber for å konsentrere sakene. Blant annet har Oslo tingrett for tiden et prøveprosjekt med normering, så en ser på hvordan en kan konsentrere sakene, også i tingrettene.

Presidenten [13:29:21]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Finn Krokeide (FrP) [13:29:36]: La meg begrunne Fremskrittspartiets standpunkt og hvorfor vi har landet på at kan-regelen er å foretrekke framfor skal-regelen. Til tross for at det er lagt inn noen kriterier for å kunne avvike fra utgangspunktet, som er «skal», mener vi det er grunn til å anta at en regel med skal-utforming vil bli praktisert ganske så absolutt. Dette vil, slik Fremskrittspartiet vurderer det, kunne lede til mye repetisjon ved lagmannsrettsbehandlingen, som ikke er av stor betydning for sakens opplysning, men som vil ha som konsekvens at saksbehandlingstiden blir lenger. Slik vi ser det, har det en klar side mot det stadig økende omkostningsnivået for domstolsbehandling, særlig i sivile saker.

Det er et rettssikkerhetsproblem dersom sakskostnadsnivået blir så høyt at borgerne i praksis ikke har reell adgang til domstolene. Derfor er det for Fremskrittspartiet viktig å ta hensyn til at reglene utformes på en måte som i størst mulig utstrekning søker å holde sakskostnadsnivået nede. Vi mener en aktiv dommerstyring av ankeprosessen med en tilskjæring av saken til det som er nødvendig for å behandle de faktiske og rettslige problemstillinger som er til prøving, best ivaretas ved en kan-regel. Dette balanserer etter vårt syn på en god måte hensynet til rettssikkerheten og til å holde kostnadsnivået for domstolsbehandling nede.

Presidenten [13:29:54]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:31:10]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Maren Grøthe og Kjersti Toppe om betre rammevilkår for organisasjonseigde kulturbygg (Innst. 168 S (2025–2026), jf. Dokument 8:73 S (2025–2026))

Presidenten [13:31:30]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på 3 minutter.

Morgan Langfeldt (FrP) [13:32:16] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke for samarbeidet i komiteen. Komiteen har avholdt skriftlig høring i saken og mottok 67 høringsuttalelser innen fristen. En rekke frivillige lag og organisasjoner peker på utfordringer knyttet til økonomisk bæreevne og vedlikeholdsetterslep i forbindelse med kulturbygg, samt at den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg i begrenset grad når fram til organisasjonseide bygg. Komiteen har også mottatt svarbrev fra Kultur- og likestillingsdepartementet, ved statsråd Lubna Jaffery, etter at departementet ble forespurt av komiteen om dette.

Komiteen vil understreke betydningen av forutsigbarhet og treffsikkerhet på rammevilkårene for eierskap for kulturbygg, og at slike bygg utgjør en sentral del av den lokale kulturinfrastrukturen. Komiteen deler bekymringen for økende vedlikeholdsetterslep på organi-

sasjonseide bygg. Mange av disse byggene er gamle og krever betydelige investeringer for å møte dagens krav til universell utforming, brannsikkerhet og energieffektivitet.

Komiteen mener det er urimelig at frivillige lag og foreninger som allerede legger ned en enorm dugnadsinnsats, skal belastes med fulle merverdiavgiftkostnader når de oppgraderer byggene sine for å møte offentlige krav, foreta nødvendig modernisering eller bidra til det grønne skiftet.

Fremskrittspartiet merker seg også tilbakemeldingene om at den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg i begrenset grad når fram til organisasjonseide bygg. Fremskrittspartiet mener det vil være klokt med en strukturendring som fører til momskompensasjon også på oppgraderinger og tiltak, som f.eks. ombygging, for å imøtekomme krav til universell utforming.

Fremskrittspartiet fremmer – sammen med Kristelig Folkeparti – følgende forslag:

> «Stortinget ber regjeringen gi organisasjonseide kulturbygg og bygg eid av ideelle organisasjoner mulighet til å søke om merverdiavgiftskompensasjon for nybygg, påbygg og ombygging i tillegg til vanlig vedlikehold.»

Fremskrittspartiet mener også at ideelle organisasjoner bidrar sterkt i dagens samfunn, med sitt komplekse utfordringsbilde.

Det foreligger flere forslag i saken, men partiene vil komme tilbake til det i debatten og fremme sine egne forslag. Fremskrittspartiet mener at forslaget vi har fremmet, er det beste, men vi kommer ved votering i saken til å støtte komitéinnstillingen subsidiært, da vårt forslag trolig ikke får flertall. Jeg fremmer med dette forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [13:34:57]: Representanten Morgan Langfeldt har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bente Estil (A) [13:35:15] (komiteens leder): Rundt omkring i hver eneste bygd, på hver holme og hvert nes finner vi dem – de 5 500 organisasjonseide kulturbyggene: forsamlingshuset, samfunnshuset og ungdomshuset.

Vi som har vokst opp med disse byggene, vet hva de betyr. De er selve hjertet i lokalsamfunnene. Der var det juletrefester, teaterforestillinger, revyer, konserter og ikke minst dansefester, der dansen var viktigst for noen, mens andre var mer opptatt av andre ting – det høver seg ikke å gå noe nærmere inn på det her! Poenget er: Disse husene har båret generasjoner av fellesskap og frivillig innsats. Mange av dem ble reist mellom 1870 og 1960 og har da naturligvis stort behov for oppgradering. Vedlikeholdsetterslepet er stort, og det er tøft for frivilligheten.

Arbeiderpartiet mener representantforslaget tar opp noe viktig, og deler i stor grad intensjonen, men når det gjelder forslaget om å utvide den ordinære momskompensasjonsordningen som skal fremme aktivitet, til også å gjelde nybygg, påbygg og ombygging av kulturbygg, mener vi at det ikke er riktig vei å gå. Vi må ikke utvanne eksisterende ordning. Derfor støtter vi forslaget til Frivillighet Norge om å vurdere en egen momskompensasjonsordning for kulturbygg. En sånn ordning vil kunne gi kompensasjon for nødvendig oppgradering, universell utforming og energieffektivisering.

Komiteens flertall foreslår derfor at regjeringen vurderer en sånn ordning og kommer tilbake til Stortinget med det. Det er vi godt fornøyd med.

Når det gjelder forslaget om en særskilt pott for frivillige lag innenfor den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg, er Arbeiderpartiet i stor grad enig også på det området, men å etablere en egen pott kan skape unødvendig kompleksitet, med flere søknadsprosesser og mer administrasjon. Vi mener intensjonen kan ivaretas ved å tydeliggjøre at frivilligheten skal være en prioritert målgruppe i ordningen. Det vil sikre at flere midler faktisk kommer fram til frivillige lag, og samtidig gi fylkeskommunene et tydelig ansvar for å informere bedre om ordningen. Det gir rom for regionale vurderinger, for det er fylkeskommunene som kjenner sine områder aller best.

Regjeringen har varslet at det skal utarbeides en ny kulturarenastrategi. Arbeiderpartiet mener at det er naturlig i sammenheng med det å utrede hvordan vi kan sikre at flere midler når fram til frivilligheten, gjennom en egen ordning eller på andre gode måter. Målet er klart: Kulturbyggene skal være levende møteplasser og kulturarenaer også for framtidige generasjoner, sånn at de også får oppleve revyene og dansefestene.

Med det tar jeg opp forslaget Arbeiderpartiet er med på.

Presidenten [13:38:16]: Representanten Bente Estil har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Haagen Poppe (H) [13:38:36]: Jeg kommer fra en liten landsby – eller uthavn, som det heter på Sørlandet – ytterst i havgapet utenfor Arendal som heter Revesand. På Revesand er det bedehuset som er samlingspunktet i bygda – et hus som ble bygd for å prise Herren, men som nå er det eneste samlingspunktet i bygda. Det er ikke bare Gud og Jesus man kan høre om i bedehuset på Revesand lenger. Der settes det opp operaforestillinger og arrangeres kaféer, foredrag og konserter, bl.a. med det lokalpatriotiske bandet Revesound – «shout-out»!

Revesand er ikke et unikt sted. Bedehus, kulturhus og forsamlingslokaler som dette er hjørnesteiner i den kulturelle infrastrukturen i Norge, for ikke å snakke om de viktigste, og mange steder de eneste, forsamlingsstedene i bygder og byer rundt om i landet. Mange av byggene er eldre og drives på dugnad av lokale ildsjeler og foreninger.

Høyre mener det er urimelig at frivillige lag og foreninger som allerede legger ned en enorm dugnadsinnsats, skal belastes med fulle merverdikostnader når de oppgraderer byggene sine for å møte offentlige krav og foreta nødvendig modernisering, f.eks. slik at hele bygda, også de som har en form for bevegelseshemming, skal få lov til å nyte kultur og være sosial.

Denne dugnadsinnsatsen er gull verdt, både for å bygge lokal samhørighet og for å ta vare på det som mange steder er viktig kulturarv i seg selv. Den er også avgjørende for i det hele tatt å kunne ha et samlingspunkt mange steder. Disse samlingsstedene må vi ha for at det skal være attraktivt å bo og leve i distriktene, ikke minst for unge.

Norge har ikke piazzaer og restauranter i hver eneste lille landsby, men vi har disse husene – huset i bygda.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Ole Herman Sveian (Sp) [13:41:15]: Det er en glede for oss i Senterpartiet å være med i denne debatten i dag. Hensikten med representantforslaget vårt var å løfte opp i rikspolitikken spørsmålet om bedre rammevilkår for organisasjonseide kulturbygg. Det gleder meg at vi har lyktes med det.

At det er viktig, viser høringsinnspillene tydelig. Nesten 70 innspill kom inn, fra alt fra store organisasjoner som Frivillighet Norge, Noregs Ungdomslag og Handikapforbundet, til mindre aktører som Reehaug samfunnshus i Skogn og Øen grendelag i Hyllestad. Det forteller oss at dette betyr mye for mange, og ikke minst viser det hvilken enorm betydning kulturbygg og -anlegg har som møteplasser i det frivillige Norge, noe jeg er trygg på at alle partiene i salen setter svært høyt. Derfor er det svært gledelig å lese innstillingen i denne saken.

For det første registrerer jeg at alle forslagene i innstillingen peker i riktig retning, mot bedre rammer for organisasjonseide kulturbygg og -anlegg. Forslagene er konkrete og ber regjeringen komme tilbake med nye løsninger. Begge deler er et steg framover.

For det andre: Flertallet i familie- og kulturkomiteen åpner for en egen momskompensasjonsordning for organisasjonseide kulturbygg. Det vil omfatte oppgradering, modernisering, energieffektivisering og universell utforming. Det forslaget støtter selvfølgelig Senterpartiet.

For det tredje: Vi støtter både mindretallsforslaget om en egen pott innenfor den desentraliserte ordningen og forslaget om at frivilligheten skal kunne søke momskompensasjon også for nybygg, påbygg og ombygging.

I tillegg til dette har Senterpartiet i dag fremmet ytterligere fire forslag, som jeg med dette tar opp. Det er forslag som går litt lenger enn komiteens innstilling, og som samlet sett vil komme frivilligheten sterkere i møte. La meg spesielt trekke fram forslag nr. 4, om informasjon til alle potensielle søkere. Det er nemlig ikke nok at en ordning finnes. De som faktisk trenger ordningen, må også vite om den og vite hvordan de skal søke. Først da oppfyller ordningen sin funksjon.

Kultur og frivillighet er limet i et lokalsamfunn. Frivilligheten skaper fellesskap, aktivitet og tilhørighet i hele landet. Kulturbyggene er veldig ofte hjertet i lokalsamfunnet og dermed også grunnmuren for frivilligheten i mange sammenhenger. Det er på høy tid og veldig gledelig at vi nå tar et skritt for å holde denne grunnmuren i skikkelig stand. Jeg tar altså opp Senterpartiets forslag.

Presidenten [13:43:52]: Representanten Ole Herman Sveian har tatt opp de forslagene han refererte til.

Siren Julianne Jensen (MDG) [13:44:11]: Rundt i heile Noreg står grendehus, samfunnshus og organisasjonseigde kulturbygg som sjølve hjartet i lokalsamfunna våre. Dette er bygg som held liv i kulturen, frivilligheita og fellesskapet. I distrikta er desse bygga meir enn møteplassar. Det er infrastrukturen for heile frivilligheita. Det er staden der folk møtest når avstandane er store, der generasjonar blandar seg og fellesskapet skjer i praksis, anten det handlar om idrett, kultur, inkludering eller beredskap.

Framover blir frivilligheita berre viktigare. Vi treng opne møteplassar som gjer at folk kan bu, trivst og bidra. Vi treng fellesskap som kan handtere press på helse, fellesskap og integrering. Alt dette er frivilligheita, og alt dette går føre seg i desse bygga.

I dag står mange av dei i ein svært krevjande situasjon. Over halvparten er bygde før 1960, og kartleggingar viser eit stort vedlikehaldsetterslep. Dette merkar ein ekstra godt i nord, der vi har eit tøffare klima, høgare energikostnader og større avstandar. Samtidig er det dei frivillige, dei som allereie ber lokalsamfunna, som sit igjen med rekninga. Det er rett og slett ikkje rimeleg.

I dag får organisasjonane momskompensasjon for å vedlikehalde ei trapp, men ikkje når dei byggjer rampe, sånn at bygget faktisk blir tilgjengeleg for alle. Dei får kompensasjon for å reparere gamle vindauge, men ikkje om dei vil byte til meir energieffektive løysingar. Dette

viser at regelverket ikkje treffer – ikkje for frivilligheita, ikkje for distrikta og ikkje for klimaet.

Difor støttar MDG forslaget om å vurdere ei eiga momskompensasjonsordning for organisasjonseigde kulturbygg. Det vil gjere det mogleg å sikre universell utforming, brannsikkerheit, modernisering og energieffektivisering utan at det går ut over midlane som eigentleg skal brukast på aktivitet og inkludering. Det handlar om å gje frivilligheita betre rammer og ikkje større byrder.

Vi har samtidig føreslått at regjeringa vurderer korleis den desentraliserte ordninga for kulturbygg kan treffe betre. Når berre 14 pst. av organisasjonane kjenner til ordninga, seier det seg sjølv at vi kan gjere dette enklare, særleg i distrikta, der kapasiteten til å søkje midlar er mindre, men behova ofte større.

Kulturbygga våre er ikkje berre hus; det er motorar for fellesskap, kultur, demokrati og lokal beredskap. Det minste vi kan gjere, er å sørgje for at frivilligheita ikkje blir økonomisk straffa for å gjere det riktige, anten det handlar om tilgjengelegheit, tryggleik eller klima. Difor støttar MDG forslaga som ligg på bordet i dag. Det er målretta, rettferdige og nødvendige grep som vil styrkje kulturfrivilligheita i heile landet.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [13:47:18]: Organisasjonseide kulturbygg, grendehus, samfunnshus, bedehus og andre lokale møteplasser er bærebjelker i frivilligheten og i hele den lokale kulturinfrastrukturen. Det finnes i dag rundt 5 500 organisasjonseide kulturhus rundt om i hele Norge, hvor det arrangeres både store og små møteplasser og aktiviteter for barn og unge. I disse byggene rundt omkring i by og bygd skjer det viktige ting i menneskers liv, alt fra øving for kor, korps og band til møtevirksomhet og sosiale samlinger. Ja, i mange lokalsamfunn er kulturhusene ofte en av få tilgjengelige kulturarenaer.

Jeg vil påstå at særlig i tider med mye usikkerhet er det ekstra viktig å ha steder rundt i lokalsamfunnene der innbyggerne kan treffes og ha arrangementer som binder dem sammen, men mange av disse byggene er gamle. Om lag 60 pst. av dem er reist før 1960, og det er beregnet et vedlikeholdsetterslep på flere milliarder kroner. Det er frivillige lag og foreninger som bærer denne byrden, ofte på dugnad og med svært begrensede midler. Når disse byggene trenger oppgraderinger for å møte krav til universell utforming, brannsikkerhet og energieffektivisering, møter de full merverdiavgift. KrF mener det er urimelig at frivillige skal bære denne kostnaden alene når de nettopp gjør en innsats som gagner fellesskapet.

KrF mener Stortinget bør merke seg tilbakemeldingen om at den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg i begrenset grad når fram til organisasjonseide bygg. Vi mener det vil være klokt med en strukturendring som fører til momskompensasjon også på oppgraderinger og tiltak som f.eks. ombygging for å imøtekomme krav til universell utforming. Derfor støtter Kristelig Folkeparti at organisasjonseide kulturbygg og også bygg eid av ideelle organisasjoner må gis full mulighet til merverdikompensasjon for nybygg, påbygg og ombygging, i tillegg til vanlig vedlikehold. Etter vårt syn skal ikke de ideelle stå utenfor, og det var en svakhet ved det opprinnelige forslaget. Mange av dem ivaretar viktige møteplasser og samfunnsfunksjoner, på samme måte som frivilligheten. Når Arbeiderpartiet også utgjør flertallet for det ene vedtaket, forventer jeg at regjeringen snarlig følger opp dagens vedtak.

Vi ser behovet for mer forutsigbare og treffsikre rammevilkår for eierskap i kulturbygg, og i en tid preget av uro, usikkerhet og økende polarisering er lokale møtesteder enda viktigere enn før.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:50:17]: Representanter fra Senterpartiet har bedt regjeringen vurdere tiltak for å styrke frivillige og organisasjonseide kulturbygg. Forslagsstillerne ber om at slike bygg gis adgang til å søke merverdiavgiftskompensasjon også for nybygg, påbygg og ombygging, samt at regjeringen utreder en særskilt pott innenfor den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturarenaer eller på annen måte sikrer at en større andel av midlene i ordningen tilfaller frivillige lag.

I likhet med komiteen og forslagsstillerne er jeg opptatt av at frivilligheten skal ha gode og funksjonelle lokaler. Dette er også en prioritet for regjeringen. Kulturarenaer er viktige møteplasser for kulturaktivitet og frivillig virksomhet over hele landet. Tilgang til egnede kulturarenaer i hele landet styrker lokalsamfunn. Det bygger engasjement, identitet og tilhørighet og gir økt deltakelse for alle. Regjeringen har derfor igangsatt arbeidet med en kulturarenastrategi som skal sikre mer tilgjengelige og egnede kulturarenaer. En nasjonal kulturarenastrategi skal bidra til trygge og inkluderende nabolag langs fjordene, i dalførene og i byene i dette landet.

Jeg er opptatt av at vi med denne strategien skal finne løsninger som gir effektiv ressursbruk i kommunene, samtidig som kulturens rolle i lokalsamfunnet utvikles. Den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg er sentral i dette arbeidet. I strategiprosessen vil vi vurdere hvordan ordningen kan innrettes slik at den treffer bedre. Vi vil se nærmere på hvordan flere midler kommer frivillige lag og kulturbygg til gode.

Regjeringen deler komiteens vurdering av at dagens vedlikeholdsetterslep er en utfordring, og at mange fri-

villige lag og foreninger står i krevende økonomiske situasjoner når de skal modernisere bygg for universell utforming, brannsikkerhet og energieffektivisering.

Komiteens forslag om å vurdere en egen ordning for momskompensasjon til kulturbygg er i tråd med regjeringens ambisjon om gode og trygge kulturarenaer over hele landet. Samtidig er det viktig å understreke at kulturbygg er et mangfoldig felt, uten en etablert og presis definisjon i lovverket. En eventuell ny ordning må derfor utredes grundig, slik at vi får tydelige avgrensninger, unngår å uthule dagens momskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner og sikrer at midlene treffer de frivillige miljøene ordningen er ment å styrke.

Vi må også se nærmere på hva de økonomiske konsekvensene av en slik ordning vil være. I utredningen vil vi se på hvordan en særskilt ordning kan målrettes mot nødvendige oppgraderinger og modernisering, på en måte som er både forutsigbar for sektoren, håndterbar å forvalte og økonomisk forsvarlig.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte når dette arbeidet er gjort.

Presidenten [13:53:15]: Det blir replikkordskifte.

Morgan Langfeldt (FrP) [13:53:30]: Det er godt å høre at vi alle har gode intensjoner for dette viktige feltet, men Fremskrittspartiet mener frivilligheten og ideelt engasjement er grunnmuren i norske lokalsamfunn. Uten de millionene av timer som legges ned i grendehus, velforeninger og andre ideelle organisasjoner, ville mye av det som skaper fellesskapet, rett og slett ikke blitt gjort. Derfor ønsker vi å inkludere de ideelle organisasjonene i forslaget om momskompensasjon for nybygg, påbygg og ombygging av kulturbygg. Disse aktørene driver ikke for profitt. De driver for mennesker, nærmiljø og verdier. Når de må fullt ut betale moms for oppgraderinger eller sikre universell utforming, svekkes engasjementet, og ressursene tømmes.

Arbeiderpartiet og flere andre partier velger likevel å holde de ideelle organisasjonene utenfor. Fremskrittspartiet mener dette er feil. Skal man virkelig bygge lokalsamfunn og styrke frivilligheten, må man også anerkjenne de ideelle. Hvorfor sier Arbeiderpartiet nei til å gi de ideelle den samme retten og respekten som resten av frivilligheten?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:54:32]: Jeg vil takke representanten for spørsmålet og også for komiteens engasjement. Vi er nok veldig mye mer omforent i denne saken enn vi kanskje er i mange andre saker. Det er noe som er godt å ha med seg i det arbeidet.

For meg er det viktig at vi må gjøre dette på en skikkelig måte. Det finnes per i dag ingen omforent definisjon av hva som er en ideell organisasjon, og usikkerheten om hvilke typer organisasjoner og bygg forslaget har til hensikt å treffe, understreker behovet for å utrede disse spørsmålene nærmere. Framfor å utvide dagens momskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner bør man vurdere en egen og ny momskompensasjonsordning for organisasjonseide kulturbygg, jf. det som er komiteens flertallsinnstilling.

Jeg er opptatt av at vi skal ha gode rammevilkår for frivilligheten. Vi må ta med oss at mange av disse organisasjonene får momskompensasjon til aktiviteten sin, og så må vi komme tilbake til hvordan vi kan sørge for at også byggene blir inkludert i dette.

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Morgan Langfeldt (FrP) [13:55:35]: Arbeiderpartiet sier de vil satse på frivilligheten, og det hører vi her også. Det er et mål vi deler alle sammen, men i praksis opplever mange frivillige lag og organisasjoner at det ikke satses tilstrekkelig, og at reglene blir for rigide og støtteordningene for snevre. Vi har også tidligere behandlet forslag om å gi organisasjonseide kulturbygg momskompensasjon ved nybygg, påbygg og ombygging. Det ble ikke tatt til følge. Resultatet er at de som driver lokale grendehus og samfunnshus, i mange tilfeller fortsatt må betale full moms når de oppgraderer.

Vi i Fremskrittspartiet mener staten bør vise mer tillit til de frivillige som står på i lokalsamfunnene over hele landet. Det handler ikke om luksusprosjekter, men om å ta vare på fellesskap, tradisjoner og møteplasser. Dugnadsånden fortjener enda bedre. Her burde Arbeiderpartiet være med oss på laget. Hvorfor mener statsråden at de frivillige fortsatt skal straffes økonomisk for nettopp det vi politikere ønsker at de skal gjøre mer av?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:56:34]: Jeg tror, som sagt, at vi her er mer enig enn uenig. Det er hastigheten og takten vi kanskje er uenige om. I mitt svar til komiteen har jeg gitt beskjed om at en egen momskompensasjonsordning for organisasjonseide kulturbygg kan være ett av virkemidlene som kan være aktuelle for å nå målene med bl.a. den kulturarenastrategien regjeringen har satt i gang. Jeg er glad for at komiteens flertall har lagt opp til at en slik ordning skal vurderes først, og at jeg deretter skal komme tilbake til Stortinget på en egnet måte med et bedre saksgrunnlag.

Av og til kan det virke som det er konkurranse om hvilke partier som er mest opptatt av å sikre frivilligheten gode og forutsigbare rammevilkår. Det kan jeg forstå at er en konkurranse alle har lyst til å vinne. Denne regjeringen har gjort mye for frivilligheten. Blant annet har full momskompensasjon til lag og organisasjoner i hele landet vært en viktig del av det, og det skal vi bygge videre på også i framtiden.

Morgan Langfeldt (FrP) [13:57:37]: Den diskusjonen kommer vi sikkert tilbake til i en annen sak.

Ifølge analysen fra Oslo Economics, bestilt av Kultur- og likestillingsdepartementet, når dagens ordning med støtte til kulturbygg i for liten grad fram til de frivillige lagene og dem som driver byggene. Mange organisasjonseide hus står igjen med store vedlikeholdsbehov osv.

Vi er alle enige om at vi er inne i en dyrtid, og samfunnet har store oppgaver som ideelle og frivillige organisasjoner bistår samfunnet med å løse. Da er det merkelig at Arbeiderpartiet synes å være ganske fornøyd med dagens system – et system som ifølge rapporten treffer for dårlig. Fremskrittspartiet mener vi må bruke denne kunnskapen til å endre ordningene, ikke forsinke dem med flere utredninger og høringer – og da er vi sikkert inne på det såkalte kappløpet. Det handler om å støtte frivilligheten der den faktisk finnes: i bygdene, i lokallagene, i de gamle kulturhusene og blant de ideelle organisasjonene. Er statsråden enig i at vi i større grad bør støtte organisasjonene?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [13:58:35]: Jeg er enig i at vi skal støtte opp om frivilligheten og organisasjoner som driver med lokal aktivitet rundt omkring i hele landet. Evalueringen viser nettopp at det er lav kjennskap til ordningen, og det er en av hovedårsakene til at midlene ikke når fram til organisasjonseide kulturbygg.

I tillegg til dette må vi jobbe for at fylkeskommunene faktisk prioriterer frivilligheten, ved å styrke informasjonen og veiledningen de gir. Regjeringen vil utrede om forskriften bør tydeliggjøre frivilligheten som målgruppe, slik flere av komiteens medlemmer ber om. En slik presisering kan bidra til at fylkeskommunen prioriterer frivillige lag tydeligere innenfor dagens ordning, uten å skape unødvendig kompleksitet, med nye potter og parallelle søknadsprosesser.

Jeg oppfatter Fremskrittspartiet som opptatt av mindre byråkrati, og her tror jeg vi skal gjøre det enklest mulig. Det ønsker jeg også å levere på.

Presidenten [13:59:34]: Replikkordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Silje Hjemdal (FrP) [13:59:51]: Tusen takk til saksordføreren og ikke minst komiteen for konstruktivt samarbeid. Selv om jeg selvfølgelig mener at Fremskrittspartiets forslag er det beste, er det nå en enstemmig komité som står bak innstillingen, og det synes jeg er bra. Det skjer ikke for ofte i denne salen, men det er veldig kjekt når vi av og til kan stå sammen om gode tiltak, spesielt for frivilligheten. Vi kommer nok tilbake til der hvor vi er mer utålmodige eller har uenigheter.

Jeg tenkte bare å nevne at det ble fremmet en rekke løse forslag i salen i dag, og det er sikkert mange gode intensjoner der. Forslag nr. 3 tar opp i seg deler av det komiteen har innstilt på, og også det forslaget FrP hadde, men med en litt rar ordlyd blir det vanskelig. Det er også tre andre forslag. Intensjonen er sikkert veldig god, og jeg skjønner at det av og til kan være utfordrende for partier som ikke sitter i komiteen, å fremme sitt syn. Jeg vil likevel minne om at alle i komiteen har mailadresse og telefon, og vi er ofte sammen på huset. Hvis man rekker ut en hånd eller sier at man har forslag man har lyst til å ha støtte til, er i hvert fall Fremskrittspartiet et veldig konstruktivt parti i mange slike saker. Det har vi også tenkt å være i fortsettelsen. Jeg tenker derfor det kan være verdt å nevne her, for en del slike løse forslag krever at man behandler det i gruppene eller fraksjonene, og det er av og til litt vanskelig å få gjort på kort varsel.

Fremskrittspartiet er gjerne konstruktivt i kommende debatter og der det skulle komme lignende forslag, men det kan som sagt være en fordel å ta kontakt i forkant, slik at man faktisk får tid til å sette seg inn i forslagene og ikke minst diskutere det med eget parti.

Presidenten [14:02:14]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:02:20]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjerstin Lianes Kjøndal og Joel Ystebø om å skrinlegge Bufdirs råd om møter med kjønnsmangfold for offentlig ansatte (Innst. 167 S (2025–2026), jf. Dokument 8:77 S (2025–2026))

Presidenten [14:02:41]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:03:16] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg først takke komiteen for et godt og konstruktivt samarbeid. Det har vært interesse for denne saken, det er gjennomført skriftlig høring, og saken har vært offentlig debattert underveis i komitébehandlingen.

Sakens kjerne er hvorvidt råd om kjønnsmangfold, som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet og sendt på høring, skal skrinlegges eller ikke. Det

er ulike standpunkter i denne saken, og jeg antar at partiene vil utdype sine syn. Jeg vil i det videre redegjøre for Høyres syn.

For Høyre handler denne saken om hvordan rådene kan bidra til respektfulle møter mellom offentlig ansatte og den enkelte innbygger. Det handler om hvordan en ansatt i Nav, en lærer i skolen eller en sykepleier i helsetjenesten kan opptre profesjonelt og trygt i møte med mennesker som har en annen kjønnsidentitet eller et annet kjønnsuttrykk enn flertallet.

For oss i Høyre er det å kjempe for at mennesker skal få leve et fritt liv, med respekt for sin identitet og verdighet, en del av en lang tradisjon. Gjennom mange tiår har vår rettesnor vært den samme: Vi mener at et samfunn er sterkest når det er plass til alle, og når vi møter hverandre som medmennesker og ikke som kategorier. Vårt standpunkt i saken vi nå behandler, er trygt plassert i denne tradisjonen. Vi vil imøtekomme ønsket fra offentlig ansatte som ønsker råd om hvordan de kan møte mennesker med respekt og forståelse.

Forskning viser dessverre at mange transpersoner fortsatt opplever diskriminering, at møter med offentlig sektor er krevende, og at de derfor har lav tillit til systemet. For oss handler dette om faglig støtte i en praktisk arbeidshverdag. Det handler om støtte til ansatte i konkrete møter med mennesker, og ikke en styring av språket.

Likevel mener vi at høringsrunden har avdekket flere legitime bekymringer, og det er Høyres klare forventning at regjeringen tar kritikken på alvor og følger opp med tydelige avgrensninger. Dette skal være faglige råd, ikke juridisk bindende regler. Vi innfører ingen nye plikter eller sanksjoner. Vi forventer at dette kommer tydelig frem, og at man i ferdigstillelsen av rådene avgrenser hva rådene er, og hva de ikke er.

Særlig må det være krystallklart at dette ikke er styring av det norske språket. Vanlig språkbruk består. Ord som «jente», «gutt», «dame» og «herre» skal selvsagt bestå. Dette handler ikke om å endre språket, men om situasjonsbestemt tilpasning i én-til-én-møter der det er hensiktsmessig og viktig for å skape trygghet og respekt. Ved å gi ansatte bedre kunnskap styrker vi kvaliteten på tjenestene våre og møtene med offentlig sektor for mange som opplever slike møter som vanskelige.

Gode og profesjonelle møter mellom mennesker, preget av gjensidig respekt: Det er det denne saken handler om, verken mer eller mindre.

Benjamin Jakobsen (A) [14:06:37]: Ansatte i skolen og i Nav har etterspurt råd og veiledning om hvordan de best kan møte kjønnsmangfold. Enkelte partier forsøker å male et bilde av at det ligger en ideologi eller en form for aktivisme bak dette. Realiteten er at det handler om ansatte som ønsker å gjøre jobben sin på en best mulig måte.

Bufdir har utarbeidet en veileder, sendt den på høring og mottatt høringssvar. Som i alle andre slike prosesser forventer vi at man lytter til innspillene og gjør de nødvendige justeringene. Det vi er uenig i, er at Stortinget skal gripe inn i en slik faglig prosess og detaljstyre en veileder fordi enkelte partier er uenig i innholdet.

Regjeringen har utarbeidet 707 veiledere og brosjyrer. Mener virkelig Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti at Stortinget bør behandle samtlige av disse? Eller er det kun veiledere som handler om kjønnsmangfold og det å møte mennesker med forståelse og respekt, som skal løftes til politisk behandling?

I løpet av denne debatten er jeg sikker på at samtlige talere vil fordømme vold og diskriminering av skeive. Dessverre er det ikke alle som er villig til å følge opp med handling. Enkelte representanter vil nok mene at vi allerede gjør nok, kanskje til og med litt for mye. Når et direktorat ikke får utarbeide en faglig veileder etter forespørsel fra offentlig ansatte, er det grunn til bekymring. Det gir også grunn til å stille spørsmål ved hvor mye slike fordømmelser egentlig er verdt.

Vi i Arbeiderpartiet mener det skal være en selvfølge at ansatte som ber om råd og veiledning, får det. Forslaget vi diskuterer, representerer etter vårt syn en uheldig innblanding fra Stortingets side, og vi ønsker derfor å avvise forslaget. Jeg er glad for at flertallet i Stortinget deler denne vurderingen.

Vi i Arbeiderpartiet ønsker et samfunn der alle har de samme mulighetene. Likevel opplever altfor mange skeive i dag diskriminering, vold og hatkriminalitet. Slik skal vi ikke ha det. Derfor har Arbeiderpartiet, sammen med det rød-grønne flertallet i Stortinget, stått i spissen for en handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Vi har styrket støtten til LHBT+-organisasjoner, og vi har fått på plass et forbud mot konverteringsterapi.

Dette handler til syvende og sist om noe grunnleggende, om trygghet, respekt og likeverd i møte med det offentlige. Denne veilederen vil bidra til det. For oss i Arbeiderpartiet er det ganske enkelt: Hvis vi virkelig ønsker å ta kampen mot diskriminering, må vi gi fagfolk i det offentlige tillit til å gjøre jobben sin og stole på at de vet hva de trenger i møte med mennesker.

Silje Hjemdal (FrP) [14:09:48]: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har laget en veileder med råd om møter med kjønnsmangfold for offentlig ansatte, bl.a. lærere og ansatte i Nav, barnevernet og helsetjenestene. Formålet skal visst være å gi råd om hvordan man på en god måte kan møte transpersoner og andre som bryter med normer for eller forventninger til kjønn. Veilederen har, som det også ble påpekt her, vært på høring,

men er ikke endelig godkjent. Det må likevel være lov til av og til å gi en beskjed om at det er på tide å sette ned foten og stoppe noe som ikke nødvendigvis er ønskelig, eller som det ikke nødvendigvis er behov for.

Veilederen inneholder bl.a. mange konkrete språklige anbefalinger, herunder å bruke kjønnsnøytrale betegnelser som barn framfor jente og gutt og forelder framfor mor og far. Det anbefales også å formulere seg slik at det framstår som at det finnes flere enn to kjønn, eksempelvis ved å skrive kvinner, menn og ikke-binære framfor kvinner og menn.

Fremskrittspartiet mener at det er en form for detaljstyring av offentlig ansattes språkbruk som ikke har rot i faktiske behov, men som nettopp kan framstå som ideologisk begrunnet. Når man ser på den debatten som har gått mens denne saken har vært til behandling, er vi heller ikke alene om å stille noen spørsmål om det problematiske rundt dette.

La meg være den første til å understreke at for meg og for Fremskrittspartiet er det helt grunnleggende at alle mennesker skal møtes og behandles med respekt og ikke minst verdighet. Det understreker vi selvsagt også i denne saken, men samtidig må det være lov til å si et tydelig nei til en ideologisk styring av språk hos offentlig ansatte, og spesielt overfor barn, som rett og slett kan oppleve dette som ganske forvirrende etter hvert.

Veilederen vil i praksis legge føringer for hvordan offentlig ansatte skal snakke og opptre. Selv om det formelt riktignok ikke innføres noen nye plikter, vil det oppfattes som at det blir en forventet standard. Det kan skape usikkerhet og bidra til unødvendig språklig detaljstyring i skole, Nav og helsetjenester, for å nevne noe. Alt i alt mener vi at det medfører unødvendig byråkrati.

Videre ønsker jeg å vise til Fremskrittspartiets merknader i saken, og jeg vil også ta opp det forslaget som Fremskrittspartiet har sammen med Kristelig Folkeparti.

Presidenten [14:12:46]: Representanten Silje Hjemdal har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [14:13:03]: Enten man er cis, trans eller ikke-binær, er det helt grunnleggende for SV at ingen skal måtte bære minoritetsstress eller møtes med fordommer i møte med det offentlige.

Dette forslaget om å skrinlegge Bufdirs råd om kjønnsmangfold i offentlig sektor er ikke bare et teknisk grep. For meg oppleves det som et politisk signal som er både polariserende og stigmatiserende.

Transpersoner som gruppe er oftere enn andre utsatt for trakassering, diskriminering, overgrep og vold. Noen transpersoner kan ha opplevd dette i møte med det offentlige og offentlige tjenester, i møte med nye mennesker og ved å bevege seg i et offentlig rom.

Disse rådene er nettopp laget for lærere, barnehageansatte og helsepersonell – mennesker som hver eneste dag møter barn som prøver å forstå hvem de er. Å fjerne rådene vil ikke skape mer trygghet. Det vil skape mer usikkerhet.

Hvem er det egentlig dette rammer? Det er barn og familier som allerede står i krevende livssituasjoner, barn som opplever utenforskap, barn som trenger voksne som møter dem med kunnskap, respekt og trygghet, ikke med politisk styrt taushet og fordømmelse.

SV mener vi må være tydelige: Å være et mangfoldig samfunn er en styrke. Jeg stiller meg undrende til KrF og FrP, som hevder at rådene svekker ytringsfriheten. Å gi ansatte verktøy for å møte mennesker med respekt er ikke å begrense ytringsrommet. Det handler om å profesjonalisere offentlig sektor. Dette handler om hvordan vi møter andre mennesker i kraft av rollen vår.

Jeg vil være en person som står opp mot fordommer, for jeg vet at inkludering virker. Vi vet at kunnskap forebygger mobbing, psykiske helseutfordringer og utenforskap, og vi vet at det motsatte – uvitenhet og stigma – kan få alvorlige konsekvenser. Derfor er SV krystallklart: Vi skal ikke skru klokken tilbake – vi skal framover.

Dette forslaget bør avvises – ikke bare fordi det er dårlig politikk, men fordi det sender feil signal til barn og unge som trenger å høre det motsatte: Du er god nok som du er, og samfunnet står på din side.

Ole Herman Sveian (Sp) [14:16:26]: Senterpartiet mener at alle mennesker skal møtes med respekt og verdighet i møte med de offentlige tjenestene. Diskriminering på grunn av kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller noe annet forhold er uakseptabelt, og offentlige myndigheter har et ansvar for å sikre likeverdige tjenester av høy kvalitet for alle.

Utgangspunktet for en god offentlig sektor må være tillit til alle de lærerne, sykepleierne, helsearbeiderne og saksbehandlerne som hver dag møter innbyggerne. De er utdannet til å kommunisere hensynsfullt, ivareta menneskers verdighet og møte ulike situasjoner med respekt og profesjonalitet. Dette er en grunnleggende del av både utdanning, yrkesetikk og praksis, og i dag er det en kjernekompetanse i offentlig tjenesteutøvelse. Vi mener derfor det ikke trengs en egen statlig veileder for å minne profesjonene om å opptre saklig, høflig og medmenneskelig.

Det er viktig å understreke at offentlig ansatte allerede er bundet av et omfattende og velfungerende regelverk. Krav til forsvarlighet, likebehandling og respektfull opptreden følger av gjeldende regler og faglige normer. I lys av dette er det et legitimt spørsmål om nye veiledere på dette området tilfører tilstrekkelig merverdi til å for-

svare ressursbruken. Utarbeidelse av veiledere er ikke gratis, og i dag brukes det store ressurser på det, bl.a. i Bufdir. Når innholdet i stor grad omhandler forhold som allerede er en del av profesjonsetikken, kan det stilles spørsmål ved om det er hensiktsmessig med en slik veileder. Disse ressursene kunne i stedet vært brukt på å styrke tjenestene direkte, eller til målrettet kompetanseutvikling der behovet er størst.

Senterpartiet er opptatt av at styring av offentlig ansattes hverdag ikke må bli så detaljert at den svekker det faglige skjønnet. I møte med mennesker vil situasjonen variere betydelig, og det er derfor vi har profesjoner samfunnet må ha tillit til. Det er også viktig å se dette i en bredere sammenheng. Offentlig ansatte møter et mangfold av mennesker med ulike behov og bakgrunner, enten det gjelder kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion eller livssituasjon. Å utvikle særskilte veiledere for enkeltområder kan virke fragmentert og byråkratisk.

Senterpartiets gruppe har nok delvis en annen begrunnelse for å stemme for KrFs forslag enn forslagsstillerne har i sin. Vi sitter ikke i komiteen og har dermed ikke lagt inn merknader.

Det er også et praktisk poeng at hver ny veileder konkurrerer om oppmerksomheten til ansatte som allerede har et omfattende sett av krav, rutiner og føringer å forholde seg til. I en travel arbeidshverdag vil det være begrenset kapasitet til å sette seg inn i stadig nye dokumenter som, særlig derfor, ikke oppleves som direkte relevante for kjerneoppgavene.

For Senterpartiet er det avgjørende at kjerneoppgavene står i sentrum. Offentlig ansatte skal ha tid og handlingsrom til å utføre sitt arbeid på en faglig forsvarlig og menneskelig god måte. Det forutsetter tydelige rammer og et godt lovverk, men spesielt viktig er det å ha tillit til at fagfolkene gjør sitt arbeid med skjønn og ansvarlighet.

Hanne Beate Stenvaag (R) [14:19:41]: Å bryte med kjønnsnormer koster. Statistikkene viser at skeive som gruppe fremdeles har dårligere levekår enn resten av befolkningen. Flere sliter med dårligere psykisk og fysisk helse og lavere livskvalitet. Statistikkene viser at transpersoner i stor grad utsettes for diskriminering og trakassering, og at elever som er trans, opplever dårligere læringsmiljø enn andre og mer mobbing. De som tør – og kanskje må – bryte med kjønnsnormer, f.eks. på ungdomsskolen, er noen av de folkene jeg har aller mest respekt for.

Jeg vet av erfaring at det ikke går av seg selv å bli møtt på en god måte hvis man bryter med kjønnsnormer – om det er som skeiv, trans eller ikke-binær. Det er i mange sammenhenger fortsatt en kamp å bli akseptert med det pronomenet man selv ønsker å bruke. Det kan virke som det å ta ordet «hen» eller «de/dem» i sin munn fortsatt er nesten umulig for mange. Det er tøft hele tiden å måtte stå opp for seg selv. Det gjelder ikke minst unge folk.

Som ikke-binær opplever du ofte ikke å være inkludert, at overraskende mye er delt opp etter kjønn, og at det er ditt problem at du ikke passer inn, at det er du som er vanskelig. Derfor betyr det noe når du faktisk ikke trenger å forklare, eller i hvert fall ikke mer enn én gang, og når du blir møtt på en åpen og inkluderende måte, med interesse og aksept. Det betyr noe når en lærer bruker fantasien sin til å dele opp på en litt annen måte enn sånn det alltid har vært gjort, og du dermed blir inkludert, og når alle presenterer seg med pronomen uten at det gjøres noe stort nummer av.

Mange kan være usikre på hvordan de skal møte folk som bryter med kjønnsnormer. Det er derfor denne veiledningen er laget. Vi lever i et samfunn med sterke normer knyttet til kjønn og i et heteronormativt samfunn, men de aller fleste ønsker å møte folk på en god måte i jobben sin. De ønsker ikke aktivt å diskriminere folk fordi de er trans, men f.eks. å bruke riktig navn og pronomen, når de vet hva det er. Så må de kanskje øve seg litt, og da er en veileder et sted å søke nettopp veiledning.

Lederne i de politiske skeive nettverkene, som også inkluderer Skeivt utvalg i Rødt, er tydelig på at de står sammen i sin støtte til Bufdirs veileder. De peker på at rådene bygger på grunnleggende prinsipper i norsk forvaltning, nemlig likebehandling, ikke-diskriminering og faglig skjønn. De peker på at likestillings- og diskrimineringsloven slår fast at diskriminering på grunn av kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er forbudt, og at disse rådene gir eksempler på hvordan dette kan ivaretas i praksis.

Rødt mener storsamfunnet må gjøre det trygt å være trans og synlig. Det er det ikke i dag. Kunnskapsløshet kan være med på å gjøre det vanskelig å leve synlig. Vi mener derfor det er viktig å spre kunnskap til både helsevesen, skole, politi og folk flest. Mer skolering om transtematikk betyr mer beskyttelse av transpersoner, noe denne veilederen er et bidrag til.

Inspirert av Bergprekenen vil jeg fra hjertet til slutt si: Salige er de som bryter med kjønnsnormer, for de åpner nye dører for alle.

Siren Julianne Jensen (MDG) [14:22:52]: Når vi diskuterer kjønnsmangfald i denne salen, diskuterer vi ikkje teori, vi diskuterer menneske – menneske som jobbar, studerer, bur i distrikta og i byane, menneske som berre vil bli møtte med respekt. Det er vårt ansvar som lovgjevarar å bidra til tryggleik, ikkje til forvirring, til tillit, ikkje til frykt. Difor er eg oppriktig bekymra for retninga KrF legg opp til med dette forslaget – ikkje for-

di ueinigheit er farleg, men fordi retorikken dei byggjer saka si på, skaper utryggleik for ein liten minoritet som allereie opplever meir diskriminering enn dei fleste.

Vi veit at mange transpersonar og andre som bryt med kjønnsnormene, har lågare tillit til offentlege tenester. Det er dokumentert i høyringsgrunnlaget og i levekårsundersøkingar. Dei møter for ofte vankunne, usikkerheit eller mangel på kompetanse i situasjonar som kan vere sårbare nok i utgangspunktet.

Det Bufdir har føreslått, er faglege råd – ikkje lover, ikkje plikter og ikkje regulering av språk, berre praktiske verktøy som tilsette i Nav, skule og helseteneste faktisk har bedt om, for å kunne gjere jobben sin betre og for å kunne møte menneske med verdigheit. Når KrF og FrP forsøker å framstille desse råda som ei radikal omvelting av samfunnet, er det ikkje tenestene dei beskyttar. Det er eit verdsbilete dei prøver å forsvare.

La meg seie det tydeleg: Å møte ein person med den identiteten dei sjølve uttrykkjer, er ikkje politisk aktivisme, det er grunnleggjande folkeskikk.

Når KrF og FrP åtvarar mot postmodernisme og omdefinering av kjønn, bommar dei på heile poenget. Ingen har føreslått å avskaffe orda «gut» og «jente», og ingen føreslår å styre foreldreskap gjennom rettleiarar. Det som blir føreslått, er råd om korleis offentleg tilsette kan skape trygge møte. Det er ikkje farleg – det er heilt nødvendig. Det er ikkje Bufdir som snevrar inn kjønnsrollene; det er denne typen motkampanjar som gjer det.

Vi veit at det finst sterke internasjonale rørsler som ønskjer å skape frykt rundt kjønnsmangfald. Eg meiner oppriktig at norsk politikk må halde seg langt unna den vegen. Menneskerettar er ikkje til forhandling. Eit samfunn blir ikkje målt på korleis ein behandlar fleirtalet, men på korleis ein behandlar minoritetane.

Kjernen i denne saka er enkel: Vil vi at offentleg tilsette skal ha verktøy for å møte folk med respekt, eller vil vi skape meir usikkerheit, meir støy og meir stigmatisering? MDG vel det første, og difor stemmer vi imot dette forslaget.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:25:58]: Den mest fundamentale verdien av alle er menneskeverdet – at hver og en av oss har en unik og ukrenkelig verdi, og at vi er likeverdige. Alle mennesker skal møtes med forståelse, respekt og nestekjærlighet for den de er, og også med romslige rammer for kjønnsrollene. Det er heldigvis en utbredt holdning i Norge i dag, og det må også ligge som et premiss for denne debatten. Alle i denne sal ønsker å legge til rette for mennesker som av ulike grunner føler seg annerledes – mennesker som kan anses som ekstra sårbare.

KrF har ikke fremmet dette forslaget fordi vi er imot en veileder i seg selv, men fordi Bufdirs høringsutkast til «Råd om møter med kjønnsmangfold for offentlige ansatte» går svært langt i å omdefinere hele vår forståelse av kjønn. Bufdirs råd formidler at det finnes flere kjønn enn to. Det står rett fram at kjønn er bare noe man blir tildelt ved fødselen, og at ens kjønn primært handler om identitet framfor biologi. Dette reagerer KrF kraftig på. Av de mest grunnleggende kategoriene vi mennesker har, er nettopp kjønnskategoriene. Opp gjennom hele historien og på tvers av kulturer har de vært sentrale, og medisin og biologi bygger på det. Alt lovverk, og ikke minst kvinners og jenters rettigheter, bygger ufravikelig på dem.

Derfor er det sterkt bekymringsverdig at det nå skal gå ut et råd til alle våre offentlig ansatte – fra barnehagelærere og lærere til Nav-ansatte – om at man skal unngå å bruke ord som «gutt», «jente», «mor», «far», «datter» og «sønn», at man helst skal bruke etternavn ved opprop, at det er helt opp til den enkelte å vurdere hva slags garderobe man vil benytte, ut fra hva slags kjønn man identifiserer seg som, og at lærere skal kunne benytte ett navn og ett pronomen på en elev når foreldrene er til stede, og et annet når foreldrene ikke er til stede, ja, at Lisa faktisk kan være Markus på skolen, uten at mamma og pappa vet om det.

Dette er råd som går langt utover faglig konsensus. De åpner for sosial overgang for barn uten foreldrenes samtykke og en språknormering som ikke har noen som helst demokratisk forankring. Flere av tiltakene i denne veilederen har vært behandlet og blitt avvist av Stortinget, som f.eks. forslag om innføring av en tredje kjønnskategori. Derfor er det dypt urovekkende at et flertall i Stortinget nå lar dette passere i frykt for å oppfattes som lite progressive.

KrF mener, i likhet med FrP og Senterpartiet, at det eneste forsvarlige er at disse aktivistiske rådene fra Bufdir legges i skuffen. Vi kan så visst jobbe for en større aksept og forståelse for annerledeshet, romsligere kjønnsroller og tilrettelegging for dem som trenger det, uten å tilsidesette biologi, vitenskap og helt grunnleggende samfunnsstrukturer.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:29:20]: Det er viktig å understreke hva Bufdirs faglige råd om møter med kjønnsmangfold for offentlige ansatte er, og hva de ikke er. De er ikke vedtatt politikk. De innfører ingen nye plikter eller regler. De forbyr ikke ordene «jente» og «gutt». De avskaffer ikke etablerte ord eller kjønnsdelte referanser. Rådene er derimot et faglig støtteverktøy til ansatte i skole, helse, Nav, barnevern og andre tjenester – ansatte som selv har etterspurt mer kunnskap. De skal bidra til at mennesker som bryter med normer for kjønn, møtes med respekt, og at negative erfaringer forebygges.

I innstillingen understreker flertallet viktigheten av at regjeringen lytter til høringen og tar på alvor de innspillene som har kommet, før de endelige rådene ferdigstilles. Det skal vi selvfølgelig gjøre. Når saker blir sendt på høring, er det en demokratisk rettighet å kunne gi sitt høringssvar. Like selvsagt er det at alle innspillene blir lest og vurdert. Det er likevel et grunnleggende premiss i arbeidet med veilederen at kjønn og kjønnsidentitet er mer sammensatt enn en todeling mellom kvinne og mann. Dette har vært anerkjent av et stortingsflertall i flere omganger.

Stortingets flertall har bl.a. gjennom likestillings- og diskrimineringsloven besluttet å gi et vern mot diskriminering på grunn av kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Verdens helseorganisasjon, som av mange regnes som den viktigste helseorganisasjonen i verden, anerkjenner at ikke-binære personer eksisterer.

Flere skeive organisasjoner advarer om at representantforslaget vil gjøre det vanskeligere for unge skeive å møte offentlige tjenester med trygghet. Mange opplever allerede utenforskap. Faglig veiledning styrker tilliten, det svekker den ikke.

De aller fleste av oss identifiserer seg som enten mann eller kvinne og som det kjønnet vi ble tildelt ved fødsel, men en svært liten og svært sårbar gruppe opplever seg selv som annerledes. I debatten om denne saken har jeg savnet et fokus på disse menneskene. Reaksjonene på Bufdirs faglige råd viser hvor polarisert debatten rundt kjønnsmangfold har blitt. Jeg er glad for at flertallet i komiteen ikke støtter forslaget om å skrinlegge rådene.

Presidenten [14:31:53]: Det blir replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:32:26]: Statsråden var inne på det i sitt innlegg: Flertallet i komiteen er rimelig tydelige i en bred flertallsmerknad om at en forventer at regjeringen lytter til høringen og tar på alvor de innspillene som kommer. Det er også viktig at et sluttresultat har legitimitet, og at det er noe som treffer flest mulig, dersom rådene faktisk skal brukes. Statsråden sa at man selvfølgelig leser og vurderer høringsinnspill, men det ville også vært veldig nyttig å høre statsråden reflektere over hva hun ser for seg å endre eller spille inn til arbeidet om endringer for å imøtekomme det flertallet har påpekt i merknaden.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:33:22]: Tusen takk for spørsmålet.

Det er viktig for meg å understreke at Bufdir gjennomførte høringen nettopp for å vurdere et bredt spekter av både støttende og kritiske innspill. Mange av de kritiske innspillene inneholder også konstruktive forslag. Arbeidet med veilederen pågår fortsatt, og høringsinnspillene vil ligge til grunn for eventuelle justeringer og presiseringer før den ferdigstilles. Det kommer til å være viktig for meg å gjennomgå disse. De har ikke kommet på bordet mitt ennå, for som sagt: Dette har vært en høring med en påfølgende debatt i både offentligheten og komiteen, og nå også i Stortinget. Jeg vil understreke at jeg mener det er viktig for meg å lytte til høringsinnspillene, men jeg kan ikke gå på akkord med etablerte vedtak fra både denne salen og Verdens helseorganisasjon.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:34:18]: Jeg har respekt for det. Dette handler om å oppfylle både aktivitetsplikten og likestillings- og diskrimineringsloven. Det er likevel sånn at enkelte av høringsinstansene i den offentlige debatten – og denne stortingsdebatten blir jo en del av det, når denne saken er brakt inn for Stortinget – har ment at det kanskje burde være en enda bredere gruppe som hadde vært med i utarbeidelsen av rådene. Vi har veldig mye råd og veldig mange veiledere i norsk forvaltning fordi det er sånn vi opererer for å bistå bl.a. offentlig ansatte med å kunne oppfylle sine plikter. Min innstendige bønn til statsråden er likevel at man nå er nøye med å høre på også de kritiske røstene og vurdere om det skal hentes inn noen flere stemmer i dette arbeidet for å skape legitimitet.

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:35:22]: Jeg deler representantens ønske om at det må være stor tillit og støtte for å skape legitimitet til disse faglige rådene. Det vil alltid være noen som er uenige, men dette er nettopp ment som råd. Det vil være ansatte i offentlig sektor som ikke vil benytte seg av disse rådene; det er også ytringsfrihet. Man har også lov til å benytte seg av dem dersom man mener at det er det korrekte.

Dette er en veiledning om hvordan man kan møte folk. Noen kommer ikke til å møte noen som er ikke-binære, og vil dermed aldri måtte stilles overfor det spørsmålet.

Jeg er helt enig i at vi skal lytte. Stortinget har også gjennomført en skriftlig høring i forbindelse med denne saken. Der er det også noe vi kan ta med oss i det arbeidet for å få et bredere perspektiv på innspillene i denne debatten.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:36:34]: Statsråden viser hele tiden til høringen. Statsråden har sagt at denne høringen skal være bred og faglig, men samtidig slår hun fast at høringsinnspill som utfordrer selve eksistensen av kjønnsmangfold, ikke vil kunne vektlegges – altså at innspill som bygger på at det finnes to biologiske kjønn, et syn som har vært grunnlag for medisinsk praksis og juridiske kategorier gjennom alle tider, ikke skal telle i det hele tatt. I tillegg ser man at Bufdir

allerede 18. september 2025 inngikk en millionavtale for å utvikle opplæringsmateriell basert på disse rådene, flere måneder før høringen var avsluttet. Staten låser innretning, finansiering og faglig ramme før man har lest høringssvarene, samtidig som statsråden nå offentlig avskilter hele kategorier av innspill.

Jeg bare lurer: Gjelder dette nå som prinsipp for regjeringen? Er det sånn at høringsuttalelser som ikke bekrefter statsrådens egen forståelse, rett og slett ikke interesserer henne? Si meg, hvordan kan en høring være reell, når statsråden på forhånd avviser alle innspill som ikke støtter hennes syn?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:37:45]: Jeg oppfatter at KrF ønsker å skape et bilde av en statsråd som ikke lytter. Denne statsråden lytter til Stortingets vilje. Det stemmer at et grunnleggende premiss i arbeidet med veilederen er at kjønn og kjønnsidentitet er mer sammensatt enn en todeling mellom kvinner og menn. Dette er anerkjent av stortingsflertallet i flere omganger, første gang i forarbeidene til diskrimineringslovgivningen i 2013, og senere i forarbeidene til gjeldende likestillings- og diskrimineringslov i 2018. Verdens helseorganisasjon – Verdens helseorganisasjon – anerkjenner også at ikke-binære personer eksisterer. Med all respekt: Det er KrF som er uenig med Stortingets flertall i denne saken. Denne statsråden følger Stortingets vilje og Stortingets vedtak, der man sier at kjønn er mer enn kun kvinne og mann, og at det er mer sammensatt.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:38:42]: Disse rådene i veilederen instruerer lærere til å bruke ulike navn og pronomen avhengig av om foreldrene er til stede eller ikke. Jeg lurer på hva statsråden tenker om det, og hvordan det undergraver tilliten mellom skole og hjem. De åpner også opp for at biologiske menn skal bruke jenters og kvinners garderober og toaletter basert på selvdefinert identitet, noe som for mange jenter og kvinner skaper reell utrygghet. Dette burde faktisk likestillingsministeren være bekymret for. Videre bes de ansatte om å unngå ord som «jente» og «gutt», endre språket sitt og praksisen sin på måter som aldri har vært vedtatt av Stortinget.

Statsråden selv avviser høringsinnspill, ikke fordi de er faglig svake, men fordi de utfordrer hennes eget premiss. Mener statsråden virkelig at høringsinstituttet i Norge kun skal gjelde for dem som allerede mener det samme som statsråden?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:39:36]: Her er det vel kanskje et tilfelle av at statsråden mener noe ikke representanten mener, og at hun er uenig med meg, et bredt stortingsflertall og også Verdens helseorganisasjon. Det får så være at KrF ikke støtter Verdens helseorganisasjon i anerkjennelsen av at ikke-binære mennesker eksisterer.

Til det som går på foreldre og at man har sagt at man kan bruke ulike pronomen: Dette handler jo ikke om en oppfordring til å føre foreldre bak lyset, men det er en måte å gi de barna som eventuelt uttrykker usikkerhet rundt egen kjønnsidentitet, et rom på.

Vi skal gå igjennom alt dette og komme tilbake med en ferdig veileder. Der vil også det som handler om f.eks. skifterom og toaletter være omtalt. Jeg tror det er viktig for meg å understreke at dette gjøres til en mye større debatt enn det det egentlig er i Norge i dag.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:40:39]: Jeg bare etterlyser et klart svar fra statsråden: Stemmer det ikke at hun har sagt at høringsinnspill som utfordrer selve eksistensen av kjønnsmangfold, ikke vil kunne vektlegges? Statsråden svarer ikke ordentlig på dette spørsmålet, om dette er nye takter fra regjeringen. Når statsråden har uttalt dette, er det veldig urovekkende, noe også hennes egne partifeller her i Stortinget har gitt uttrykk for i merknadsform. Slike holdninger fra en statsråd er med på å undergrave hele høringsinstituttet.

Hva tenker statsråden, som likestillingsminister, at det vil bety for jenters og kvinners trygghet om man åpner opp for å la den enkelte benytte garderober etter eget ønske, ut fra hva de identifiserer seg som?

Statsråd Lubna Boby Jaffery [14:41:23]: Jeg føler at jeg har svart på representantens spørsmål tre ganger nå: at jeg velger å følge det stortingsflertallet i flere omganger har lagt til grunn for kjønnsidentitet gjennom diskrimineringsloven, og også Verdens helseorganisasjon.

Jeg må si til representanten at jeg håper at hun har lest Aftenposten i dag. Der er det et innlegg fra en mamma, som skriver:

> «Barnet vårt er ikke trans fordi det er trendy. Han er ikke et resultat at en radikal venstrepolitikk. Han er et barn som er elsket, og som ønsker å bli akseptert. Forsøk på å ivareta rettighetene til et lite mindretall truer ikke flertallets rettigheter. Problemet er ikke transpersoner, det er fordommene og hetsen de utsettes for. Min sønn er ung. Han har et bankende hjerte og store drømmer. Neste gang dere uttaler dere om transbarn: Snakk med dem det gjelder og som kjenner dette på kroppen hver eneste dag.»

Presidenten [14:42:24]: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Haagen Poppe (H) [14:42:40]: Jeg skal faktisk ærlig innrømme at jeg var fristet til å støtte KrF i denne sa-

ken. Det er til tross for at jeg støtter de offentlig ansatte som har etterlyst og mener det er behov for en slik veileder – det er det utvilsomt – til tross for at jeg anerkjenner at kjønnsuttrykk ikke kan begrenses til noe binært, og til tross for at jeg er så radikal at jeg mener at man skal få skifte juridisk kjønn uten fysiske inngrep. Vi kommer ikke unna at det er elementer i dette forslaget til veileder som er ganske radikale. Likevel kan jeg ikke støtte forslaget om å skrote hele veilederen.

For halvannen uke siden representerte jeg Norge på FNs kvinnekommisjon i New York. Det var en selsom opplevelse, for i en tid da likestilling mange steder i verden er i tilbakegang, var det full kulturkrig om definisjonen på kjønn som dominerte forhandlingene. Denne kulturkrigen er dessverre importert til Norge, av begge sider. Jeg mener at det gjennom mange år i en del offentlige instanser har hersket en ganske radikal institusjonell konsensus om forståelsen av bl.a. disse spørsmålene – kall det woke – og de som føler seg fremmedgjort i denne virkelighetsbeskrivelsen, reagerer igjen overdrevet.

Er det ikke i min egeninteresse at denne kulturkrigen raser? Det stiller jeg meg selv spørsmål om. Jo, helt sikkert, da ville vi i denne komiteen kanskje vært mer interessante for mediene, og i hvert fall for Vårt Land, men for de aller fleste av oss, som er moderate i disse spørsmålene, vil det også bety at vi blir tvunget til å velge side i spørsmål som er alt annet enn svart-hvitt. I kulturkrigene ønsker ikke sidene å forstå hverandre, og nyanser er kjedelige.

Til Bufdir: Ikke strekk den progressive strikken for langt. Det er kontraproduktivt. Det gjør det bare mer krevende for oss som egentlig er enige i å stå i denne kampen, og vi kommer bare til å oppleve enda hardere motreaksjoner fra krefter på den andre siden.

Til KrF: Ikke bli med på dansen. Det blir en negativ spiral. Ikke gjør ting større enn de egentlig er. Hvem har sagt at det finnes mer enn to biologiske kjønn? Jeg vet ikke hvem. Det er i så fall noe KrF må bevise. Denne kampen bør ikke være en politisk kamp. Mange av disse spørsmålene er rene medisinske spørsmål og bør være det også i framtiden.

Hashim Abdi (A) [14:45:54]: Uansett hva man lander på i dag, er dette en trist dag, for det som egentlig startet som et ganske enkelt og ærlig forsøk på å ta litt bedre vare på noen av de ungdommene som har det aller tyngst, har blitt gjort om til en slags rar politisk og kulturell slagmark. Dette er de kidsa som kjenner på mest utenforskap, som ikke finner plassen sin i samfunnet, som gruer seg til å gå på skolen – de samme barna som er overrepresentert i de mørkeste statistikker om ensomhet, psykiske plager og selvmordstanker. Denne debatten burde i utgangspunktet handle om hvordan vi best mulig tar vare på de kidsa, men så har noen partier tatt denne debatten og gjort den om til en politisk slagmark.

Noe av det mest frustrerende med denne debatten er det nivået enkelte representanter legger seg på. Kjerstin Kjøndal sa i Politisk kvarter at hun frykter en utvikling der det blir restriksjoner på ord som «mann», «kvinne», «gutt» og «jente». Hun sa i samme debatt at det ikke lenger skulle være mulig å si at det finnes to kjønn.

Det er tull. Det er ingen som har foreslått det. Det er konstruerte problemer og stråmannsargumentasjon, og det begynner å ligne litt på et rart verdensmesterskap i å dikte opp noe man blir krenket over.

Jeg får nesten litt sympati for KrF og FrP, for det må være utrolig slitsomt å våkne opp hver eneste dag og finne på noe nytt å bli krenket over. For KrFs del begynner den lista å bli ganske lang. Det er seksualundervisning, det er porno, det er kjønn, det er at ikke alle kids går i kirka, og nå er det plutselig en veileder. Jeg sliter litt med å finne den lista over det KrF ikke blir krenket over. Det er flaut at vi bruker tid på dette, når utgangspunktet bare er å gi folk som møter sårbare ungdommer hver eneste dag, litt bedre verktøy.

Jeg vil si dette til KrF: Det er skeive ungdommer som ser på denne debatten i dag, og det de hører, den retorikken, oppleves ikke som politikk for dem. Det oppleves som legitimering av det de hører der ute, det de møter på gata og i kommentarfelt, og som gjør det lite grann vanskeligere å holde kjæresten sin i hånda på Karl Johan, å kysse kjæresten sin i parken – det å være trygg. Det er en konsekvens av det man holder på med her inne.

Til Fremskrittspartiet: På inn- og utpust er det snakk om frihet, om at folk skal få lov til å leve livet sitt slik de vil, men når det gjelder disse ungdommene, virker den friheten ganske smal, for da er det plutselig mye man blir krenket over. Da er det mye man vil innskrenke. Vi kan være uenige om detaljer, men det jeg synes er rart, er at vi ikke klarer å enes om hvordan vi skal ta vare på de barna som trenger oss litt ekstra.

På lederplass sa Dagbladet til KrF at det kanskje er på tide å roe seg lite grann ned. Jeg tror det er et råd det er verdt å lytte til. Jeg vil i hvert fall anmode om det.

Benjamin Jakobsen (A) [14:48:52]: Carl I. Hagen sa nylig at det tok lang tid før man i FrP respekterte at folks seksuelle legning ikke er noe man skal blande seg bort i, og at vi må respektere at noen er annerledes, uten at det skal være noe nedverdigende eller galt. Det er ikke ofte jeg siterer Carl I. Hagen, men dette utsagnet fra en podkast nylig var interessant, all den tid Fremskrittspartiet velger å være haleheng til Kristelig Folkeparti i denne saken. Det er trist å se at det som en gang var et stolt liberalt parti, har blitt overtatt av verdikonservative krefter som ønsker å svekke enkeltmenneskers frihet.

Det er komplett uforståelig at Fremskrittspartiet og KrF aktivt ønsker å hindre at lærere i skolen og ansatte i Nav skal kunne få den kunnskapen de selv ber om, til beste for dem de møter. Kunnskap og forståelse er avgjørende i møte med mennesker. Dette er også et spørsmål om hva likestilling innebærer i praksis. Likestilling handler ikke om å behandle alle likt, men om å anerkjenne at mennesker har ulike utgangspunkt ut fra kjønn, etnisitet og legning. Derfor bør det være politikkens mål å sikre at dette ikke hindrer den enkeltes muligheter.

En gutt som er født i feil kropp, skal ha de samme mulighetene som en gutt født i riktig kropp. Skeive skal kunne leve et fritt liv uten frykt for å bli utsatt for vold og diskriminering. Dette er dessverre ikke realiteten i dag. To av tre skeive blir utsatt for psykisk vold. 40 pst. av skeive har blitt utsatt for hatkriminalitet. Hele fire av ti elever i den videregående skolen opplyser at transpersoner ikke hadde blitt akseptert på deres skole. Dette er Norge i 2026.

I stedet for å bruke tid og krefter på å detaljstyre faglige veiledere i et direktorat, burde vi heve blikket og ta tak i denne utviklingen. Det burde vi nesten kunne forvente fire år etter terroren som rammet skeive i Oslo. Vi bør ikke bidra til å nøre opp under en utvikling som går i feil retning, slik det dessverre ser ut til at Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet nå gjør. Det er utrolig skuffende at disse holdningene omfavnes av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, når det er tusenvis av mennesker der ute som lever i frykt og kunne trengt deres støtte.

Vi i Arbeiderpartiet kommer alltid til å stå opp for et samfunn med like muligheter for alle. For oss er ikke mangfold noe vi snakker fint om i festtaler og fra talerstolen på Stortinget – det er noe vi gjør gjennom politikken vår hver eneste dag.

Jorunn Gleditsch Lossius (KrF) [14:51:55]: Jeg merker meg at enkelte representanter, i likhet med statsråden, forsøker å sette karakteristikker på KrF i denne saken, men det mener jeg de bør holde seg for god til. Vi er alle opptatt av å ivareta mennesker som av ulike grunner kjenner seg annerledes, og det må ligge som et premiss for denne debatten.

Det har vært svært interessant å følge behandlingen av denne saken og ikke minst bevitne de kvalene dette framkaller i de partiene som velger å la denne veilederen passere, til tross for at mange av rådene strider med grunnleggende fornuft – kvaler som også kommer tydelig til uttrykk i merknadsform. Ja, for det er litt bemerkelsesverdig når selv Arbeiderpartiets representanter på Stortinget, slik Vårt Land nylig skrev, har behov for å gi regjeringen klar beskjed om å tone ned kjønnsnøytralt språk i Bufdirs veileder – og sånn sett også gi refs til egen statsråd – når de påpeker at det er viktig at regjeringen lytter til høringen og tar på alvor de innspill som har kommet, før de endelige rådene ferdigstilles. Da mener de vel at statsråden må ta seg sammen og ikke bare lytte til de høringsinnspillene hun selv er enig i.

Det partiet KrF likevel er mest skuffet over i behandlingen av dette forslaget, er Høyre. Høyre sa innledningsvis at de ikke ville støtte forslaget av den prinsipielle grunn at de ikke ville legge seg opp i Bufdirs arbeid, men har nå likevel valgt å blande seg inn litt og komme med noen påpekninger i merknadsform. Høyre, som gang på gang presiserer at de mener det bare finnes to kjønn, synes likevel det er greit å sende ut en veileder til alle våre offentlig ansatte der det står at kjønn bare er noe man får tildelt ved fødsel. Ja, bare det faktum alene at Høyre i verdispørsmål nå finner sammen med venstresiden i merknader, er vel grunn nok til å spørre seg om Høyre er i ferd med å abdisere som et konservativt parti.

Det påhviler Høyre et stort ansvar når de aktivt velger å la denne veilederen passere – en veileder som omdefinerer samfunnets syn på kjønn, som oppfordrer alle våre offentlig ansatte til å droppe ord som «mor» og «far», «jente» og «gutt», og som lar det være opp til den enkelte å velge garderobe ut fra egen følelse av kjønn, noe som helt klart vil være en trussel mot kvinner og jenters rettigheter. Ja, en veileder som fullstendig undergraver tilliten mellom skole og foreldre, og som også utfordrer offentlig ansattes samvittighetsfrihet, skal nå bli sendt ut med Høyres velsignelse.

KrF er sterkt kritisk til det Høyre gjør her, og for Høyres medlemmer og velgere er dette virkelig verdt å merke seg.

Presidenten [14:54:45]: Debatten i sak nr. 8 fortsetter etter votering.

Det ringes nå til votering kl. 15.

Votering

Morten Wold tok her over presidentplassen.

Presidenten [15:01:47]: Den innkalte vararepresentanten for Hordaland, Liv Kari Eskeland, tar nå sete.

Stortinget går til votering over sakene nr. 1–6 samt sak nr. 9 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Sak nr. 1 er andre gangs behandling av lov og omfatter lovvedtak 33.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning, og Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 2, debattert 24. mars 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om endringene i kriminalitetsbildet (Innst. 176 S (2025–2026))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om endringene i kriminalitetsbildet – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 24. mars 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en kraftinnsats for forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet (Innst. 175 S (2025–2026), jf. Dokument 8:12 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt frem ti forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Mari Holm Lønseth på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
– forslagene nr. 2–10, fra Hans Edvard Askjer på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 10, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen styrke eksisterende og opprette flere avhopperprogrammer for unge lovbrytere.»

Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble vedtatt med 55 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen utarbeide statlige retningslinjer for ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, med mål om å sette kommuner over hele landet i stand til å fylle ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med differensiert innhold av høy kvalitet, tilpasset den enkelte ungdoms behov.»

Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.35)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen sikre kapasitet innen psykisk helsevern for å kartlegge psykisk og fysisk helse for barn og unge som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd.»

Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 40 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for utrulling og langsiktig finansiering av Oslo-modellen for én-til-én-oppfølging av barn som har høy risiko for å begå alvorlige lovbrudd, i hele landet.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.12)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen etablere flere barnevernsinstitusjoner, også i Oslo, med forsterket tverrfaglig innslag, i dertil egnede bygg, rettet mot barn som har vedtak om opphold i institusjon etter å ha begått alvorlige eller gjentatte lovbrudd.»

Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 61 mot 40 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.32)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette MST-CAN (Multisystemic Therapy – Child Abuse and Neglect) i alle Bufetats regioner og Oslo.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 95 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.49)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for høyere prioritering og økt tilgang på ressurser hos politi og påtalemyndighet, til etterforskning av og tiltak knyttet til vold i nære relasjoner.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.08)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå finansiering av et betydelig teknologisk løft i politiet som skal sikre politiets evne til effektiv forebygging og bekjempelse av digital kriminalitet.»

Sosialistisk Venstreparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke det forebyggende arbeidet mot rusbruk og kriminalitet i kommunene ved at SLT-modellen kan benyttes i alle kommuner.»

Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 85 mot 16 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke det operative samarbeidet med EU-byråer, som Europol og Eurojust, så langt det er mulig innenfor rammene av Norges tilknytningsforhold til EU.»

Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble vedtatt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:12 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby og Grunde Almeland om en kraftinnsats for forebygging og bekjempelse av ungdomskriminalitet – vedtas ikke.

Presidenten: Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 51 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.04)

Votering i sak nr. 4, debattert 24. mars 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Engen-Helgheim, Finn Krokeide, Anette Carnarius Elseth, Stian Storbukås, Liv Gustavsen og Tor André Johnsen om innføring av ungdomskriminalitetsnemnd og lukkede institusjoner for mindreårige kriminelle (Innst. 173 S (2025–2026), jf. Dokument 8:28 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt frem åtte forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Jon Engen-Helgheim på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
– forslag nr. 2, fra Jon Engen-Helgheim på vegne av Fremskrittspartiet

– forslag nr. 3, fra Mari Holm Lønseth på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti
– forslagene nr. 4–8, fra Hans Edvard Askjer på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 8, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd over kriminell lavalder i lukkede institusjoner innenfor klart definerte tidsrammer og med løpende vurdering av barnets beste og tiltakets forholdsmessighet.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 96 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av ordningen med ungdomsstraff, med særlig vekt på kriminelle tilbakefall og egnede behov for justeringer for å sikre raskere progresjon og reaksjon ved lovbrudd.»

Fremskrittspartiet og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 67 mot 34 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.01)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendring som åpner for bruk av omvendt voldsalarm i tilknytning til oppholdsforbud for unge mellom 15 og 18 år.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 97 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.16)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen doble antall soningsplasser for lovbrytere under 18 år.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 97 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.31)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fullføre innføringen av hurtigspor for unge lovbrytere i alle politidistrikt.»

Høyre og Venstre har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.48)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som gir mulighet til å holde ungdom med kriminell adferd i lukkede institusjoner så lenge det er behov for det.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.03)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å opprette en ungdomskriminalitetsnemnd som skal kunne pålegge behandlings-, oppfølgings- og skjermingstiltak for kriminelle ungdommer under 18 år og ungdom med problemadferd.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det skal innføres en ungdomskriminalitetsnemnd som gjelder barn mellom 10 og 14 år, etter modell fra den danske «Ungdomskriminalitetsnævnet». Utredningen skal vurdere om det bør opprettes en egen nemnd, eller om det skal iverksettes endringer i f.eks. konfliktrådene for å gi barn som begår kriminalitet

bedre og tydeligere oppfølging og opprette rettferdighet for ofrene.»

Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 54 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om oppbygging av et nettverk med institusjonsplasser for ungdom, både åpne og lukkede, som inneholder bred faglig kompetanse innen behandling og rehabilitering av ungdom.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem lovforslag som sikrer vurdering av hensynet til samfunnet og ofrenes beste når oppfølging av og tiltak mot barn under den kriminelle lavalder skal vurderes.

Presidenten: Bak tilrådingen står Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 55 mot 46 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.02)

Votering i sak nr. 5, debattert 24. mars 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Mahmoud Farahmand, Haagen Poppe og Margret Hagerup om å innføre en ordning med rett til informasjon, for å beskytte kvinner mot voldelige partnere (Innst. 172 S (2025–2026), jf. Dokument 8:50 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Anette Carnarius Elseth på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
– forslag nr. 2, fra Mari Holm Lønseth på vegne av Høyre og Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 2, fra Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innen 1. juli 2026 innføre en ordning etter modell av Clare's Law i Storbritannia, der enkeltpersoner og deres nærmeste kan søke politiet om informasjon om en nåværende eller potensiell partners tidligere straffedommer for vold i nære relasjoner eller seksuelle overgrep, hvor politiet foretar grundige vurderinger av alvorlighetsgrad, risiko for gjentakelse og personvernhensyn før informasjon eventuelt deles.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 83 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede implementering av Clare's Law i Storbritannia i norsk lovverk, innenfor rammene av grunnleggende rettsprinsipper. Opplysninger skal kun utleveres til personer som står i fare for å utsettes for vold. Eventuell utlevering av opplysninger må praktiseres strengt, og etter klare retningslinjer som forhindrer misbruk, og må baseres på erfaringer innhentet fra Storbritannia. Lovverket skal være kjønnsnøytralt.»

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 54 mot 47 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.54)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:50 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tone Wilhelmsen Trøen, Mahmoud Farahmand, Haagen Poppe og Margret Hagerup om å innføre en ordning med rett til informasjon, for å beskytte kvinner mot voldelige partnere – vedtas ikke.

Presidenten: Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 79 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.23)

Votering i sak nr. 6, debattert 24. mars 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i domstolloven mv. (saksfordeling m.m.) (Innst. 128 L (2025–2026), jf. Prop. 163 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Finn Krokeide satt frem tre forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Straffeprosessloven § 331 femte ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 23 *kan* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Tvisteloven § 23-2 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 13-7 *kan* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Tvisteloven § 24-1 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 13-7 *kan* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling II og III.

Venstre har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i domstolloven mv. (saksfordeling m.m.)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

Høyesterett har sitt sete i rikets hovedstad når ikke særlige forhold er til hinder. Retten skal ha en *justitiarius og nitten andre dommere.*

§ 4 skal lyde:

Når saksmengden gjør det påkrevd, kan Høyesterett, for saker som skal avgjøres av fem dommere, deles i flere avdelinger etter bestemmelse av *høyesterettsjustitiarius*. For saker som skal avgjøres av tre dommere, kan Høyesterett nedsette ett eller flere utvalg, som betegnes som Høyesteretts ankeutvalg. *Høyesterettsjustitiarius* leder behandlingen i avdelinger og utvalg og behandlingen av saker i storkammer eller plenum, som hun eller han er med i. Ellers ledes behandlingen av eldste dommer som er med.

§ 6 første ledd første punktum skal lyde:

Avgjørelse om at Høyesterett skal ha en annen sammensetning enn den som følger av § 5 første ledd første punktum, treffes før saken er fordelt til forberedende dommer, av *høyesterettsjustitiarius*.

§ 6 tredje ledd første punktum skal lyde:

Når det er truffet avgjørelse om at Høyesterett skal settes i storkammer, kan *høyesterettsjustitiarius* i stedet bestemme at avgjørelsen skal treffes av Høyesterett i plenum.

§ 8 første ledd første punktum skal lyde:

Høyesterettsjustitiarius leder rettens forretninger, fastsetter tiden for dens møter og for behandlingen av sakene og fordeler forretningene mellom rettens medlemmer og i tilfelle dens avdelinger og utvalg.

§ 8 annet ledd skal lyde:

Har *justitiarius* forfall, gjør eldste dommer tjeneste så lenge ingen annen er oppnevnt.

§ 11 femte ledd skal lyde:

Saker skal fordeles slik at det er tilfeldig hvilken dommer som får den til behandling. Utgangspunktet om tilfeldig saksfordeling kan fravikes dersom saklige grunner tilsier det, herunder for å sikre en rimelig arbeidsfordeling mellom dommerne, eller dersom det er behov for særskilt kompetanse eller erfaring i den enkelte sak. Omfordeling av en sak skal begrunnes skriftlig dersom dommeren som er tildelt saken, motsetter seg omfordelingen.

§ 19 fjerde og femte ledd skal lyde:

Hvor saksmengden gjør det påkrevet, kan tingrettene etter bestemmelse av domstoladministrasjonen deles i avdelinger. I så fall kan det utnevnes en dommer som leder for hver avdeling. Domstolens leder fordeler sakene mellom avdelingene og treffer bestemmelse om

dommernes tjenestegjøring. Avdelingslederen fordeler sakene mellom dommerne i avdelingene. Første ledd *annet* og *tredje* punktum gjelder tilsvarende for avdelingene. Domstolens leder kan bemyndige avdelingsledere til å utføre de oppgaver som etter andre lovbestemmelser er tillagt denne.

Saker skal fordeles slik at det er tilfeldig hvilken dommer som får den til behandling. Utgangspunktet om tilfeldig saksfordeling kan fravikes dersom saklige grunner tilsier det, herunder for å sikre en rimelig arbeidsfordeling mellom dommerne, eller dersom det er behov for særskilt kompetanse eller erfaring i den enkelte sak. Omfordeling av en sak skal begrunnes skriftlig dersom dommeren som er tildelt saken, motsetter seg omfordelingen.

§ 20 første ledd oppheves. Nåværende annet ledd blir første ledd.

§ 25 fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir fjerde ledd.

§ 25 femte ledd skal lyde:

Saker i tingrettene og jordskifterettene skal behandles ved rettsstedet i den delen av rettskretsen hvor sakene geografisk hører hjemme. Når det er hensiktsmessig, kan saker behandles på andre faste rettssteder i rettskretsen eller rett settes på andre steder enn de faste rettsstedene.

§ 33 c annet ledd fjerde punktum oppheves.

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 331 femte ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § *23 skal* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.

III

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 23-2 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § *13-7 skal* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for *retten, når* hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.

§ 24-1 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § *13-7 skal* spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for *retten, når* hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det.

IV

I lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. skal § 4 lyde:

§ 4.

Krav om mortifikasjon som høyrer under norsk domstol, lyt søkjaren bera fram for *Helgeland* tingrett.

V

I lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar skal § 3-7 første ledd annet punktum lyde:

Det samlete oppgjør må godkjennes ved kjennelse av Oslo *tingrett*.

VI

I lov 10. desember 2004 nr. 82 om Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk skal § 4 første ledd annet punktum lyde:

Begjæring om fullbyrding rettes til Oslo *tingrett*.

VII

I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. skal § 43 a annet ledd første punktum lyde:

Begjæring om midlertidig forføyning settes frem skriftlig for Oslo *tingrett*.

VIII

1. Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen gi nærmere overgangsregler.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 60 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.24)

Presidenten: Det voteres så over innstillingens I, IV–VIII.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 9 [15:12:51]

Referat

1. (292) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om endringer i sentralbankloven
   2. lov om endringer i vergemålsloven (dekningsansvaret for vergeutgifter og kompetansen til å ta imot søksmål)

   – er sanksjonert under 20. mars 2026

   Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (293) Pensjonar frå statskassa (Prop. 40 S (2025–2026))
3. (294) Endringer i folketrygdloven (delvis avvikling av stønad til enslig mor eller far) (Prop. 43 L (2025–2026))

   Enst.: Nr. 2 og 3 sendes arbeids- og sosialkomiteen.
4. (295) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Stordalen, Rikard Spets, Pål Morten Borgli, Sylvi Listhaug, Kristoffer Sivertsen, Kristian August Eilertsen, Bjørn Larsen og Tor Mikkel Wara om det neste oljeeventyret på norsk sokkel (Dokument 8:175 S (2025–2026))

   Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, unntatt forslag 1, som behandles etter forretningsordenen § 39 annet ledd bokstav e (avvises).
5. (296) Endringer i energiloven (utnyttelse av overskuddsvarme og krav til automatiske styringssystemer) (Prop. 45 L (2025–2026))
6. (297) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om beredskapslagring av diesel og flybensin (Dokument 8:178 S (2025–2026))
7. (298) Endringer i energiloven mv. (prioritert tilknytning til strømnettet av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser) (Prop. 49 L (2025–2026))
8. (299) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor Mikkel Wara, Morten Stordalen, Kristoffer Sivertsen, Erlend Wiborg, Bjørn Larsen og Rikard Spets om å tilrettelegge for kjernekraft i Norge (Dokument 8:191 S (2025–2026))
9. (300) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Audun Hammer Hovda, Lars Haltbrekken, Marthe Hammer og Marian Hussein om å bygge infrastruktur for transport og lagring av CO_2 – Kortskip (Dokument 8:196 S (2025–2026))

   Enst.: Nr. 5–9 sendes energi- og miljøkomiteen.
10. (301) Endringer i markedsføringsloven mv. (gjennomføring av direktivet om styrket forbrukervern i det grønne skiftet) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2024/825 (Prop. 38 LS (2025–2026))

    Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen, unntatt B, som sendes familie- og kulturkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
11. (302) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jorunn Gleditsch Lossius, Hans Edvard Askjer og Joel Ystebø om å innføre en verifiserbar 18-årsgrense for porno på nettet (Dokument 8:181 S (2025–2026))

    Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
12. (303) Endringer i finansforetaksloven mv. (gjennomføring av endringer i kapitalkravsdirektivet, taushetsplikt, overtredelsesgebyr mv.) (Prop. 39 L (2025–2026))
13. (304) Endringer i bokføringsloven og enkelte andre lover på finansmarkedsområdet (pliktig digital bokføring og e-fakturering mv.) (Prop. 44 L (2025–2026))
14. (305) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mari Holm Lønseth om å avvikle Prisrådet for havbruk (Dokument 8:185 S (2025–2026))
15. (306) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jørgen H. Kristiansen, Jonas Andersen Sayed og Hans Edvard Askjer om avgiftskutt i lys av de høye drivstoffprisene (Dokument 8:189 S (2025–2026))
16. (307) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Marthe Hammer, Anne Lise Gjerstad Fredlund, og Mani Hussaini om en løsning for kontantutbetaling til befolkningen (Dokument 8:190 S (2025–2026))

    Enst.: Nr. 12–16 sendes finanskomiteen.
17. (308) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Liv Gustavsen, Tom Staahle, Aina Stenersen og Anne Grethe Hauan om etablering av psykiatrisk ambulansetjeneste på det sentrale Østlandet (Dokument 8:180 S (2025–2026))
18. (309) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Edvard Askjer, Ida Lindtveit Røse og Jonas Andersen Sayed om å bruke apotekenes kompetanse bedre for å styrke helse- og omsorgsvesenet (Dokument 8:182 S (2025–2026))
19. (310) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ole Herman Sveian og Kjersti Toppe om å gjennomføre ei ekstern evaluering av sjukehusplanar og sjukehusbygging i Noreg (Dokument 8:192 S (2025–2026))

    Enst.: Nr. 17–19 sendes helse- og omsorgskomiteen.
20. (311) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Erling Sande, Bengt Fasteraune, Ole Herman

Sveian og Geir Inge Lien om meir ja og mindre nei i byggjesaker (Dokument 8:188 S (2025–2026))

21. (312) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Bent-Joacim Bentzen og Erling Sande om å sikre mobildekning på alle offentlige veier (Dokument 8:194 S (2025–2026))
    Enst.: Nr. 20–21 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
22. (313) Endringer i utlendingsloven (gjennomføring av Eurodac-forordningen, forordning om asyl- og migrasjonshåndtering og kriseforordningen i norsk rett) og samtykke til godtakelse av deler av forordning (EU) 2024/1358 (Eurodac-forordningen), forordning (EU) 2024/1351 (forordning om asyl- og migrasjonshåndtering) og forordning (EU) 2024/1359 (kriseforordningen) (videreutvikling av Dublin-regelverket) (Prop. 37 LS (2025–2026))
    Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen, unntatt B, som sendes kommunal- og forvaltningskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
23. (314) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Une Bastholm, Ingrid Liland og Frøya Skjold Sjursæther om å øke verdiskaping og gjenvinning i mineralnæringen (Dokument 8:183 S (2025–2026))
24. (315) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Julie E. Stuestøl, Frøya Skjold Sjursæther og Une Bastholm om strengere straff for dyrekriminalitet (Dokument 8:184 S (2025–2026))
25. (316) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Ludvig Thorheim, Kari Sofie Bjørnsen, Helene Røsholt og Mathias Willassen Hanssen om å realisere Fensfeltet og mer mineralnæring i Norge (Dokument 8:186 S (2025–2026))
26. (317) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum og Siv Sætran om mer norsk mat (Dokument 8:193 S (2025–2026))
27. (318) Representantforslag fra stortingsrepresentant Geir Pollestad om fleksibel innføring av ny gjødselforskrift (Dokument 8:195 S (2025–2026))
28. (319) Noregs fiskeriavtalar for 2026 og fisket etter avtalane i 2024 og 2025 (Meld. St. 5 (2025–2026))
    Enst.: Nr. 23–28 sendes næringskomiteen.
29. (320) Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og MERCOSUR av 16. september 2025 (Prop. 46 S (2025–2026))
30. (321) Samtykke til ratifikasjon av frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Ukraina av 8. april 2025 (Prop. 47 S (2025–2026))
31. (322) Samtykke til ratifikasjon av økonomisk partnerskapsavtale av 23. juni 2025 mellom EFTA-statene og Malaysia (Prop. 48 S (2025–2026))
    Enst.: Nr. 29–31 sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
32. (323) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Andreas Limi, Morten Wold, Bård Hoksrud, Dagfinn Henrik Olsen, Frank Edvard Sve, May Helen Hetland Ervik og Mats Henriksen om bostedsfritak for bompenger på Sollihøgda (Dokument 8:179 S (2025–2026))
33. (324) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Marthe Hammer, Anne Lise Gjerstad Fredlund og Ingrid Fiskaa om nullutslippshurtigbåter (Dokument 8:187 S (2025–2026))
    Enst.: Nr. 32–33 sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Sak nr. 8 fortsatte [15:14:14]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjerstin Lianes Kjøndal og Joel Ystebø om å skrinlegge Bufdirs råd om møter med kjønnsmangfold for offentlig ansatte (Innst. 167 S (2025–2026), jf. Dokument 8:77 S (2025–2026))

Presidenten [15:14:17]: Stortinget går tilbake til behandlingen av sak nr. 8 på dagens kart. Neste taler er Mirell Høyer-Berntsen.

Mirell Høyer-Berntsen (SV) [15:14:35]: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet igjen i denne saken, men hvis jeg ikke hadde tatt ordet nå, ville jeg ikke hatt det godt med meg selv.

Dette handler ikke om valg av garderobe. Dette handler om av kunnskap. Dette handler om en særdeles sårbar gruppe i samfunnet vårt og våre egne barn. Tenk å være i en familie hvor man står i særdeles krevende situasjoner hver eneste dag. Skal vi da som samfunn velge å si: Nei, din diagnose, din tilstand er ikke alvorlig nok. Den bør vi legge i en skuff, den skal ikke ansatte på skoler, i helsetjenesten, i barnevernet eller i Nav bry seg om.

Når en stortingsrepresentant fra KrF sier at rådene til disse barna bør vi legge i en skuff, kunne jeg kanskje være fristet til først å trekke litt på smilebåndet og tenke at det ikke er så alvorlig, men jo, fordi det kommer fra en stortingsrepresentant i denne sal, er det alvorlig. Da er det politiske signaler. Jeg stilte til valg i Agder nettopp på grunn av denne typen utsagn, for det er så viktig i vår tid, når konservative krefter brer om seg, og når vi ser en økende tendens til fordømmelse av grupper i samfunnet, at vi som samfunn tar ansvar, står rake i ryggen og tar til motmæle.

Kjønnsinkongruens er en diagnose med ICD-kode, akkurat som med andre diagnoser. I likhet med barn med andre diagnoser må vi ta disse barna på alvor og møte dem med kunnskap og veiledning, for det skylder vi som samfunn dem.

For meg er det leit å høre at KrF sier at vi skal si nei til kunnskap som vil bidra til å hjelpe barn og familier – og ansatte – som kanskje står i noen av sitt livs aller tøffeste valg og situasjoner. KrF sier de er skuffet over Høyre. I dag vil jeg si at jeg er særdeles skuffet over KrF.

Hashim Abdi (A) [15:17:39]: Hver eneste dag er jeg med på en debatt med KrF om hvordan vi tar best mulig vare på de barna som trenger oss mest, f.eks. den kidden som sitter hjemme og kvier seg for å gå til skolegården, fordi vedkommende skammer seg lite grann fordi de ikke helt vet hvem de er i hverdagen, og hvordan de skal bevege seg.

Det er noe som overrasker meg litt. Det har vært mye snakk om fagfolk og å høre på fagkompetanse osv. fra representanter fra KrF og FrP. I FrPs og KrFs merknader har de trukket fram én organisasjon spesielt – GENID. Det er en ideell organisasjon som hevder å ha et faglig perspektiv i kjønnsmangfoldsdebatten. Ser vi på hva styremedlemmer i den organisasjonen i Norge skriver på sosiale medier, framstår det imidlertid ikke slik. Transpersoner stemples som syke, og det trekkes paralleller mellom det de kaller transaktivisme, og Epstein. Er det dette som er fagkompetansen representanter fra FrP og KrF lytter til? Er det dette som er relevant for Senterpartiet?

For Arbeiderpartiets del er vi klinkende klare på hva vi mener: Uansett hvem man er, uansett hva man gjør i sin hverdag, skal man få muligheten til å bli møtt på en respektfull måte. Vi som samfunn skal lage rammer så trygge at man føler seg komfortabel i skolegården og i møte med velferdsstaten eller andre etater. Det er vår oppgave som politikere å sørge for at hvert eneste barn i vårt land føler at de har noen trygge rammer.

Jeg sa innledningsvis at jeg veldig gjerne er med på en debatt med KrF om hvordan vi tar vare på disse barna, og hvordan vi legger til rette for at de har trygge rammer, men ikke når man ikke legger til rette for en slik debatt. Man legger til rette for en debatt der man framstiller det slik at majoriteten mister noe dersom minoriteten – den delen av befolkningen som opplever å bli overrepresentert i de styggeste statistikker, innen psykisk uhelse, innen selvmord osv. – får noen flere rettigheter, og vi legger litt ekstra til rette for den delen av befolkningen vår som trenger oss mest. Det er en flau tilnærming til hva verden er. Det vi som politikere burde gjøre, det vi som folkevalgte burde gjøre, er å legge til rette for at hvert eneste barn i vårt land føler at de har et trygt rom å være i. Jeg registrerer at KrF ikke gjør det.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:20:25]: Det bekymrer meg at så mange transpersoner og mennesker med ulike kjønnsuttrykk opplever trakassering og diskriminering. Det er også en gruppe hvor det rapporteres om selvmordsforsøk, selvmordstanker og flere selvmord.

Vi må anerkjenne at transpersoner og mennesker med kjønnsinkongruens står i veldig vanskelige livssituasjoner. Det er avgjørende viktig at disse menneskene ikke får sin livssituasjon forverret ved at de opplever at det er vanskelig å møte offentlig ansatte fordi offentlig ansatte ikke føler at de har det verktøyet de trenger for å kunne gjennomføre gode, respektfulle møter. Det er jo offentlig ansatte som selv har bedt om disse rådene.

Stortinget har vedtatt aktivitetsplikt. Stortinget har vedtatt likestillings- og diskrimineringsloven. Mitt inntrykk er at likestillingsministeren også har redegjort og opplyst Stortinget om at hun har bedt Bufdir om å starte arbeidet med disse rådene. Jeg så i hvert fall ingen som den gangen tok til motmæle mot at det var viktig for å kunne oppfylle loven og plikten at man skulle gi offentlig ansatte noen råd på veien.

Jeg vil si at KrF tar feil. Høyre abdiserer ikke som et konservativt parti ved å lytte til fagfolk. Tvert imot er det god konservativ politikk å sørge for at offentlige tjenester bygger på kunnskap og forskning. I min replikkveksling med statsråden la jeg særlig vekt på det. Vi påpeker at det er stemmer i høringen som opplever at det kunne vært et bredere tilfang av forskning eller stemmer for å utvikle disse rådene. Det har vi vært tydelige på og mener at regjeringen må lytte til. Det er jo KrF som driver politisk detaljstyring av faglige direktorater. Det er ikke konservatisme, det er politisk overstyring. For Høyre handler konservatisme også om å forandre for å bevare. Vi bevarer respekten for enkeltmennesker ved å anerkjenne at folk er forskjellige og har ulike behov. Vi ønsker et samfunn der alle har de samme mulighetene for å lykkes og for å oppleve trygghet, uavhengig av kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. KrF kan gjerne være uenig med oss i det, men KrF kan ikke kalle det et konservativt svik.

Morgan Langfeldt (FrP) [15:23:37]: Ja, hva skal man si – respekt for andres meninger? Å tillegge andre meninger synes ikke for meg veldig respektfullt, særlig når det er meninger man faktisk ikke har. Man tar tak i kammen og drar den godt gjennom – likt for alle, her er alle tanker de samme. Det er til dels en debatt som ligner mer på en skoledebatt. Det øker ikke kvaliteten på verken politikken eller debatten. Det ble nevnt fra en annen representant, fra Arbeiderpartiet, at vi kanskje burde heve blikket. Det kan jeg si meg enig i – framfor å diskutere detaljer i en mulig veileder. Er en veileder løsningen? Nei, jeg tror ikke det. Ut fra debatten som har

vært i denne salen i dag, tenker jeg at en debatt er mer ødeleggende enn løsningen.

Presidenten [15:24:51]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.25.

Svanemerket trykksak, 2041 0654